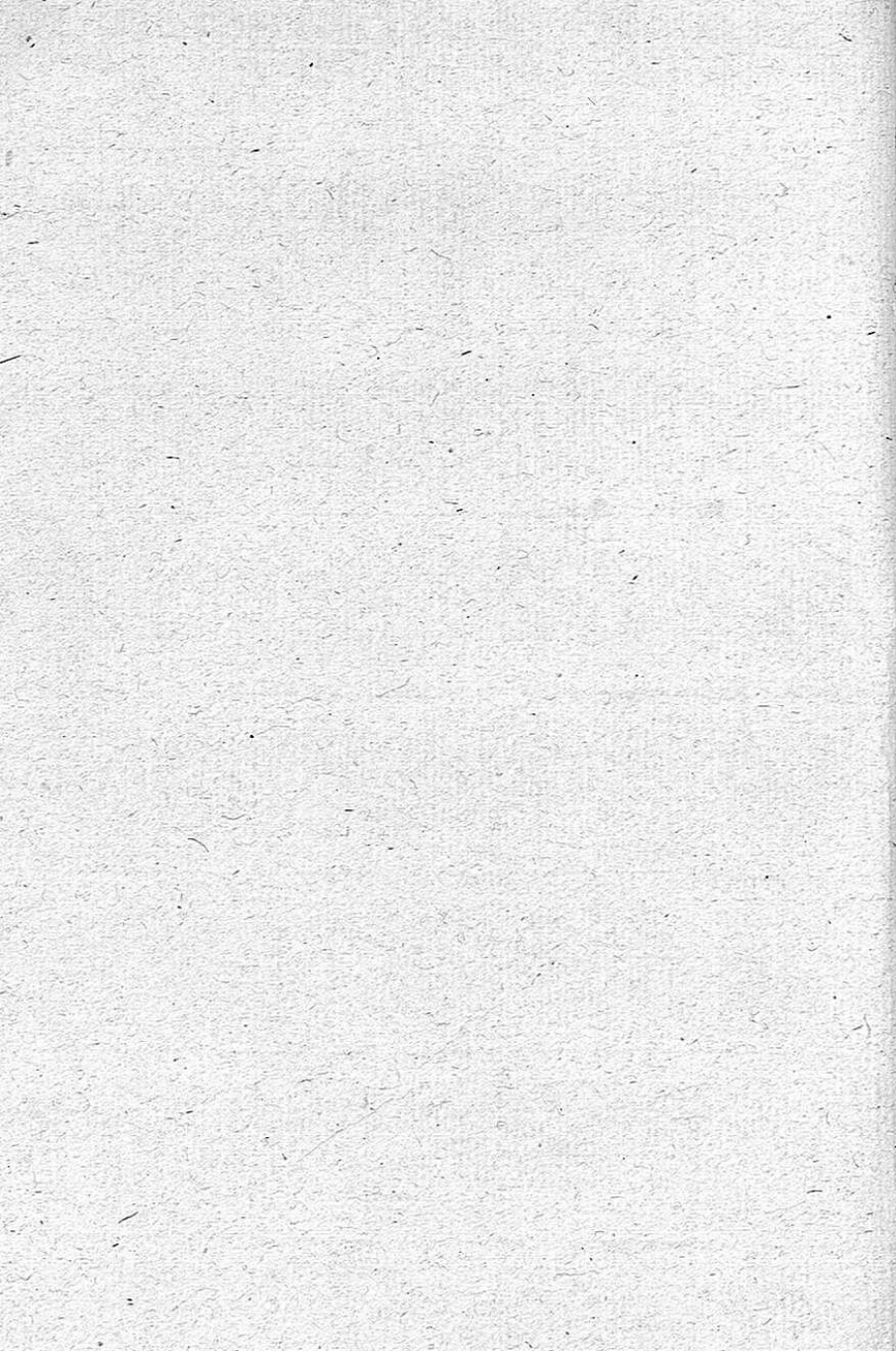

LIBELLVS

QVI INSCRIBITVR CATO.

de præceptis vitæ communis.

Vm animaduertentē quāplurimos homines
grauiter errare in via morū: succurrendū &
cōsulēdū opīnionī eorū fore existimaui: ma-
xime vt gloriose viuerent, & gloriā contige-
rent. Nūc te fili charissime docebo; quo pacto
mores tui animi cōponas. Igit̃ ita legito mea

pcepta, vt itelligas. Legere em̃et nō itelligere, negligere est.

Itaq; Deo supplica.

Blandus esto.

Parentes ama.

Irasci ab re noli.

Cognatos cole.

Neminem irriseris.

Datum serua.

In iudiciū adesto.

Foro te para.

Existimationem retine.

Cum bonis ambula.

Iracundiam tempera.

Ad consiliū ne accesseris, an-

Esto ad prætorium.

tequam voceris.

Disce literas.

Mundus esto.

Consultus esto.

Saluta libenter.

Benefacito bonis.

Cede maiori.

Ne esto maledicus.

Mutuū da.

Virtute vtere.

Cui des videto.

Trocho lude.

Magistrum metue.

Aleas fuge.

Verecundiam serua.

Tu te consule.

Rem tuam custodi.

Nil temere credas.

Diligentiam adhibe.

Parentes patienter vince.

Familiā cura.

Minorem ne contempseris.

Conuiuia raro.

Nil arbitrio viriū feceris.

Quod satis est dormi.

Patere legē. quā ipse tuleris.

Coniugem ama.

Beneficiū accepti memor esto.

Iusiurandum serua.

Miserum noli irridere.

Vino te tempera.

Minime iudica.

Pugna pro patria.

Alienum noli concupiscere.

Nil temere credideris.

Illud stude agere, quod rectū
est.

Meretricem fuge.

Amorem libenter ferto.

Liberos erudi.

DISTICHA CATONIS.

Ordo est. Num n̄ est deus. Carmina a. poetę. hic scz ani m̄ sit co lendus.	S I deus est animus, nobis vt carmina dicunt. Hic tibi præcipue sit pura mente colendus. Plus vigila, semper, ne somno deditus esto. Nam diuturna quies vitij's alimenta ministrat. Virtutem primam esse putā compescere linguam. Proximus ille deo est, qui scit ratione tacere. Sperne repugnando tibi tu contrarius esse. Conuenit nulli; qui secum dissidet ipse. Si vitam inspicias hominum; si deniq; mores. Cum culperis alios, nemo sine crimine vitit. Quæ nocitura tenes, quamuis sint chara, relinque. Vtilitas opibus præponi tempore debet. Constans & lenis (vt res expostulat) esto. Temporibus mores sapiens sine crimine mutat. Nil temere v xori de seruis crede querenti. Sæpe etenim mulier, quem coniunx diligit odit. Cumq; mone saliquem, nec se vellet ipse moneri, Si tibi sit charus, noli desistere cœptis. Contra verbosos noli contendere verbis. Sermo datur cunctis, animis sapientia paucis. Dilige sic alios: vt sis tibi charus amicus. Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur. Rumores fuge, ne incipias nouus autor haberi. Nam nullita cuius nocet, nocet esse locutum. Rem tibi promissam, certo promittere noli Rara fides ideo, quia multi multa loquuntur. Cum te aliquis laudat, iudex tuus esse memento. Plus alijs de te, q̄ tu tibi credere noli. Officiū alterius multis narrare memento. Atq; alijs cum tu benefeceris, ipse sileto. Multorum cum facta senex & dicta recenseres. Fac tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse. Ne cures, si quistacito sermone loquatur. Conscius ipse sibi, de se putat omnia dici,
--	--

LIBER SECVNDVS.

Cum fueris foelix, quæ sunt aduersa caueto.

Non eodem cursu respondent vltima primis:

Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa:

In mortem alterius spem tu tibi ponere noli.

Exiguum munus cum det tibi pauper amicus,

Accipito placide, & plene laudare memento,

Infantem nudum cum te natura creauit:

Paupertatis onus patienter ferre memento,

Ne timeas illam, quæ est vitæ vltima finis.

Qui mortem metuit: quod viuit perdidit ipsum

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus:

Incusare deum noli, sed te ipsum coerce.

Ne tibi quid desit, quæ sitis vtire parce.

Vtq; quod est serues, semper tibi deesse putato.

Quod præstare potes, ne bis promiseris vlli.

Ne sis ventosus, dum vis bonus ipse vderi.

Qui simulat verbis, nec cor est fidus amicus.

Tu quoq; fac simile, sic ars deluditur arte.

Noli homines blando nimium sermone probare.

Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

Cum tibi sint nati, necopes, tunc artibus illos

Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

Quod vile est carum, quod carum vile putato.

Sic tibi nec cupidus, nec auarus nosceris vlli.

Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse.

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum:

Nam stultum est petere, quod possit iure negari.

Ignotum tibi noli præponere notis. *notito*

Cognita iudicio constant, incognita casu.

Cum dubia incertis versetur vita periclis:

Pro lucro tibi pone diem quicumq; laboras.

Vincere cum possis, interdum cede sodali:

Obsequio quoniam dulces retinentur amici.

Ne dubires, cum magna petas, impendere parua.

His etenim rebus coniungit gratia charos.

LIBER SECVNDVS.

Litem inferre caue: cum quo tibi gratia iuncta est,

Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Seruorum ob culpas cum te dolor vrget miram,

Ipse tibi moderare, tuis vt parcere possis.

Quem superare potes: interdum vince ferendo.

Maxima enim morum semper patientia virtus.

Conserua potius quæ sunt iam parta labore.

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Dapsilis interdum notis charis & amicis.

Cum fueris foelix: semper tibi proximus esto.

LIBER SECVNDVS.

Telluris si forte velis cognocere cultus,

Vergilium legito, quod si mage nosce laboras.

Herbarum vires, Macer tibi carmine dicer.

Si Romana cupis & punica noscere bella:

Lucanum quæras, qui Martis prælia dixit.

Si quid amare libet, vel discere amare legendo.

Nasonem petito. Sinautem cura tibi hæc est,

Vt sapiens viuas: audi, quæ discere possis.

Per quæ semorum vitis deducitur ætuum.

Ergo ades, & quæ sit sapientia discce legendo.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento.

Vtilius regno meritis acquirere amicos.

Mitte arcana Dei: cœlumq; inquirere quid sit;

Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Linque metum læthi, nam stultum est tempore in omni

Dum mortem metuis, amittere gaudia vitæ.

Iratus de re incerta contendere noli.

Ira impedit animum: ne possit cernere verum.

Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa.

Dandum etenim aliquid est, cum tempus postulat, aut res.

Quod nimium est fugito, paruo gaudere memento.

Tuta mage est pupis, modico quæ flumine fertur.

Quod pudeat socios prudens celare memento.

Ne plures culpent id: quod tibi displicet vni.

Nolo putes, prauos homines peccata lucrari.

CATONIS.

Temporibus peccata latent, & tempore patent,
 Corporis exigui vires contemnere noli,
 Consilio pollet, cui vim natura negauit,
 Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede,
 Victorem a victo superari sæpe videmus.
 Aduersus notum noli contendere verbis:
 Lis minimis verbis interdum maxima crescit;
 Quid deus intendant noli perquirere forte,
 Quid statuatur de te, sine te deliberat ipse.
 Inuidiam nimio cultu vitare memento,
 Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.
 Esto animo forti, cum sis damnatus inique,
 Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.
 Litis præteritæ noli maledicta referre,
 Post inimiciæ iram meminisse, malorum est.
 Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse,
 Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.
 Vtere quæsitis modice, cum sumptus abundat,
 Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.
 Insuperans esto cum tempus postulat, aut res,
 Stulticiam simulare loco, prudentia summa est.
 Luxuriam fugito, simul & vitare memento
 Crimen avaritiæ, nam sunt contraria famæ.
 Noli tu quædam referenti credere semper,
 Exigua est tribuenda fides, quibus multa loquuntur.
 Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli:
 Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.
 Consilium arcanum tacito committe fideli,
 Corporis auxilium medico committe sodali,
 Successus indignos noli tu ferre moleste.
 Indulget fortuna malis, ut lædere possit.
 Prospice, qui veniunt hos casus esse ferendos:
 Nam leuius lædit, quicquid præuidimus ante.
 Rebus in aduersis animum submittere noli.
 Spem retine, spes vna hominem nec morte reliquit,
 Rem tibi quam noscís aptam, dimittere noli.

LIBER TERTIVS.

Fronte capillata post hæc occasio calua est,
 Quod sequitur spectat; quodq; eminet ante videto;
 Illum imitare deum, partem qui spectat vitæq;
 Fortius ut valeas, interdum partior esto,
 Pauca voluptati debentur, plura salutî,
 Iudicium populi nunq; contempseris vnus,
 Nec vni placeas, dum vis contemnere multos;
 Sittibi præcipue (quod primum est) cura salutis.
 Tempore ne culpes, cum sis tibi causa doloris,
 Somnia ne cures, nam mens humana quod optat,
 Dum vigilat; sperat, per somnum cernit id ipsum.

LIBER TERTIVS.

Hoc quicumq; velis carmen cognoscere lector,
 Hæc præcepta feras, quæ sunt gratissima vitæ.
 Instrue præceptis animum ne discere cesses.
 Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.
 Commoda multa ferēs, sin autem spreueris illud:
 Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.
 Cum recte viuas, ne cures verba malorum,
 Arbitrij nostri non est, quid quisq; loquatur,
 Productus testis, saluo tamen ante pudore,
 Quantumcūq; potes, celato crimen amici,
 Sermones blandos, blæfosq; vitare memento,
 Simplicitas veri sana est, fraus ficta loquendi,
 Segniciem fugito, quæ vitæ ignauia fertur,
 Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.
 Interpone tuis interdum gaudia curis.
 Ut possis animo, quemuis sufferre laborem,
 Alterius factum, aut dictum ne carperis vnq;
 Exemplo simili, ne de te derideat alter.
 Quæ tibi fors dederit tabulis suprema notato,
 Augendo serua; ne sis quem fama loquatur,
 Cum tibi diuitiæ superent in fine senectæ,
 Munificum facito viuas; non parcus amicis.

CATONIS.

Vitale consilium dominus ne despice serui,
 Nullius sensum si prodest, tempseris vnquam,
 Rebus & in censu si non est; quod fuit ante,
 Fac viuas contentus eo, quod tempora præbent.
 Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis,
 Ne retinere velis, si cœperit esse molesta.
 Multorum discite exemplo, quæ facta sequaris.
 Quæ fugias; vita est nobis aliena magistra.
 Quod potes, id tentes, opere ne pondere pressus
 Succumbat labor, & frustra tentata relinquis.
 Quod nosti factum non recte; noli silere.
 Ne videare malos imitari velle tacendo.
 Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato,
 Ipsæ etiam leges cupiunt, vt iure regantur.
 Quod merito pateris, patienter ferre memento,
 Cumq; reus tibi sis, ipsum te iudice damna.
 Multa legas facito, perfectis perlege multa,
 Nam miranda canunt, sed nō credenda poetæ.
 Inter conuiuas fac sis sermone modestus,
 Ne dicare loquax, dum vis vrbani haberi.
 Coniugis iratæ noli tu verba timere,
 Nam lachrymis struit insidias; dum foemina plorat.
 Vtere quæsis, sed ne videaris abuti,
 Qui sua consumunt, cum deest aliena sequuntur.
 Fac tibi proponas mortem non esse timendam.
 Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.
 Vxoris linguam, si frugi est, ferre memento,
 Nāq; malum est nil velle pati, nec posse tacere.
 Dilige non egra charos pietate parentes,
 Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parens.

LIBER QVARTVS.

SEcuram quicunq; cupis producere vitam.
 Nec vitij lædas animum, quæ moribus obsunt.
 Hæc præcepta tibi semper relegenda memento,
 Inuenies aliquid, quod te vitare magistro.

Alias tra-
 ducere.
 Magistro
 verbi est
 p doceo.

LIBER QVARTVS.

Despice diuitias, si vis animo esse beatus,

Quas qui suscipiunt; mendicant semper auari.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt;

Si contentus eo fueris, quod postulat usus.

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes;

Noli fortunam; quæ non est, dicere cæcam.

Dilige denarium; sed parce dilige formam.

Quem nemo sanctus, nec honestus caprat habere.

Cum fueris locuplex; corpus curare memento,

Aeger diues habet nummos, sed non habet usum.

Verbera cum tuleris discens aliquando magistri,

Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.

Res age, quæ profunt; rursus vitare memento,

In quibus error inest; nec spes est certa laboris.

Quod donare potes gratis, concede roganti:

Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit;

Namque solent primo quæ sunt neglecta nocere.

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,

Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.

Cum tibi præponas animalia cuncta timere,

Vnum præcipio hominem plus esse timendum.

Cum tibi præualidæ fuerint in corpore vires;

Fac sapias animo, poteris sic fortis haberi.

Auxilium a notis petito, si forte laboras,

Nec quisquam melior medicus, quam fidus amicus.

Cum sis ipse nocens, cur moritur victima pro te;

Stultitia est morte alterius sperare salutem.

Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Vtere quæsitis opibus, fuge nomen auari.

Quid tibi diuitiæ profunt, si pauper abundas?

Si famam seruare cupis (dum viuís) honestam.

Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

Cum sapias animo, noli irridere senectam.

Nam quocumque senepuerilis sensus in illo est,

Disce aliquid, nam cum subito fortuna recedit:

Ars remanet, vitamq; hominis non deserit vnq̃.
 Prospicito cunctans tacitus, quid quisq; loquatur:

Sermo hominum mores & celat, & indicat idem;
 Exerce studium, quamuis perceperis, artem.

Vt cura ingenium, sic & manus adiuuat vsum,
 Multum venturi ne cures tempora fati,

Non timet is mortem, qui scit cōtemnere vitam,
 Disce sed a doctis, indoctos ipse doceto.

Propaganda etenim est rerum doctrina bonarum,
 Hoc bibe quod prosit: si tu vis viuere sanus.

Morbicausa mali est hominiquandoq; voluptas,
 Laudaris quodcūq; palam, aut quodcūq; probaris:

Hoc vide, ne rursus leuitatis crimine damnes,
 Tranquillis rebus quæ sunt aduersa, caueto:

Rursus in aduersis melius sperare memento,
 Discere ne cesses, cura sapientiã crescit,

Rara datyr longo prudentia temporis vfu,
 Parce laudato, nam quem tu sæpe probaris,

Vna dies, qualis fuerit, ostendit amicus,
 Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri.

Scire aliquid laus est; culpa est nil discere velle,
 Cum Venere & Baccho lis est, & iuncta voluptas:

Quod lautum est animo complectere, sed fugelites,
 Demissos animo & tacitos vitare memento,

Flumen, quod placitum est, forsan latet altius vnda,
 Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius spectata, quos sis discrimine peior,
 Quod potes, id tenta; nam litus carperẽ remis

Tutius est multo, quam velum tendere in altum,
 Contra hominem iustũ, prauẽ contendere noli.

Semper enim deus iniustas vlciscitur iras,
 Ereptis opibus noli mœrere dolendo:

Sed potius gaude, si tibi contingat habere,
 Est iactura grauis, quæ sunt amittere damnis,

Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicũ.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ,
Nā quocūq; ingrederis sequit mors corporis vmbra,
Thure deū placa, et vitulum sine crescat aratro,
Nec credas placere deum, cum cede litatur,
Cede locum læsus fortune, cede potenti,
Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit,
Cum quid peccaris, castiga te, ipse subinde,
Vulnera dum fanas, dolor est medicina doloris,
Damnaris nunq; post longum tempus amicū,
Mutauit mores, sed pignora prima memento,
Gratior officijs quo sis mage; charior esto,
Ne nomen subeas, quod dicitur offici perda,
Suspectus, caueas, ne sis miser omnibus horis,
Nam timidis & suspectis apertissima mors est,
Cum fueris seruos proprios mercatus in vsus:
Et famulos dicas, homines tamen esse memento,
Quam primum rapienda tibi est occasio prima,
Ne rursus quæras: quæ iam neglexeris ante,
Morte repentina noli gaudere malorum,
Fœlices obeunt, quorum sine crimine vita est,
Cum coniunx tibi sit, nec res, & fama labore,
Vitandum ducas inimicum nomen amici,
Cum tibi contingat studio cognoscere multa:
Fœdiscas multa, nec cesses velle doceri,
Miraris verbis nudis me scribere versus:
Hæc breuitas sensus fecit coniungere binos.

FINIS.

LIBELLVS EXPLICI
TVS. Q V ICATO IN
SCRIBITVR.

DE CONTEM

PTV MVNDI ET DOCTRINA
MENS AE.

Artula nostra tibi mandat dilectæ salutis
Pauca videbis sibi, sed non mea dona refutes
Dulcia sunt animæ solacia quæ tibi mando.
Sed profunt animæ, nisi serues hæc operando!
Quæ mea verba monent, tu noli tradere vento!

Cordis in aure sonent, & sic retinere memento.
Vt tibi grande bonum nostri monitus operentur.

Per quod Dei donum tibi cœlica regna parentur.
Menti sincerae possunt hæc verba placere.

Hoc iter ostendit, quo mundi gloria tendit.

Vox diuina sonat, quod nemo spem sibi ponat
In rebus mundi, quæ causam dant pereundi.

Quisquis amat Christum, mundum non diligit istum.

Sed qualis fetorem spernens illius amorem.

Aestimât obscœnum, quod mundus credit amœnum.

Totum vilescit sibi, quicquid in orbe nitescit.

Vitat terrenum decus vt mortale venenum.

Abiectoq; foris cœno carnalis amoris.

Ad regnum cœli suspirat mente fideli.

Iamq; fide plena paradisi sperat amœna.

Tu quoq; frater ita carnis contagia vita.

Vt placeas Christo, mundo dum viuïs in isto.

Ne tibi sint curæ res ad nihilum reddituræ.

Quæ cito labuntur, magnoq; labore petuntur.

Nec modolæteris, quia forsan cras morieris.

Per nullam sortem poteris depellere mortem.

Nullus tam fortis, cui parcant vincula mortis.

Cur caro lætatur, quia vermibus esca paratur?

Nunc locus est flendi, locus est peccata luendi.

Postea gaudebit, qui nunc sua crimina flebit.

Iam iam lætetur, qui gaudia summa meretur.

Gaudia stultorum cumulant augmenta dolorum.

Talia prudentes fugiunt, ea despicientes.

Cur cito non spernis, quæ prætereuntia cernis?

Nonne vides mūdū nimis miserū & moribundū,
Sub gladio diræ mortis languendo perire?
Mors refecat, mors omne necat, q̄ carne creatur.
Magnificos premit, modicos, cunctis dominatur,
Nobilium tenet imperium, nulli reueretur.
Tam ducibus q̄ principibus cōmunis habetur.
Mors iuuenes rapit atq; senes, nulli miseretur.
Illa fremit, genus omne tremit, q̄ in orbe mouetur.
Illa ferit, tota caro perit, dum sub pede mortis
Conteritur, & non eripitur vir robore fortis.
Cur igitur quis sic moritur vult magnificari?
Cur nimias sibi diuitias petit ille parari?
Instabiles sumus, & fragiles multisq; ruinis
Atterimur, siciam trahimur sub tempore finis.
Pretereunt & non redeunt mortalia quæq;
Hæc statio manet in dubio sic nocte dieq;
Vita brevis velut vmbra leuis sic annihilatur.
Sic vadit, subitoq; cadit, dum stare putatur.
Quis redimit, cū mors perimit, quia fœdera nuncq;
Nec precit, nec seruitutē, mors accipit unq;
Sed quid plura loquar? nulli mors impia parcat.
Non euadit inops, nec qui marsupia farsit.
Non igitur cesses ea, quæ bona sunt, operari.
Nam mors non cessat tibi nocte dieq; minari.
Amplius in rebus, nolis sperare caducis.
Sed cupiat tua mens, æternæ gaudia lucis.
Fallitur insipiens vitæ præsentis amore,
Sed sapiens nōcīt quantum sit plena dolore;
Quicquid formosum mūdus gerit aut preciosum;
Floris habet morem, cui dat natura colorem.
Mox vt siccat, totus color annihilatur.
Postea nec florem monstrat, nec spirat odorem.
Regia maiestas, omnis terrena potestas,
Prosperitas rerū, series longinqua dierum,
Transiet absq; mora, cum mortis venerit hora.
Mūdi quid sit honor, quod nūc tibi scribere conor,
Nostī quippe satis, quia nil habet vtilitatis.
Inspice q̄ fragilis, q̄ fallax, q̄ sit inanis.
Mundus & illius gloria, quam cupimus ipsi,

Prædia terrarū, possessio diuitiarum,
Fabrica murorum, grandis structura domorū,
Gloria mensarum, cum delicijs epularum,
Insignesq; thori, cuppæ, cyphiq; decori,
Resplēdensq; vestis, quæ moribus obstat honestis,
Grex armentorū, spaciosus cultus agrorum,
Fertile vinetum, diuersa vite repletum,
Gloria natorum, dilectio dulciseorum,
Cuncta relinquentur, nec post hæc inuenientur.
Quod breuiter durat, q̄s prudēs acquirere curat;
Non metuens hominem, faciet mors aspera finē,
Rebus mūdānis, mendacibus & male fanis,
Causa grauis scelerū, cessabit amor mulierum,
Colloquium quarum, nihil est nisi virus amarum,
Præbens sub mellis dulcedine pocula fellis,
Nam decor illarum, laqueus fallax animarum,
Cum verbis blandis, fallacibus atq; nefandis
Illaqueant stultos, & ferūt ad tartara multos,
Tempora transibūt, & gaudia vana peribunt;
Et parient fructum tristem per sæcula luctum,
Omnibus hoc dico, ne se subdant inimico,
Ne supplantetur, qui captus in his retinetur,
Noli confundi, misera dulcedine mūdi,
Nam sua dulcedo, dilabitur omine fœdo,
Quæ trepidas mentes, & mollia quæq; sequentes,
Fallit mulcendo, carnem blandēq; fauendo,
Postea finitur, nec iam dulcis reperitur,
Sed fit amara nimis, non æquans vltima primis;
Et grauius pungit miseros, quos primitus vnxit,
Nam sic illufos, & semper mollibus vfos,
Damnatos digne; post mortem mittit in ignem,
Atq; voluptatem conuertit in anxietatem,
Et fit flamma furens; illos sine fine perurens,
Talia lucra ferent; studijs qui talibus hærent,
Sed qui saluari vult perpetuoq; beari,
Christo deuotum; studeat se tradere totum,
Eius in hærendo præceptis & faciendo.

Quæ scripturarū monſtrant documēta ſacrarum,
Accipiet vere, qui vult hæc iuſſa tenere,
Sedibus in lætis, æternæ dona quietis,
Quacunctis dantur, qui corde deo ſamulantur,
Hic eſt ſeruorum requies, & vita ſuorum,
Gaudia quæ præſtat, tribulatio nulla moleſtat,
Gloria ſolennis manet illi, paxq; perennis,
Semper honoratos, ſemperq; facit eſſe beatos,
Quos recipit ſecū, quia q̄uis iudicet æquum,
Plura tamen dantur ſanctis, q̄ promereantur,
Omnia dat gratis, diuinæ fons pietatis,
Pro labore leui, confert bona perpetis æui,
His qui ſaluantur, ſic bona multa parantur,
Sic mala multa malis, mors præparat exitialis,
Iſti gaudebunt, illi ſine fine dolebunt,
Nemo poteſt ſari, nec cernere nec meditari,
Gaudia iuſtorum, ſed nec tormenta malorum,
Quam male fraudatur, q̄ ſtulte ludificatur,
Qui propter florem mundi, vanumq; decorem,
Qui prius apparet, & quaſi ros protinus aret,
Vadit ad infernum, perdens diadema ſupernum,
Quod dominus donat cunctis, quos ipſe coronat,
Errat homo vere, qui cum bona poſſit habere,
Sponte ſubit pœnas, infernalesq; catenas,
Huius amor mundi putei, parat ima profundi,
Protinus extinctus, moritur, qui mittitur intus,
Semper ad ima cadit, ſemper mors obuia vadit,
Nec venit ad metas, mortis miſerabilis ætas,
Ne c̄ia ſiniri, ſemperq; videtur oriri,
Semper vexando, ſemper gemitus renouando,
Ingerit ardorēs infinitosq; dolores,
Sunt ibi ſerpentes, flammas ex ore vomentes,
Funęſtos dentes, & guttura torua gerentes,
A ſlatu quorum, pereunt animæ miſerorum,
Sunt ibi tortores, ſerpentibus horridiores,
Deformes, nigri, ſed non ad verbera pigri,
Nuncq; laſſantur, ſed ſemper ad hæc renouantur,

Et mala feruentes, sunt ad tormenta recentes.
Semper tristati; semperq; ferire parati;
Semper inardescunt; nec cessant, nec requiescunt.
Sic exercentur; nec parcunt; nec miserentur.
Quam male damnatur; quā fortiter excruciat.
Qui fert tantorū feritatem suppliciorum.
Quid tūc thesauris; quid acruis proditur auri?
Cum peccatores, mittentur in inferiores.
Inferni late bras; ignem pariterq; tenebras.
Semper passuri; nec ab his vnq; redituri.
Tūc flens & tristis; qui pœnis traditur istis.
Malet præteritæ q̄ in omni tempore vitæ
Pauper vixisset; q̄ diuitias habuisset.
Stat male securus; qui protinus est ruiturus.
Nec bene lætatur; cui pœna dolorq; paratur.
Non igitur cures gazas acquirere plures.
Gazas fallaces; incertas atq; fugaces.
Quæ magis optantur; cum plenius accumulatur.
Nec satiant mentem, semper maiora petentem.
Diuitiæ tales, sunt omnibus exitiales.
Nam sibi credentes, faciunt miseros & egentes.
Post carnis vitam, per blandimenta nutritam,
Experteq; boni, tradentur perditioni.
Nemo tamen credat, q̄ ab ipsa luce recedat,
Ignibus arsurus, vel propter opes periturus.
Si proprium seruet, si diuitias coaceruet,
Quamuis sit rarum, poterit possessor earum
Iuste saluari, si fugiat nomen avari.
Viuat prudenter, gazas habeat sapienter.
Non abscondendo, sed egenis distribuendo.
Sed satis est notum, quia plus dimittere totum
Prodest, q̄ temere quæ sunt incerta tenere.
Tutius est vere morsus fugiendo cauere,
Quam ppe serpentem, p̄cumbere virus habentē,
Sic est de mundo quare tibi consilium do,
Quatenus hoc spreto, te tradas pectore læto
Seruitio Christi, cui traditus ipse fuisti.

Hic tibi præbebit regnum; quod sine carebit.
Huic si serueris, cellis opibus potieris.
Tollere quas fures nequeunt, nec rodere mures.
Collige thesaurum; qui gemmas vincit & aurum.
Quære bonos mores, thesauros interiores.
Gazas congestas præcellit mentis honestas.
Nam miser est & erit, qui mundi prospera quarit.
Est diues vere, qui non ea curat habere.
Qui bono est in us fidei munimine cinctus.
Tunc bona quis tractat, cum se virtutibus aptat.
Semper honestatis studiū tenet & probitatis.
Si nihil est fordīs, quod polluat intima cordis.
His dalectatur dominus, qui cor speculatur.
Thesaurus talis præciosus spiritalis
Comparat æternam vitam, patriamq; supernam.
Congregat in cœlis thesauros quisq; fidelis.
Per quæ bonos mores ad summos tendit honores.
Nec modo vult fieri locuples, nec magnus haberi.
Sed semper minimus, semper despectus & imus.
Plus paupertatem cupiens q̃ prosperitatem.
Hæc ideo tolerat; quia cœli gaudia sperat.

PAUPER amabilis & venerabilis & benedictus;
Diues inutilis & miserabilis & maledictus.
Qui bona negligit & mala diligit, intrat abyssum;
Nulla potentia, nulla pecunia liberat ipsum.
Irremeabilis insatiabilis illa vorago.
Hic ubi mergitur, horrida cernitur omnis imago;
Hæc cruciamina per sua crimina pmeruere,
Vir miserabilis æuq; flebilis hæc subiere.
Iussa dei pia, iussa salubria si tenuissent,
Vir neq; fœmina nec sua semina morte perissent.
Sed quia spernere iussa q; soluere non timuerunt,
Mors grauis irruit: hoc merito fuit, & perierunt;
Ianua mortis, passio fortis crimen eorum.
Attulit orbi semina morbi, totq; malorum.
Illa parentes atq; sequentes culpa peremit.

Atq; piarum deliciarum munus ademit;
 Flebile fatum dans cruciatum, dansq; dolorem,
 Ipsa mereris perdere veriregis amorem.
 Tam lachrymosa, tamq; perosa morte perire,
 Atq; ferorum suppliciorum claustra subire,
 Est data sæua causa per eam perditionis;
 Dum meliorem sperat honorem voce draconis,
 Hęc male credēs, nos quoq; ledēs crimine magno,
 Omine tristi subdidit istis æcula damno,
 Stirps miserorum plena dolorum postea creuit,
 His quoq; damnis pluribus annis subdita fleuit.
 Sed deus omnipotens qui verbo cuncta creuit,
 Sic cecidisse dolens hominem quē semper amauit,
 Ipse suū verbum transmisit ad infamam mundi,
 Exulibus miseris aperire viam redeundi,
 Filius ergo dei descendit ab arce superna,
 Nunq; discedens a maiestate paterna,
 Qui corpus sumens animatum numine saluo,
 Processit natus sacrę de virginis aluo,
 Verus homo, verusq; deus pius & miserator,
 Saluator verus, nostrę salutis amator;
 Viuendiq; volens nobis ostendere normam,
 Se dedit exemplū, rectamq; per omnia formam,
 Insuper & multos voluit sufferre labores,
 Atq; dolore suo nostros auferre dolores.
 Sponte sua moriens mortem; moriēdo peremit,
 Et sic perpetua miseros a morte redemit.
 Quod non debebat soluēs, ita fons pietatis,
 Succurrit nobis mortali peste grauatis.
 Pondera nostra ferens; penitus nos exonerauit,
 Et quicquid crimen vetus attulerat, reparauit.
 Nam de morte pia consurgens vileo fortis,
 Restituit vitam prostrato principe mortis,
 Sic domini pietas mundum non passa perire;
 Fecit nos miseros ad gaudia prima redire,
 Hoc satis audisti frater, q; gratia Christi
 Sic nos saluauit, nostrumq; genus renouauit,

Sisapis hoc credas, nec a ratione recedas,
Sed quid lucratur Credam, qui non operatur?
Hic male se lædit, male viuens non bene credit,
Crede mihi, magnum fides illa facit sibi damnum,
Mortem mercatur, quia mortua iure vocatur,
Hunc facit ipsa mori, sub iudicio grauiori.
Quam si nil scisset, fidei quid dogma fuisset,
Quod loquor est notum, retinentibus vtile totū,
Frater id ausculta, venient tibi commoda multa,
Si retinere velis, quia ficeris ipse fidelis,
Hanc per virtutem, poteris sperare salutem,
Atq; beatus eris, si quæ bona sunt, opereris.
Ergo verborum semper memor esto meorum,
Contra tuæ mentis, sit semper in his documentis,
Si vis saluari, semper studeas imitari;
Vitam iustorum, fugiens exempla malorum,
Illis iungeris, quorum nunc facta sequeris.
Elige sanctorum consortia, non reproborum:
O q̃p̃ ditantur, qui cœlica regna lucrantur,
Sic exaltantur, qui sanctis associantur,
Viuunt iucundi, qui spernunt gaudia mūdi.
Qui carnis miseræ norunt vitiosa carere,
Sub pedibus quorum, victus iacet hostis eorum,
His dabitur vere, dominum sine fide videre,
Angelicosq; choros, diuina laude sonoros,
Cum quibus ante deū, referent cū laude trophæū,
Quod tibi nunc dico, si serues corde pudico,
Hos inter cœtus, viues sine tempore lætus,
Sed miseri flebunt, quia gaudia nulla videbunt,
Nuncq; cū reprobis tribuatur portio nobis,
Ad pœnas ibunt & sic sine fine peribunt,
Mūdos ad hanc partem, trahitur per demonis artē;
Istaq; damna ferent, qui sordibus eius adhærent,
His igitur monitis tactis toties repetitis
Sensu discreto quæ sunt nocitura caueto,
Præuigili cura semper meditare futura.
Quam fera, q̃p̃ fortis veniet distinctio mortis,

Quæ via pandetur, cum spiritus egredietur.
Quid sit facturus, vel quos comites habiturus.
Quam miser infernus, quâ nobilis ordo supernus.
Quæ mala damnatis, quæ sunt bona parta beatis.
Quantû gaudebût, quos gaudia summa replebût.
Quos illustrabit, quos semper lætificabit.
Visio sancta dei, splendorq; suæ faciei.
Talía volenti, dabitur noua gracia menti.
Cum studio tali, dulcedine spiritali
Mens tua pascetur, si iugiter hæc meditetur.
Hoc studiû mentem domino facite esse placentem.
Curas terrenas, magno cruciamine plenas,
Funditus expellit, vitiorum gramina vellit.
Exitus ostendit, quo mundi gloria tendit.
Sic æternorum, mens tacta timore dolorû.
Deserit errorem, mundiçq; depellit amorem.
Confert tale bonum, domini mirabile donum.
Nam cû mutatur mala mens, Deus hæc operatur.
Virtutum munus, præstare potest Deus vnus.
Qui sic seruorum docet intus corda suorum.
Gaudia dat menti, verax deus hæc facienti.
Postea summorû flagrasit amore bonorum.
Qui bona sectantur, vel dicunt, vel meditantur.
Sic dominus mores, illos leuat ad meliores.
Quos hic lugentes videt, auxiliûmq; petentes.
Ergo fide pura te Christo subdere cura,
Auxilio cuius, fugias mala temporis huius.

Atria sunt cœli, menti patefacta fideli.
Semper ibi viues, diuino munere diues.
Si vis sincere, Christi præcepta tenere.
Christo iunguntur, sua qui præcepta sequuntur.
Nam deus æternum dabit his, regnumq; supernû.
Gloria cœlestis, paradisi dedita festis.
Hos faciet lætos, & pax æterna quietos.
Iam delecteris, cum talia præmediteris.
Ista libens audi, & ad hæc pia gaudia plaude.
Non tamen ignores, per magnos ista labores.

Sanctis acquiri, nec fortuito reperiri.
Nam quis gratis, tribuat deus ista beatis,
Nemo tamen segnis, vitæ fert dona perennis,
Nimelior factus, proprios correxerit actus.
Quæ facit his, dignū, dominus vult esse benignū,
Promptū, feruentem, non ocia vana petentem,
Sed regnum cœli, non credit corde fideli,
Insipiens & hebes, sed tū bene credere debes,
Christo dicenti, rapiunt illud violenti,
Scilicet austeri, se distringendo seueri,
Mollia spernentes, & carni vim facientes,
Iugiter intenti domino parere iubenti,
Res est nota satis, q̄ nil habet vtilitatis,
Spiritus inde perit dum corpus dulcia quærit,
Fit dū vexatur caro, spiritus alleuiatur,
Cunq; relaxatur, mortaliter ille grauatur,
Omne quod ostendo, potes videre legendo;
Indice scriptura, poteris cognoscere plura,
Vitam quærenti, dat iter sacra lectio menti,
Accipe scriptorum frater documenta meorum,
Quæ tibi monstraui, quæ dulcitet insinuaui,
Nonea corde graui videas sed mente suauī,
Quicquid enim scripsi, multum tibi p̄derit ipsi,
Si viā virtutis, delectet iterq; salutis,
Nam rex cœlestis, (cui nil laet) est mihi testis,
Nil tibi narraui nisi quod prodesse putauī,
Nec ratio veri, debet tibi dura videri,
Nanq; p̄ angustum, tibi dixi currere iustum,
Sic p̄bus ascendit, dum semper ad ardua tendit,
Hunc facies cursum, si vis ascendere fursum,
Fortassis puero, tibi frustra mittere quæro,
Sed pater immensus, det perspicuos tibi sensus,
Roboret ætatem, tribuatq; tibi p̄bitatem,
Filius ipse dei, spes nostræ p̄geniei,
Auctor honestatis, fons p̄petuæ bonitatis,
Virtutum flores & honestos det tibi mores,
Spiritus amborum, qui tangit corda suorum,

Esine verborum sonitus sit doctor eorum
Ipse tuam mentem regat, & faciat sapientem,
Recte credentem, sacros monitus retinentem,
Et bene viuendo, mandata deiq; sequendo.

Laticiam veræ lucis merearis habere,
Quæ tenebras nescit maiorq; nitore nitescit,
Et cuiq; datur sine fine beatificatur.

Hoc tibi det munus, qui regnat trinus & vnus.

In re terrena, nihil aliud est nisi poena.

In re terrena labor eminet atq; catena.

In re terrena nec lex, nec iuris habena.

A re terrena sanctorum mens aliena.

A re terrena requies remouetur amœna.

A re terrena procedunt mille venena.

Pro re terrena, procule est homo luce serena.

Pro re terrena, manus enslem tractat egena.

Pro re terrena, diues vexatur harena.

De re terrena, non sit tibi plena crumena.

De re terrena, tua mens fiat amœna.

De re terrena, non sit tibi gloria plena.

Exitus ostendit, quo mundi gloria tendit.

Hierusalem ciuis fragili dū corpore viuīs,

Integer et sospes, transi peregrinus & hospes,

Dum peregrināris, nolo terrena sequaris.

Effuge res viles christi fortissime miles.

Effuge iocunde laqueos & retia mundi.

Non cœlum quæret, qui terræ totus adhæret,

Quem mundana ligant, quem curæ mille fatigāt.

Quem nec honor miserum satiat, nec copia rerū.

Aspice festina, pereunt quæcūq; ruina.

Morte repentina, vi furto fraude rapina.

Vitaq; cunctorum breuis & plena dolorum.

Quid caro, vilis humus, quid carnis gloria? fumus.

Omnis honor fluxus, rerum perit illico luxus.

O Diues Diues, non omni tempore viues.

Fac bene dum viuīs, post mortē viuere si vis.

Fac quod Christus amat, dū pauper ad ostia clamat.

Pauperis inspecie, nam sæpe Deus latet ipse
Aurum quod nosti, forsan seruabitur hosti,
Collige fragmentum, quia pauperis est alimentū;
Nescis quod seruas, ad opus cuius coaceruas,
Aurum quod seruas, auare quid coaceruas?
Quod parcus quæres, effundet prodigus hæres,
Tu modica fossa, clauderis pellis & ossa,
Heu stolidæ mentes, pereunt peritura sequentes,
Sed sapiens spernit, quicquid mutabile cernit,
Et nihil esse putat, quod totum labile mutat,
Ergo tu totis contemnens infima votis,
Ad vitam æternam, curras palmamq; supernam,
Hostem funestum patieris, iterq; molestum,
Esto luctator fortis, cautusq; viator,
Non dantur segni, cœlestis præmia regni,
Despice labentem mundum subito fugientem,
Desere festinus mundum, transi peregrinus,
Curritur absq; mora, cito transit nec redit hora,
Mundi calcator, vacuus transitq; viator,
Ad patriam spes veniet, qui transit vt hospes,
Ad mortem cursus brevis est, non inde recursus,
Mors subito venit, pulvis caro fordida fiet,
Mundus transibit, sua gloria vana peribit,
Nullus in hoc fructus, sequitur sua gaudia luctus:
Infima temnamus, ardentem summa petamus,
Thesaurizemus nobis, dum tempus habemus,
Regnum cœlorum, requies est plena bonorum,
Hic non algores, nebule nox, atra colores,
Hic viret æternum tempus, sine turbine verum,
Hic sol iusticiæ, radiat splendorq; sophiæ,
Hic omnes iusti, iuvenes formaq; venusti
Vt sol fulgebunt, domino similesq; manebunt,
Nil ibi decrescit, nil languet, nilq; senescit,
Nil deformatur, nil transit, nil variatur,
Non ibi mœrores, omnes procul inde dolores,
Cuncta manent læte, sunt omnia plena quiete,
Omnes exultant, omnes laudando resultant,

Omnes exultant, omnes laudando resultant,
Angeliciq; chori, diuina laude sonori,
Hec laudat q; amant, quod sccla per omnia clamant
Est tibi solennis, iucunda diesq; perennis,
Dulcis conuentus, famosa canora iuuentus,
Pax tibi iucundans, quasi flumen vbiq; redundans
Vnanimes cuncti, velut vno corpore iuncti,
Omnia cernentes sunt, & sua corda videntes
Nil tibi deficiet, deus omnibus omnia fiet.

O Gens mortalis, gens ferrea, gens animalis,
Huc cito festina res exul, res peregrina
Huc gressus fuge, mundi de stercore surge,
Mundo ne credas, quia nescis quando recedas.
Te rege solcite, fragilis reminiscere vitæ,
Postq; migrabis, huc postea non remeabis.
Est iter angustum, quod ducit ad æthera sursum,
Hoc pauci quærunt, pauciq; sequi potuerunt.
Cum paucis esto, semper mortis memor esto.
Plus amat exilium miser, miser orbis amator,
Quam patriam, semperq; cupit vagus esse viator.
Plus mare q; portum, miser, miser incola mundi
Diligit, atq; dolet fieri sine spe redeundi.
Infelix gaudet in valle iacens lachrymarum,
Ridet & exultat in carcere terrigenarum.
Qua gaudere potest peregrinus homo ratione,
Dum vagus incertus, procul exultat regione.
Dum captiuatur miser, in misera Babylone,
Dum dire premitur, dum seruit sub Pharaone.
Cur Sodomam colitis perituri rem perituram?
Cur cito non fugitis, ruituri rem ruituram?
Quid genus & species? quid op⁹ & fama valebit?
Quando nil diues, sed totum pauper habebit.
Quando tremens mūdus christo veniente pauebit.
Vester Aristoteles, Socrates, seu Plato tacebit.
Qualis in hac vita fuerit, tunc quisq; videbit.
Mentes corruptas excecet blanda voluptas.
Audi doctrinam si vis vitare ruina:

Fœmina res fragilis; res lubrica; res puerilis.
Mobilis: indocilis: nil in ea nisi lis.
Cor rapit & tollit: & ferrea pectora mollit.
Prima virum primum mulier defecit ad imum.
Fœmina Sāsonem fregit David & Salomonem.
Nō est sāsonē maior David & Salomone.
Fœmina: credē tem̄ de cepit protoparentem.
Si dominum quæris: fuge colloquium mulieris.
Colloquium quarum: nihil est nisi virus amarū.
Ebrius ille nimis est: qui submersus in imis.
Propter foetorem mūdi: qui perdit honorem.
Alea: Bacchus: amor mulierū reddit egenum.
Hæctria qui sequitur: nullus ditabitur vnq̃.
Fel latet in melle: sed nec bibitur sine felle.
Risus habet fletū: nectarēq̃ molestat acetum.
Vitæ præsentis: sic compara gaudia mētis.
Cum neutrū duret: nemo comprehendere curet.
Quod breuiter durat: quis prudēs querere curat?
Omnis in hoc mundo fragilis stat sicut arundo;
Quā vêtus agitat: fluuiusq̃ simul labefaciat.
Non bene lætatur: cui flēda causa paratur.
Nō stat securus: qui protinus est ruiturus.
Sic dare vita statum nulli valet illa beatum.
Cum sit inæqualis nunc lucida: nunc pluuialis.
Quem si forte daret: mors hunc totū annihilaret.
Quicquid vita dedit: tollit dum vita recedit.
I Ob de præsentis vitæ breuitate querentis.
Hæc sunt verba fere: nascēs homo de muliere:
Ut flos apparet: venit æstus protinus aret.
Ergo sperne breuem: vitamq̃ prælige lōgam.
Atq̃ labore breui: requiem pete perpetis æui.
Fortunæ fragilis: fiat tibi copīa vilis.
Quæ nisi vilescat frustra: quem linquit inescat.
Pauperibus large nūc dū tua sunt bona sparge.
Hæres non curæ tibi sit tuus o moritūre.
Vos qui diligitis: bona quæ retinere nequiritis.
Et non diligitis: quæ perpetua scitis.

Humanæ vitæ plāctus audire, venite.
Vt pernoscatīs q̄ vtile sit quod amatis,
Et respiciatis ne cum Sathana pereatis,
Forma puellulārū, deceptio mentis earum,
Et iuuenum vultus circa barbā vel ultus,
Quos leuitas morum, laqueis innectit amorum.
Vno momento pereunt æqualia vento.
Fitq; cadauer humus; petitiſſimpia tartara fumus.
Flent illos chari, neque ſed flendo iuari.
Quid miſer obſcenās, metuis vacuare crumenas,
Cur cito non parcis, tua dum maſſupia farſis:
Neſcis quod ſeruas, cuius ad opus coaceruas.
Aurum quod noſti, forſan ſeruabitur hoſti.
Mors rapiet quod habes, fiet caro poſt tua tabes,
Nec tecum tolles plenos rubigine folles.
Inſoelix fletus iuuat, æternus cruciatus.
Oſtro veſtitus gemmis capite redimitus.
Potans præclarum, comedens bona deliciarum.
Ius mucronis habens, & in omni crimine labens.
Contemptor iuris, & abutens iure ſecuris.
Qui grauatur atq; p̄mit, q̄s chriſtus ab hoſte redemit
Si venit hora cadit, moriens ad tartara vadit.
Sed ſi ploratur, nūq̄ plorando iuuatur.
Lingua facundi, ſectantes labrica mundi.
Candida denigrant, atq; nigra loquendo dealbāt,
Dum diſſoluuntur, nec nigra nec alba loquuntur.
Longum tormentum manet hos in valle ſilēium.
Nam lachrymis flētum, ſit pœna maior patientum.
Citur in omne latus, nocuus cibus immoderatus.
Et nimis potus veneris ſolet edere motus.
Tempora longæui, breuis eſca tibi dabit æui.
Non tibi ſit venter dominus, ſed viue decenter,
Parcus veſcendo, parciffimuseſto bibendo.
Serua guſtādo quid/quantū/quomodo/quando,
Ergo cura datur, ſi victus parcus amatur.
Vt phyſicus ſatur, parcus de morte leuatur.
Ex nimia cœna, ſtomacho ſit maxima pœna.

Vt sis ergo leuis, sit tibi cœna breuis.
Cœna breuis vel cœna leuis sit carne modesta.
Magna nocet, medicina docet, res est manifesta.
Sume cibum modice, modico natura fouetur.
Sic carnem refice, ne mens ieiuna grauetur.
Qui studet in nummis, hic præferi infima summis.
Dumq; creaturam periturus amat perituram,
Condita factori præponit & eius amori.
Semper habere parum Flaccus testatur auarum.
Hunc amor augendi cruciat terrorq; carenti.
Nil secum gustat moriens, nil tunc bene restat.
Nullusei fructus remanet, nisi mors, nisi luctus.
Hunc timor exagitat, quem gaza superflua dicit.
Sed nihil hic dubitat, qui cuncta superflua vitat.
Viuisset securus, paupertas est sibi murus.
Diues nil audet, paupertas libera gaudet,
Excubat & pallet diues, torquetur in ostro.
Tutus in exiguo stramine dormit inops.
Posse foramen acus citius transire camellum.
Scimus q̃ valeat homo diues scandere cœlum.
Si quis nos lædat, patienter sustineamus.
Nec malefactori mala, sed bona retribuamus.
Non satis esse putes vt ames, quem credis amicū.
Rex nouus & noua lex iubet hoc, vt ames inimicū.
Dat Deus iratus nobis male si quid agamus,
Denegat & nobis sæpe misertus idem.
Sese cognoscat, si quis vult esse beatus.
Spernere mundum, spernere sese, spernere nullum
Spernere se sperni, sunt quattuor hæc bona nostra.
Cum quis turpe facit, & me spectante irubescit.
Cur spectante deo non magis ille rubet?
Si patriæ iudex sciret sua facta, timeret.
Scit dominus rerum, cur nihil ergo timet?
Sed tacet, & differt, & mundi crimina punit.
Puniet & meritis arbitet æquus erit.
Gaudia perpetuos paruit mundana dolores.
Tollit & æterum viuere vita breuis.

Mens tua terrenis non hæreat atq; caducis,
Sed semper cupiat æternæ gaudia lucis.

Quæ carnem mulcent, mentibus illa nocent,
Exiguus labor est, sed merces magna laboris.

Præterit ille cito, præmia sine carent,
Iustitiæ montes, virtutis ad ardua nullus

Scandet, dum mundi rebus amicus erit:
Non satis expurgat vitæ maculas vitiosæ,

Qui delectatur viuendo deliciose.
Filius a seruo sic dispar esse probatur,

Ille timet, & amat, qui filius est, & amatur,
Ingrediens animam timor intro duxit amorem,

Introductus amor expellit & inde timorem,
Qui se laudari gaudet, qui vult venerari,

Flatibus inflatur, ventum colit & veneratur,
Ebrius & plenus vini fit mentis egenus.

Ille facit fraudem domino, qui vult sibi laudem,
Si quis laudatur merito, deus hæc operatur,

Exitus ostendit quo mundi gloria tendit,
Qui timet esse bonus, non timet esse malus,

Esse bonus propera, nuncq; nimium properabis,
Ergo cito propera, nam cito mors properat,

Nanq; caro foenum flos, foeni gloria carnis,
Præterit omnis homo, præterit esse suum,

Sola manet virtus, faciet te sola beatum,
Cætera prætereunt, despice quæ pereunt,

Me miserum quid agam? porto sub pectore plagā,
Plangam peccati fetentis & inueterati,

Tanq; si portem sub eodem pectore mortem,
Quam quoties laui, toties emplastra ligauī,

Accorruptela toties est rupta medela,
Mille ligaturas admoui, nil valituras,

Semper rupta cutis, semper spes nulla salutis,
Sic totis horis mea mens est plena doloris,

Nam formidat ita, cito discedere vita,
Flammas æternas infernalesq; catenas,

Et flammæ horret, quibus vltio crimina torret.

Dum tamen hæc meditor, frustra confurgere nitor,
Herens quippe luto, præ consuetudine nuto;
In tot & tantis violauī iussa tonantis
Cur prope despero: spero, melioraq; fero,
Sed quis fero, tamen adiutoria quæro.
Nō humana quidem, quia sunt mihi cognita pridē,
Sola diuina saluandus sum medicina.
Filius est iræ, qui vult sine fine perire,
Et sine fine perit, qui non sibi congrua quærit,
Ad te suspiro cœli non subdite gyro,
Summe sacerdotum tibi profero debile votum
Dextera saluatrici fac careat ista cicatrix,
Christe dei verbum, qui despicias omne superbum;
Exaltas humiles, tollis de puluere viles,
Plasmator rerum lumen de lumine verum,
Huc adhibebo manus, vt facit Samaritanus,
Ablue diuino saniem cum sanguine vino,
Et donec vino perfundito vulnus olitio,
Et viuo, lotum sanetur in inguine fotum,
O maior cœlo tibi quod dolet omne reuelo,
Culpas agnosco, laxari debita posco,
Spernere me noli, quia peccaui tibi soli;
Nec me tradeneçi, quia coram te malefeci,
Mundi saluator, nostræq; salutis amator,
Per cuius numen, recipit cecatio lumen,
Per cuius nutum replet facundia mutum,
Ex oculis cordis mihi tolle quod est ibi sordis,
Et linguam mutam fac ad bona verba solutam;
Languida quis fanas, cura reple, aspera planas,
Rectificas tortum, mentem cōuertis ad ortum,
His aliq; malis, mihi quæso sis venialis.
STella Mariā maris quæ cū domino dominaris,
Me pia virgo iuua, matura dulcior vua,
Virgo parens Christi mihi placā quem genuisti,
Et tu chare deo qui natus es ex Zebedæo,
Exora pro me Petre nobilis incola Romæ,

Et tu paulè facer vir spiritalis & acèr,
Atq; dei sancti me pacificate tonanti,
Omnes electi faciant dominum precessekti.

Q Vestitio magna diu multis meditãtib⁹ orta est,
Difficilis nimium præ gravitate sui.

Cur deus omnipotens reliquos formando creauit,
Quos peccaturos nouerat ipse prius.

Diues ab æterno qui, diues erat sine mundo,
Quid pro factura contulit ipse sibi.

Cur facit, quia sic voluit, cui tanta potestas,
Vt quicquid verbo diceret esset opus.

Dixit enim sint illa vel hæc, & facta fuerunt,
Protulit & fecit cuncta creata simul.

Et quia sic voluit deus, est ei usq; voluntas,
Causa creaturæ, q; sit in esse suo.

Ad quid fecit eam: nisi vt laudetur ab ipsa,
Omnia nam laudant voce vel esse deum.

Iste deus trinus trinum dedit esse creatis,
Inde, quod edocuit littera sacra, docet.

Hæc quæ sunt, vel erunt, vel quæ iam præterierunt,
Omnia diuina mente fuere dei.

Sic status æternus fuit & sine tempore rerum,
Qua vita viuunt omnia vita deus.

Cur fecit peritura sciens, cui cuncta patebunt,
Ordo diuinus consiliumq; sui.

Sicut enim dominus perituros nouerat ante,
Quam faceret iuste deficiente malo.

Nam dedit arbitrij libertatem faciendi
Omne, quod ex libito cuiq; placeret, opus.

Ergo posse bonum; vel posse malum dedit illis,
Vt virtus aliquem posset habere locum.

Nam malefactorum sequitur damnatio iusta,
Et iusti iuste iustaq; caro datur.

Si deus ad partem nos tantum cogeret vnam,
Tunc nihil afferret gratia vel meritum.

Ergo credo deus bona vel mala quæq; futura
Nouit, & ex illis quid bonitatis agant.

L Vcifer ex merito cecidit delapsus ad ima;

Quod spreuit domino subditus esse suo.

Ordine præcellens socios superabat honore,

Lumine transcendens lumina clara poli,

Nec vir nec mulier, nec serpens obstitit illi.

De se præsumens perdidit omne decus;

Sed quia sponte sua, nulloq; mouente superbus

Exiit, a summa corruit arce poli.

Sic merito caruit venia cum luce perrenni,

Qui nec adhuc veniam, nec loca clara petit.

Vnde dolens se muneribus caruisse supernis;

Atq; sua culpa deseruisse deum,

Humano generi virus meditando parauit.

Quo miser in mortem subuertetur homo.

Sed quia serpenti mendaci credidit vxor,

Decipitur coniunx: qua mediante ruit.

Hanc deus ex costa sociam formauerat illi,

Vt subiecta viro viueret ipsa suo.

Sed fuit exitium cui debeat auxiliari.

Et submersa prius merfit ad ima parem;

Et quia fallacis fallacia fallere sponsum

Verba solent, sponsa fallit & ipsa suum.

Hoste malo mala fit mulier, vir per mulierem.

Credit vterq; malo, factus vterq; malus.

Hostis eum fallit per eam, sed eos perimendo

Tollit vtruncq; deo, donat vtruncq; sibi.

Hostis foemina, vir tentat, latatur, obedit.

Et trino mortis vulnere peccat homo,

Clausa puella domo, iuuenis delatus ab vrbe.

Et foetidus tumulo Lazarus ista notat.

Adam peccauit, sed ei caro/foemina/serpens:

Fluxa dolosa tumens hoc monuere nefas.

Hūc miserādo deus redimēs/mundās/reparansq;

Sanguine fontis sacri sanat/ornat/alit.

Rifus/vita/decus/profletu morte pudore,

Sic redemīt hominem compatiēte deo,

Foemina causa fuit humanæ perditionis.

Qua reparatur homo foemina causa fuit.

Foemina causa fuit cur homo ruit a paradiso.

Qua redit ad vitam foemina causa fuit.

Foemina prima parens iratum reddidit illum.

Quem facit esse pium foemina virgo parens.

Eua fuit medium q homo foret absq patrono.

Virgo fuit medium q deus esset homo.

Foemina prima parens exosa/maligna/superba.

Foemina virgo parens casta, benigna; pia.

Si deus est homo, & vult atq potest misereri.

Quod velit, hoc homini confero posse deo.

Ex supradictis iam quaestio soluitur ista.

Cur deus in mundo condidit omne quod est.

O Mortalis homo casus reminiscere vitæ.

Dilige pauperiem; mortales effuge gazas.

Nam reddunt cupidis post carnis dulcia flammæ.

Quamuis perspicuus auro gemmisq nitescas.

Pauper & exiguus exibis nudus ad umbras.

Id solum tecum post fata manebit in æuum.

Quod bene, quod iuste, quod recte feceris ipse.

Quisquis amat mūdum, tibi prospere quo sit eūdū.

Hæc via qua vadis, via pessima, plenaq cladis.

Hæc via poenarum trahit ad loca mortiferarū.

Et nuncq redit huc, quisquis semel fuerit illuc.

Nec prece, nec precio rerū, spacioue dierum.

Soluitur illorū de carcere suppliciorum.

Semper in aternū nox obscurabit auernum.

Est ibi densarū nigra congeries tenebrarū.

Nec sol, nec luna, nec stella videbitur vna.

Segnior est ethnæ flammis locus ille gehennæ.

Magnus & horrendus omni magis igne timend⁹.

Semper flagrabit miseros sine fine cremabit.

Sūt tibi pro lignis homines miseri, cibus ignis.

Hic reprobi cūcti, quasi fasciculi sibi iūcti

Esuriūt, sitiunt, deformes corpore fiunt.

Hic horrendorū consortia demoniorū.

Sæui tortores omni gladio grauiore,

Hic dolor, hic metus sæcula per omnia luctus;
Sæcula permille dolor innumerabilis ille
His tormentis non est spes vlla salutis.
Hæc lucra sibi feret mundi qui sordibus hæret.
Huc semel ingressus, nullos habet inde regressus,
Qui fugis, infernum regnum quæris supernum.
Tu diuersorum fuge discipulos vitiorum.
Sperne voluptatem, pulchram cole sobrietatem.
Hæc quos prostrauit, virtutibus euacuauit.
Hæc quos subiecit, pecudes sine robore fecit.
Altera virtutum genitrix dat pectus acutum;
Sensus subtiles, animos clarosq; viriles,
Hanc breuiter ama, per eam crescit tibi fama.
Hæc regit & munit, superis coniungit & vnit.
Altera foetorem generat, deformat honorem.
Flammam flagrantem maculat dextera radiantem,
Non tibi sit venter dominus, sed viue decenter.
Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo.
Vino mutatur sensus, mens infatuatur.
Vinum nudauit Noe, sanctum, Loth maculauit.
Venter propensus hebetat pinguedine sensus,
Prouocat ardorem veneris, mentisq; soporem.
Est dilatarî porci, postremo vorari.
Nos dilatemus intus nos, foris attenuemur.
Sperne vagâ venerê, fuge blandiloquâ mulierem.
Rem despectiuam, rem fluxam, remq; nociuam.
Omnibus illa modis, res est plenissima nodis,
Resq; venenosa, res vilis, res vitiosa.
Nemo modum seruare potest imbutus amore.
Et quæcumq; iuuat, posse iuuare putat.
Cum sis imago dei res inclyta digna trophæi;
Hæres cœlorum comes & gemma deorum,
Fulgentem cultum, fallacem despue vultum.
Forma decora foris, tamen intus plena doloris
Stercoris atq; luti, pecorisq; simillima bruti.
Despice foetorem veneris, sectare pudorem.
Hæc mens insanit, hæc corpus frangit, inanit,

Altera florentem reddit cum corpore mentem;
Nec nimia cura periturus ames peritura,
Nec seruus serues, nec avarus opes coacerues.
Crescit amor nummi quantum pecunia crescit;
Orco sine mari, mens equiparatur avari.
Est velut hydropicus aut ignis, diues iniquus,
Extimat omne parum cupidus, nil implet avarum,
Anxius augendo diues, timidus retinendo.
Nunc securus, pauperque repente futurus,
Lazarus & diues tibi sunt fomenta futuri.
Fac bene dum viuis, ni vis moriturus aduri;
Indiguit stillæ nam diues splendidus ille,
Fac bene dum viuis, post mortem viuere si vis;
Nil moriens differt cum summis infima præfert,
Diuitiæ restant, post mortem tartara præstant,
Quam foelix anima est in qua sibi ponere fidem;
Dignatur summus spiritus ipse dei.
Omnis habet subitum terrena potentia finem,
Atque fuga celeri deserit ipsa suos.
Ergo time, quisquis celsos ascendis honores,
Atque ruinoso stare memento loco.
A macula sordis munda præcor intima cordis;
Ne cordis lumen faciat sordescere crimen.
Sis animo magnus, sis moribus agna vel agnus,
Viue deo soli, quod amat caro quærere noli.
Peruigili cura pete gaudia non peritura,
Gaudia diuina, quibus est status absque ruina,
Gaudia terrena modo sunt ad tempus amœnia,
Gaudia terrena comitatur denique poena.
Gaudia terrena non petra tenet sed harena,
Gaudia terrena cohibentur denique poena.
Gaudia vera petas, quæ nunc terminet ætas,
His igitur spretis pete gaudia plena quietis.
Nec metuas mortem, communem despicere sortem;
Communis fors quæ cum debita morse est,
Vt deus absque mora let quæ sunt meliora,
Dura nescis iura, sera sententia dura.

In re tam dura pensa quæ poena futura,
Ergo verere mori lachrymas miscendo timori.
Sic celus horrore, virtus habeatur honori,
Crimina deplora quibus a modo subtrahelora.
Fletibus exora dominum dū sufficit hora,
Dū super est hora, fuge quæ sunt deteriora,
Hæc pete, praua caue, tibi sit graue viuere prauæ,
Dulcis amice vale, quod peccas sit veniale.

Cognitio talis fiet signis generalis,
Omnibus in rebus terquinis ante diebus.
Atq; dies vnus mūdi dans cernere fumos
Testes horroris tot habens diriq; furoris.
Est ostendendus per signa timenda timendus,
Aequor inūdabit, montesq; tumens superabit
Terquinis cubitis excedens quattuor istis.
Non inuoluendo seu fluctibus alta petendo.
Rursus submissum subterfluet æquor abyssum,
At vix cernatur, quo cursus & vnda feratur,
Antiquusq; status postq; fuerit reparatus,
Quicquid aquis tegitur vita sensuq; potitur
Aequor inūdabit; incerta voce sonabit.
Voce sua plangent volucres nec pascua tangent,
Aera linquentes in campis conuenientes,
Solis ab occasu crebro labentia casu.
Fulgura splendentem pertransibūt orientem,
Sydera flammabūt, & longo crine micabūt.
Motus terra dabit, animal nullū pede stabit,
Linguaq; frondentū nemorū genus omne virentē,
Sanguinis humorem sudabūt omnia rorem,
Montes soluentur, quasi puluis efficientur,
Saxaq; vis scindet, partem pars altera findet,
Quodq; laborauit noster labor ædificauit.
Tunc confundetur, tūc ad nihilū redigetur,
Abdita siluarum fugiet genus omne ferarū,
Et quasi ploratus dabit in campis vlularus,
Venturūq; metū resonans communeq; lethum,
Bustis contractis ac omnino patefactis.

surgere nitentur, quæ corpora clausa tenentur.
Vrbibus exhibunt homines properantes & ibunt;
Passum plangentes sine sensu, nilq; loquentes.
Summa dies rerum post hæc eritq; dierum.
Et quotquot uiuent morientur, postq; resurgent
Mundi defecti, nec non ab origine mundi.
Hi qui saluuntur, qui perpetuo cruciantur,
Huius terrorem, quis diceret atq; dolorem?
Cum tot tormentis conturbatis elementis,
Cælum/terra/mare monstrabunt hæc properare.
Dantia maiorum multis documenta malorum.
Huius terrorem timeamus, amemus honorem.
Quo se noscendum plene deus atq; videndum.
Iustis præbebit, secreti nilq; latebit.
Quod non cernatur, ac in deitate sciatur.
In qua gaudebunt, quia gaudia sine carebunt.

FINIS.

DOCTRINA MENSÆ

IOANNIS SVLPITII VERVLANI VI

ri disertissimi de moribus; puerorum, præcipue in me
sa seruandis. Carmen inuenile.

Vos decet in mensa mores seruare docemus;

Virtuti vt studeas; litterulisq; simul.

Que prius admoneo, miti puer indole serua:

Præq; tuis oculis hæc mea iussa tenet.

Sit sine labe toga, facies sit lauta manusq;.

Stiria nec naso pendat vlla tuo,

Et nihil emineat, & sint sine sordibus vngues,

Sit coma, sit turpi calceus absq; luto.

Linguaq; non rigeat, careant rubigine dentes.

Atq; palam pudeat te fricuisse caput.

Exprimere & pulices, scabiemq; vrgere nocentem,

Ne te sordidulum qui videt ista vocet,

Seu spuis aut mungis nares, curare memento,

Post tua concussum vertere terga caput.

Mucronem haud tangas digitis, sputūue resorbas,

Panniculo nasum mungere nempe decet,

Etructare caue, quin ora interga reflectas,

Sringe os & crepitum coge tenere nates,

Mundiciæq; tibi placeant, medio quoq; cultu

Vtere, ne turpis vel videare leuis.

Nec maledicta refer, nec promas turpia dictu;

Est stomachosa quidem dicere turpe tibi,

Moribus vrbani curato præditus esse,

Parce gulę turpi, luxuriãq; fuge,

Parce & avariciæ, bilem frenare memento,

Inuidulus/tumidus/non odiosus eris.

Desidiã fugies, atq; omnia turpia pelle,

Et ludi turpes sint procul, atq; viri.

Fidus sis/audensq;/bonus/tëmerarius esse

Despice, non audax sis; timidusq; nimis,

Nec penitus mutum, nec te decet esse loquacem,

Conuenit ille thoro, conuenit ille foro.

Et mansuetus eris, rectum te lectus habebit,

Detege nec socium, nec tua mēbra moue,

Nec sis difficilis nimium, nec credulus esto,

Dedectus & metues, & reuerere bonos,

Futilis & mendax nuncq;/nimiumq; seuerus,

Esto, sed comem, munificumq; velim,

Sis pius, atq; colas superos, venerare parentes.

Et noceas nulli, surripiasq; nihil.

Nec sis vinosus, quamuis potasse Catonem.

Famare fert, fugias sumere vina mera.

Non sis derisor, non somniculosus iniquus,

Non iudex, nec tu testis iniquus eris.

Omnibus in rebus studeas precor esse modestus,

Sis audus laudis, sit tibi cura boni.

Sic bene moratum laudabimus, atq; colemus,

Sic & honoris eris, siceris ipse grauis.

Secundus libellus huius opusculi.

Non faciles aures, animū quoq; trade serenū,
Morigerare mihi, mollia iussa dabo,

Non sum qui laudem summo te accumbere mane,
Iudice conueniens me dabit hora cibum,
Nec vos ante focum cœnas producite longas,
Hoc faciet caupo, qui sapit ista fugit,
Sterne toros nitide, lautôsque appone quadrantes;
Atque salem/cererem/flumina/vina/dapes,
Te vitare velim, cupidus ne (ut lurco) honoras
Contractes fauces, mandare rite decet,
Et licet antiqui cubuissent pectore prono,
Te colla hæc ætas recta tenere iubet,
Et finito mensis cubitis hædere potentes,
Tu tantum faciles pone repone manus;
Tuque puer iubeo sedear, vel raro, sed affans,
Pocula mitte celer, poneue tolledapes,
Iuraque conuiuiis semper importare minister
Effuge, nam turpis sæpe fit inde toga,
Quodque iubebit herus facilis semperque subito,
Quemque tibi dederit tu tibi fume locum,
Quodque vir egregius paulo tibi porriget, illud,
Sumelubens grates, aptaque verba refer,
Esto tribus digitis, magnos nec sumito morsus,
Nec duplices offas mandare vtrinque iuuat,
Dapsilis & largus semper, blandusque sodali,
Impartire tuo, pauperibusque dapes,
Nec vos obscœnos laudabimus, aut comedones,
Esse decet viuas, viuere non ut edas,
Namque cibus nimius capiti, stomachoque nocebit,
Corporis & vires ingenique rapit,
Gausape non macules, aut pectora, nec tibi mentum
Stillet, sique tibi ue manus vincta caue,
Sape ora & digitos mappa siccabis adapta,
In quadra faciet non tua palma moram,
Quod tibi vicinum fuerit, tu fume, sodali
Cede tuo, referat dum tamen ille manum,
Dumque in frustra fecat, caueas sumpsisse recissa,
Lurco legit dulces absque rubore bolos,

Non manibus grēmiō immittis tibi vellicet vnguis

Quod sumes: residens non agitato pedes.

Incidasq; prius quam dominus confundat ofellam.

Tingantur rursus nec tibi morfa cate.

Nec linguas digitos: nec rodas turpiter ossa.

Ast ea cultello radere rite potes.

Siue super mensam cortex cumuletur: & ipsa

Ossa vel in patenam qrapedibusue iace.

Ne tanq; ficos tenta: nec dilige frustra.

Et quocunq; manus huc tibi lumen eat.

Ne socium torue inspicias: quidue ederit ille.

Aduertas, gestus inspicere sapertuos.

Pocula quum sumes terge tibi mappa labella.

Si tergas manibus non mihi charus eris.

Vna manusumat pateram: ni hanc faciet in hostē

Theseus, aut bellisint monumenta patris.

Ast si hanc binis manibus captabis: id apte

Efficies: digitis pocula sume tribus.

Et teneas oculos, nec supra pocula fare:

Plena aliquo vitasit tibi bucca cibo.

Deme merum crathō: multum si forte super sit.

Quod noletocius, sumere rite tuus.

Qui sapit, extinguet multo cum fonte salernum.

Et parcolimpham diluet ille mero.

Non facies binos haustus, nec fessus anheles:

Sibila nec labijs stridula prome tuis.

Nec cito sorbebis (sicutoui lutea grati)

Nec nimum tarda sume salerna mora.

Vnū / siue duo / vel ad summum tria pocula sumes.

Si hunc numerū excedas, iam mihi poteris.

Fac videas quodcunq; bibes: modicumq; piuisa.

Crater siue calix det tibi vina breuis.

Os quoq; tergebis semper post pocula palmas

Ablue: quum mensam deferis, atq; labra.

Inflectensq; genuiungens, quoq; brachia, pro sit

Dicito, sed tolles ordine quicq; suo.

FINIS.

ÆSOPI
FABVLÆ.

FOELICITER INCIPI/
VNTVR.

VTinet et proſit donatur pagina præſens,
Dulcius arrident ſeria picta iocis.
Hortulus iſte parit fructum cum flore: fauores.
Flos. & fructus emunt, hic ſapit, ille nitet.
Si fructus plus flore placet, fructum lege, ſi flos
Plus fructu ſorem, ſi duo, carpe duo.
Nemihi torpentem ſopitet inertia ſenſum,
In quo peruigilet mens mea nouit opus.
Vt meſſis præcium de vigili ſurgat agello:
Verbula ſicca deus impleat ore ſuo.
Verborum leuitas morū fert pōdus ho neſtum,
Et nucleum celat arida teſta bonum,

LIBER PRIMVS,

De gallo & hyaspide,

DVm rigido fodit ore simum, dū quaesitat escā,
Dum stupet inuenta hyaspide, gallus ait.

Res vili preciosa loco, nitidq; coloris

Hac in sorde manes, nil mihi messis habes;

Si tibi nunc esset, qui debuit esse repertor.

Quem simus sepelit, viueret arte nitore.

Nec tibi conuenio: nec tu mihi, nec tibi prosum.

Nectu mihi prodes, plus amo cara minus.

In gallo stolidum, in hyaspide dona sophiæ

Pulchra notes, stolido nil sapit ista seges.

De lupo & agno.

ESt lupo, est agnus, sitit hic. sitit ille fluentem.

Limite non equo quaerit vterq; sibi.

In summo bibit amne lupo, bibit agnus in imo.

Hunc timor impugnat verba mouente lupo.

Rupisti potumq; mihi, riuicq; decorem.

Agnus vtruncq; negat se ratione tuens.

Nec tibi, nec riuo nocui, nam prona supinum

Nescit iter, nec adhuc vnda nitore caret.

Sic iterum tonat ore lupo, mihi damna minaris.

Non minor, agnus ait: cui lupo, immo facis.

Fecit idem tuus ante pater sex mensibus actis.

Cū bene patrisses, crimine patris obi.

Agnus adhæc, tanto non vixi tempore, prædo

Sic tonat, an loqueris fuscifer: huncq; vorat.

Sic nocet. in innocuo nocuus, causamq; nocendi

Inuenit, hi regnāt qualibet vrbe lupi.

De mure & rana.

MVris iter rumpente lacu venit obuia muri

Rana loquax, & opem pacta nocere cupit

Omne genus pestis superat mens dissona verbis,

Dum sentes animi florida lingua polit.

Rana sibi murem filo confoderat, audet

Nectere fune pedem, rumpere fraude fidem

Pescoit ergo pedi, sed mensa mente recedit;
Ecce natant, trahitur, hunc tamē ille trahit.

Mergitur, vt secum murem demergat amicum.
Naufragium faciens, naufragar ipsa fides.

Rana studet mergi, sed mus emergit, & obstat
Naufragio vires suggerit ipse timor.

Miluu adest, miserūq; truci rapit vngue duellum,
Hic iacet, ambo iacent, viscera rupta patent.

Sic pereant, qui se prodesse fatentur, & obsunt,
Discat in actorem poena redire suum.

De cane & oue.

IN causam canis vrget ouem, sedet arbiter, audit;
Reddat ouis panem, vult canis, illa negat.

Pro cane stat miluus, stat lupo stat vultur, et instant;
Panem, quem pepigit reddere, reddat ouis.

Reddere non debet, nec reddere iure tenetur;
Et tamen, vt reddat, arbiter instat oui.

Ergo suum (licet hyems erat) prauendit amicum,
Et boream patitur vellere nuda suo.

Sæpe fidem falso mendicat inertia teste,
Sæpe solet pietas criminis arte capi.

De cane gerente carnem. (bram.)

DVm carnē gerit ore canis, caro porrigit vme
Vmbra cohæret ags, has canis vrgetaq;

Spem carnis plus carne cupit: plus fœnore signum
Fœnoris, os aperit, sic caro spesq; perit.

Non igitur debent pro vanis certa relinquere;
Nam suasi quis amet, mox caret ipse suis.

De leone/oue/capra/ & iuuenca.

VT ratione pari fortunæ munera sumant;
Sumunt fœdus ouis, capra/iuuenca/leo.

Ceruus adest, Ceruum rapiunt, leo sic ait: hæres
Primæ partis ero; nam mihi primus honor.

Et mihi defendit partem vis prima secundā,
Et mihi dat maior tertia iure labor.

Etpars quarta meum nissit mearumpet amorem.

Puclica solus habet fortior ima præmens.

Ne fortem societ fragilis vult fabula præsens.

Nam fragili fidus nesciet esse potens.

De latrone vxorem ducente.

FOemina dum nubit furi, vicinia gaudet.

Vir bonus & prudens talia verba mouet.

Sol pepigit sponsam, Iouis autem terra querelis

Perculit, & causam cur foret ægra dedit.

Sole necor solo, quid erit si creuerit alter.

Quid patiar? quid aget tanta calorihyems?

Hic prohibet sermo latum præbere fauorem.

Qui malafecerunt, vel malafacta parant.

Delupo & grue.

ARcta Lupum cruciat via gutturis esse retento.

Mendicat medicam multa daturus opem.

Grus promissa petit de faucibus osse reuulso.

Cuilupus, en viuus munere tutameo.

Nonne tuum potui morfu præscindere collum?

Ergo pro dono sit tua vita meo.

Ni potest prodesse malis mens parua malorum.

Immemor accepti non timet esse boni.

De duabus canibus.

DEpartu quærela verborū nectare plenam.

Pro cane mota canis suscipit æde canem.

Hæc abijt; ille manet; hæc cursitat, illa quiescit.

Sed tamē a partu rumpitur illa quies.

Illa radit, reddiq; sibi sua tecta precatur.

Obserat hæc aurem, nec minus aure domum.

Plus prece posse minas putat hæc, plus bella duob?

Nescit posse minas plus prece, bella minis.

Cum dolor hanc armet, plus matrem filius armat.

Cedit sola gregi, causaq; iusta perit.

Non satis est tutum mellinis credere verbis.

Ex hoc melle solet pestis amara sequi.

FABVLARVM AESOPI.

De homine & colubro.

CVm niue canet hum⁹, glacies dū sopit aquarū
Cursus, in colubrū turbida sauit hyems.

Hunc videt, hunc reficit hominis clementia: verū

Temperat hunc tecto, temperat igne gelu.

Ore ferit virus coluber, sic toxicat illum.

Hospes aī colubro, non rediturus abi.

Non exit coluber, nec vult exire, sed hæret.

A mplectensq; virum sibi dira mouet.

Reddere gaudet homo nequā pro melle venenū.

Pro fructu pœnam, pro pietate dolum.

De asello & apro.

AVdet asellus aprū risu tentare proteruo.

Audet iners forti dicere, frater aue.

Vibrat aper pro voce caput, nam verba superbit

Reddere, sed dentem vix tenet ira trucem.

Sus tamen ista mouet, vilem dens nobilis escam.

Spernit, desidia turus es ipsa tua.

Non debet stolido lædi prudentia risu.

Nec stolidus doctum debet adire iocis.

De mure rustico & vrbanō.

RVsticus vrbanum murem mus suscipit æde,

Cōmodat & mensam, mensaq; mente minor.

In tenui mensa satis est sincera voluntas.

Nobilitat viles mens generosa dapes.

Facto sine cibus vrbanum rusticus adit.

Vrbanifocius tendit in vrbis opes.

Ecce penum subeunt, inseruit amicus amico.

Inuigilans mensæ fercula mensæ gerit.

Commendat conditq; cibos clāmentia vultus.

Conuiuiam satiat plus dape mentis honor.

Ecce seræ clauis immurmurat, ostia latrant.

Ambo timent, fugiunt ambo, nec ambolatent.

Hic latet: hic latebras cursu mendicat inepto.

Assuitur muro reptile muris onus.

LIBER PRIMVS.

Blanda penu clauso parciſ fortuna timori,

Ille tamen febrit, teſte timore tremit,

Exit qui latuit, timidum ſic lenit amicum,

Gaude carpe cibos, hæc ſapit eſca fauum:

Fatur qui timuit, latet in melle venenum,

Fellitumq; metu non puto dulce bonum,

Quam timor obnubít, non eſt ſyncera voluptas,

Non eſt ſolicitó dulcis in ore fauus.

Rodere malo fabam, q; cura perpete rodi.

Degenerare cibos cura diurna facit,

His opibus gaude qui gaudís turbine mentís,

Pauperiem ditet pax opulenta mihi,

Hæc bona ſolus habe, quæ ſunt tibi dulcia ſoli,

Det præcium dapibus vita quieta meís,

Finit verba, redit præponit tuta timendis,

Et quia ſumma timet, tutius ima petit,

Pauperies ſi læta venit, diſſiſſima res eſt.

Triſtior immenſas pauperat uſus opes.

De Vulpe & Aquila.

Cum vulpes aquilam prò rapta prole perūgit,

Mille precum prædam reddere neſcit auis,

Præda gemit, nidiq; timet cibos eſſe gulofí,

Sed redemit natos vtilis arte parens,

Arboreum zonat ſtipulis & vimine truncum,

In ſtipulam docto dirigit ore facem,

In pullos aquilæ coniurat copia fummi,

Hanc tamen vt vulpem prouida placat auis,

Non ſit qui ſtudeat (quia maior) obefſe minori,

Cum bene maiori poſſit obefſe minor,

De teſtudine & aquila.

Pes aquilæ/prædo teſtudinis/aera ſindit.

Hanc ſua concha tegit, cornua longa patent,

Hoc monitu cornix aquilam præmunit, ineptum

Perſonus, at ſiat vtile, crede mihi,

FABVLARVM AESOPI.

Quod geris in concha, cibus est, tibi surripit illum

Concha cibum, concha frange, cibusq; cadet.

Vt concham lanies, pro viribus vtere sensu,

Hanc si celsa cadat, saxea franget humus,

De se stultus homo subuersus turbine linguae.

Corruit, & fortes iusta procella rapit.

De vulpe & coruo.

Vulpe gerente famē coruū gerit arbor, & escā

Ore gerens coruus vulpe loquente silet.

Corue decore decens, cignum candore peremptas.

Si cantu placeas, plus aue quāq; places.

Credit auis, pīctēq; placent praeludia linguae.

Dum canit vt placeat, caesus ore cadit.

Hoc fruitur vulpes, insurgunt tædia coruo,

Asperat in medio damna dolore pudor.

Fellitum patitur risum, quem mellit inanis

Gloria; vera parit tædia falsus honor.

De leone & apro.

Irepsit miserum grauitas annosa leonem.

Inglaciat corpus corq; senile gelu.

Instat aper, pensat veteri pro vulnere vulnus.

Frontis eum telō taurus vtroq; fodit.

Sæuit assellus iners, & frontem calce sigillat.

Hec solo gemitu vindicat acta leo.

Omnia quæ vici, me vincunt omnia, dormit

Vis mea, dormit honor, dormit honoris opus.

Cui nocui nocet ille mihi, multisq; peperi:

Qui mihi non parunt, pro pietate nocent.

Hunc timeat casum, qui se non fulsit amico.

Nec dare vult foelix; quam miser optat, opem.

De catulo & asello & domino.

Murmur & caudæ studio testatur amorem

Nunc lingua catul⁹; nunc pede palpat herū.

Gaudet herus, comitēq; canē comitemq; ciborum.

Efficit, alludit turba ministra cani.

LIBER PRIMVS.

Arte pari-simileſq; cibos ſimilemꝑ fauorem

Lucrari cupiens inquit aſellus iners.

Me catulo præfert vitæ nitor uile tergum,

Nec fructu placet, ſed placet ille ſoco.

Ludam ludoplaçens, ſic ludit tempore viſo.

Vt placeat ludo, ludit & iſtat hero.

Blandiri putat ore tonans, humeroq; priorũ.

Preſſo mole pedum ſe putat eſſe pium.

Clamat herus, vult elamor opem, ſubito rordo clientũ.

Multa domat multo verberẽ claua reum.

Quod natura negat nemo foeliciter audet,

Diſplicet imprudens quando placere putat.

De mure & leone.

FRigida ſopito blanditur ſilua leoni.

Curſitat hic murum ludere prompta cohors

Preſſus mure leo murẽ capit/ ille præcatur.

Ille precem vibrat, ſupplicat ira preci,

Hectamẽ ante mouet animo, quod mure perẽpto.

Laudis habet ſummum, vincere parua pudet.

Si nece dignetur murem leo, nonne leoni

Dedecus, & muri coeperit eſſe decus?

Si vincat minimum ſummus, ſic vincere fraude eſt,

Vincere poſſe decet, vincere crimen habet.

Si tamen omne decus ſit laus, ſic vincere laus eſt,

Et decus hoc minimo fiet ab hoſte minus.

De precio victi pendet victoria victor.

Tantus erit, victi gloria quanta fuit.

Mus abit, & grates reddit (ſi reddere poſſit)

Spondet opem ſolus, ſit mora parua dies.

Nam leo rete ſubit, nec prodeſt viribus vti.

Sed prodeſt quærulo mur mure damna loqui.

Mus redit, hunc reperit, cernit loca: vincula rodit.

Hacope penſat opem, ſic leo tutus abit.

Rem potuit tantam minimi prudentia dentis.

Cuileo dans veniam ſe dedit ipſe ſibi.

Tu qui summa potes, ne despice parua potentem.

Nam prodesse potest, si quis obesse nequit.

De miluo infirmo & matre.

MIlluus molle iacet morbo, matremq; precatur.

Vt superis pro se det sacra, detq; preces.

Mater ait, mi Nate deos, & sacra deorum.

Læsiisti, recolunt impia facta dei.

Criminis ultores pensant pro crimine poenam.

Dum sacra turbasti, poena timenda fuit.

Te cogit timor esse pium, te poena fidelem.

Hic timor, hæc pietas, cum nece sera venit.

Qui maculat vitam, immundus cur incolit aras.

Quem sua facta premunt, cur aliena leuant.

De hirundinibus & alijs auibus.

VT linum pariat lini de semine semen.

Nutrit humus, sed aues tangit hirundo metu.

Hic ager, hoc semen nobis mala vincula minantur.

Vellite pro vestris semina sparsa malis.

Turba fugit sonitus, monitus vanosq; timores.

Arguit, exit humo semen, & herba virescit.

Rursus hirundo monet instare pericula, ridens.

Rursus aues, hominem placat hirundo sibi.

Cumq; viris habitans, canitu blanditur amico.

Nam præuisa minus lædere tela solent.

Iam metitur linum, iam fiunt retia: iam vir.

Fallit aues, iam se conscia culpata uis.

Vtile consilium qui spernit, inutile sumit.

Qui nimis est tutus retia iure subit.

Finit liber primus.

LIBER SECVNDVS INCIPIT.

De Gentibus volentibus Regem.

FAbula nata sequi mores & pingere vitam.

Tangit, quod fugias, quodq; sequaris iter.

Regē carens nūc regis inops, sine rege nunc exlex.

Absq; iugo gessit Attica terrā iugum.

Libertas errare negans se sponte coëgit,
 Et pudor ob legem fortiores fuit.
 Ne libitum faceret regem plebs libera fecit.
 Et quæ non potuit pellerè, iussatulit.
 Rex coëpit laniare truces, punire nocentes;
 Quæq; leuāda leuans, quæq; premēda premēs,
 Hos onerat nouitas ciues in legē nouella.
 Quod leuiter possent, vix potuere pati.
 Vrbem triste iugum querula ceruice ferentem
 Aesopus tetigit consona verba mouens.

De Ranis rege carentibus.

CVm nihil auderet ludentes lādere ranas,
 Supplicuere Ioui, ne sine rege forent.
 Iuppiter huic voto risum dedit, aula secundas
 Rana preces subitum sensit in amne sonum.
 Nam Ioue dante, trabem trabis ictu flumine moto
 Demersit subitus guttura rauca timor.
 Placato rediere metu videre tigillum.
 Stando procul regem pertimuerè suum.
 Vt nouere trabem per se non posse moueri.
 Pro duce fecerunt tertia vota Ioui.
 Ira Iouem mouit, regem dedit, intulit hydrum.
 Hydrus hiante gula coëpit adire lacum.
 Clamitat ecce lacus, morimur, pie Iuppiter audi.
 Iuppiter exaudi, Iuppiter affer opem.
 Nos sepelit venter, nostri sumus esca tyranni.
 Aufer cædis opus, rede quietis opes.
 Ille refert, emptum longa prece ferte magistrum.
 Vindicet æternus ocia spreta metus.
 Omne boni precium nimio vilescit in vsu.
 Fitq; mali gustu dulcius omne bonum.
 Si quis habet: quod habere decet, sit lætus habendo;
 Alterius non sit, qui suus esse potest.

De Accipitre & columbis,

Accipitrem milui pulsū bella columbæ
Accipiunt regem, rex magis hoste nocet.
Incipiunt de rege quæri, quod sanius esset

Milui bella pati, q̃ sine Marte mori.

Quicquid agas sapienter agas & respice finem,

Ferre minora volo, ne grauiora feram.

De fure & Cane.

Fure vocante canem prætenso munere panis,

Spreto pane mouet talia verba canis.

Ut fideam tua dona volunt, furtiꝫ laborant

Esse locum, panem si fero, cuncta feres.

Fert munus mea dāna tuū, latet hamus in esca.

Me priuare cibo; cogitat cisteibus.

Non amo nocturnū panē plus pane diurno.

Aduena plus noto non placet, hostis hero.

Non rapiet nox vna mihi bona mille dierum.

Nolo semper egens esse, semelq; satur

Latratu tua furta loquar; nisi spontere cedas.

Hic silet; ille manet, hic tonat, ille fugit.

Si tibi quid detur, cur detur respice, si des.

Cur des ipse nota, teq; gulose doma.

De Sucula & Lupo.

Vult lupo ut pareat maturum sucula foetum;

Secq; noui curam spondet habere gregis.

Sus ait, hac cura careas, mihi nolo ministres.

Horrent obsequium viscera nostra tuum.

I procul, ut liceat mihi tuto s fundere foetus.

I procul, & pietas hæc erit apta mihi.

Pro natis natura iubet timuisse parentes.

Fine dato verbis, hic abit, illa parit.

Tempore non omni non omnibus omnia credas.

Qui misere credit, creditur esse miser.

De terra pariente murem.

Terra tumet, tumor ille gemit, gemitusq; fatetur

Partum, fere perit sexus vterq; metu.

Cum tumeat tellus: monstrat se magna daturam.

Horrent, & trepidant, & prope stare timent.

In risum tumor ille redit, nam turgida murem

Terra parit, iocus est, quod timor ante fuit.

Sæpe minus faciūt homines qui magna minantur.

Sæpe gerit vanos causa pusilla metus.

De Agno & Lupo.

CVM grege barbato dū ludit iunior agnus.

Tendit in hūc lupo dissona verba mouens.

Cur olidam mūda sequeris plus matre capellam.

Lact tibi præberet dulcius ipsa parens.

Est prope, festina, matrem pere, munere matris.

Lac bibe, nam seruat vbera plenatibi.

Agnus ad hæc pia capra mihi lac dulce propinat.

Me vice matris alit, me vice matris amat.

Nec mihi sed domino prodest me viuere, viuo

Vt metat in tergo vellera multa meo.

Ergo mihi præstat nutriti lacte caprino.

Quam lac matris habens mergar in ore tuo.

Omnes vincit opes securam ducere vitam.

Pauperius nihil est q̃ miser vsus opum.

Nil melius certo monitu, nil peius iniquo.

Consilium sequitur certa ruiua malum.

De viro & eius cane.

ARMAUIT natura canē pede, dente, iuuenta.

Hinc leuis/hinc mordax/fortis & inde fuit.

Tot bona furatur senium, nam roborē priuat

Corpus/dente genas/& leuitate pedes.

Hic leporem prendit, fauces lepus exit mermes.

Illusum domini verberat ira canem.

Reddit verba canis, dum me pia pertulit ætas.

Nulla meum potuit fallere præda pedem.

Defendit senij culpam laus ampla iuuentæ.

Nunc mea vis cecidit, facta priora vigent.

Nullus amor durat, nisi fructus seruet amorem;

Quilibet est tanti, munera quanta facit.

Magnus eram, dū magna dedi, nūc marcidus annis

Vileo, de veteri mentio nulla bono.

Si laudas quod eram, quod sum culpae proteruum,

Si iuuenem recipis, pellere turpe senem,

se misere sciat seruire, qui seruit iniquo,

Parcere subiectis nescit iniquus homo.

De leporibus a sylua fugientibus.

Sylua tonat, fugiunt lepores, palus obuia venit;

Fit mora, respiciunt ante, retroq; timent.

Dum liberant in mente metus, se mergere pati.

Sic metuunt, ranas stagna subire vident.

Vnus ait, sperare licet, non sola timoris

Turbasumus, vano rana timore latet.

Spem decet amplecti, spes est via prima salutis.

Sape facit metui non metuenda metus.

Corporis est leuitas, & mentis inertia nobis.

Ista metus eaufam suggerit, illa fugā.

Sic metuat quicunq; timet, ne mole timoris

Spe careat, grauis est spe fugiente timor.

Speret qui metuit morituros viuere videns

Spe duce, victuros spe moriēte m ori.

De Hædulo & Lupo.

Capta cibum quærens hædulū cōmendat ouile,

Hunc illi solida seruat ouile fera,

Natum cauta parēs monitu præmunit amico,

Vt lateat, nescit in sua damna vagus.

Hic latet, ecce lupo mouet ostia voce caprina,

Exprimit, vt pateant ostia clausa petit.

Ast procul hædus ait: caprissas gutture falso.

Cum bene caprisses te procule esse volo.

Quod mea sis mater, mentitur imago loquendi

Rimula qua video te docet esse lupum.

LIBER SECVNDVS.

Insita natorum cordi doctrina parentum.

Cum pariat fructum, spreta nocere solet.

De Rustico & Angue.

Rustica mensa diu nutritum nouerat anguem,
Humanam potuit anguis amare manum.

Gratia longa viri subito mutatur in iram,

Ira per anguinum dirigit arma caput.

Vulneris autor eget, se vulnere credit egenum.

Angui pro venia supplicat, anguis ait,

Non ero securus, cum sit tibi tanta securis.

Dum cutis hæc memorat vulnera scripta sibi,

Qui me læsit, item lædet (si lædere possit.)

Expedi infido non iterare fidem.

Sed quia te piguit sceleris, scelus omne remitto.

Nam gemitus veniam vulneris cordis emit.

Qui primo nocuit vult posse nocere secundo.

Quæ dedit infidus mella, venena puto.

De Ceruo & Oue.

Ceruus oui præsentem lupo sic intonat, amplum

Vas tritici debes reddere, redde mihi.

Sic iubet esse lupo, par est timor ista iubenti.

Namq; die fixo debita spondet ouis.

Fit mora ceruus ouem, vexat pro fœdere: ceruo

Inquit ouis, non stant fœdera facta metu.

Me decuit cogente lupo quæcunq; fateri.

Me decuit fraudem pellerè fraude pari.

Cum timor in pacto sedet, promissa timore

Arent, nil fide verba timoris habent.

De Musca & Caluo.

Musca premit caluū, muscā vult ledere caluus;

Vt muscam feriat, se ferit, illa ridet.

Caluus ait, te parca iubet vicina iocari.

Si ferior rides, si feriare cades.

Sos pes ero decies ictus, semel icta peribis.

Est mea prompta mihi gratia, surda tibi.

FABVLARVM AESOPI,

Sure potest lædi lædens, vt lædat in illum,

Vnde brevis coepit læsio, magna redit.

De vulpe & Ciconia,

Vulpe vocante venit, speratq; ciconia coenam;

Fallit eam liquidus vulpe iocante cibus.

Cum bibit illa cibos, solum bibit illa dolorem.

Hic dolor in vulpem fabricat arma doli.

Sunt paucimora parua dies, auis inquit, habemus

Fercula, quæ sapiunt, dulcis amica veni.

Hæc venit, hæc vase vitreo bona fercula condit.

Ac solam recipit formula vasis auem,

Laudat dapes oculis, vasis nitor has negat ori.

Fercula sic geminant visus odorq; famem.

Sic vulpes ieiuna redit, sic fallitur, audens

Fallere, sic telolæditur illa suo.

Quæ tibi non faceres; alijs fecisse caueto.

Vulnera ne facias, quæ potes ipse pati.

De lupo & capite superbo.

Cum legit arua lupus, reperit caput arte superbū

Hoc beat humanis ars præciosa genis.

Hoc lupus alterno voluit pede verba resoluens.

O sine voce genas, o sine mente caput

Fuscat, & extinguit cordis caligo nitorem

Corporis, est animi solus in ore nitor.

De Graculo & pauone.

Graculus inuento picis pauonis amictu,

Se polit, & socias ferre superbit aues.

Quem fore pauonem pauonis penna fatetur.

Pauonum generi non timet ire comes.

Pauo dolum sentit, falsi pauonis honorem

Increpat, & domitam verbere nudat auem.

Nuda latet, sociosq; fugit, minuitq; pudorem

Sic putat, hunc diro corripit ore comes.

Ascensor nimius nimium ruit, aptior imis

Est locus, hic levis est, illa ruina grauis.

LIBER SEC VNDVS.

Qui plus posse putat, sua q̄ natura ministrat.
 Posse suum superans se minus esse potest.
 Si tibi nota satis naturæ meta fuisset,
 Nec vilis, nec inops, nec sine veste fores.
 Cui sua non sapiunt, alieni sedulus anceps,
 Quod non est sapiens, definit esse quod est.

De mula & mulione.

MVla rapit cursum; nam mulam mulio cogit.
 Mulæ musca nocet vulnere siue minis.
 Cur pedes opito cursum tempusq̄ moraris?
 Te præmo, te pungo, pessima curre leuis.
 Mula refert, quia magna sonas, vis magna videri.
 Ne tua verba nocent, nec tua facta mihi.
 Nec te sustineo, sed eum qui sustinet axis.
 Qui mea frena tenet, qui mea terga ferit.
 Audet in audacem timidus, fortisq̄ minatur,
 Debilis audendi cum videt esse locum.

De formica & musca.

MVsca mouens lites, formicam voce sagittat.
 Se titulis ornat turpiter ipsa suis.
 Torpes merfa cauis, leuitas mihi quæritur alis.
 Dat tibi fossa domum, nobilis aula mihi.
 Deliciæ sunt grana tuæ, me regia nutrit
 Mensa, bibis fecem, sed bibo dulce merum.
 Quod bibis a limo suggis, mihi suggerit aurum.
 Quod bibo, saxa præmis; regia tecta præmo.
 Aede cibis, potu, thalamo cum regibus vtor.
 Reginae teneris oscula figo genis.
 Non minus vrentes mittit formica sagittas,
 Et sua non modicum spicula fellis habent.
 Ludo merfa cauis, nescit tua penna quietem
 Sunt mihi pauca satis, sunt tibi multa parum.
 Me lætam iubet esse cauus te regia tristem,
 Plus grana mihi placent, q̄ tibi regis opes.

FABVLARVM AESOPI.

Venatur mihi farra labor, tibi fercula furtum.

Hæc mihi pax mellit, toxicat illa timor.

Mundo farre fruor, tu fœdas omnia tactu.

Cum nullis noceam, cui libet ipsa nocet.

Est mea parcendi speculum; tua vita nocendi.

Sunt mea quæ carpo, non nisi rapta voras.

Ut comedas viuis, comedo ne viuere cessem;

Me nihil infestat, te fugit omnis homo.

Vnde petis vitam, rapitur tibi vita palato.

Dulcia vinâ bibens fel necis acre bibis.

Sinegat ala tibi ventoso victa flabello.

Aut nece vinceris, aut semiuiva iaces.

Si potes æstiuui dono durare fauoris,

Cætera si parcunt, non tibi parcit hyems.

Dulcia pro dulci, pro turpi turpia reddi

Verbo solet, odium lingua fidemq; parit.

De lupo & vulpe.

Respondere lupo de furti fraude tenetur

Vulpes ipsa, vocat, hic petit, illa negat.

Similis est iudex, docti non errat acumen

Iudicis, arcanum mentis in ore legit.

Iudicium fugito, poscis, quod poscere fraus est.

Visq; fidem de re, quam negat ipsa fides.

Tu bene furta negas, te vitæ purior usus

Liberat, hanc litem pax domet, ira cadat.

Simplicitas veri fraus est, puerpera falsi.

Esse solent vitæ dissona verba tuæ.

Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes.

Fallere qui didicit, fallere semper amat.

De homine & mustella.

Prædavi prædo murum mustella precatur

Da veniam, debes parcere, parce mihi.

Quod caret hoste domus, quod abest a sorde fatetur

Esse meum; pro me te rogat, ergo faue.

LIBER TERTIVS.

Seruitio me redde tuo, mihi redde laboris,

Præmia, pro dono sit mea vita mihi,

Ille refert, operum debetur gratia menti,

Non operi: gratum mens bona reddit opus;

Nemo (licet pro sit) nisi vult prodesse meretur.

Nam prodesse potest, hostis obesse volens,

Cū mihi predesse, mihi nil prodesse putabas

Hostibus ipsa meis; & meus hostis eras.

Non mihi monstra necans, sed eras tibi prouida soli;

Sic panem poteras rodere sola meum.

Pane meo pinguis, mihi da pinguedinis vsum,

Damno penso necem, digna perire, peri.

Nil honorat factum, nisi facti sola voluntas,

Non operis factum, sed nota mentis opus,

De Rana & Boue.

A Equari vult rana boui, tumet ergo, tumentem

Natus ait: cessa, præ boue toto nihil.

Rana dolet, meliusq; tumet, premit ille tumentem,

Vincere non poteris, victa crepare potes.

Fortius iratam vexat tumor, illa timoris

Copia scindit eam, viscera rupta patent.

Cum maiore minor conferri desinat, & se

Consulat, & vires temperet ipse suas,

Finit liber secundus.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

De Leone vulnerato.

S Olicitus prædæ currit leo, spina leonem.

Vulnerat, offendit in pede merfa pedes;

Fit mora decursu, leuitas improvida lapsum

Sæpe facit, læso stat pede turba pedum.

Vix ægrum finit ire dolor, saniemq; fatetur

Maior idem loquitur vulneris ipse dolor.

Cum lædit miseros fortuna medetur eisdem,

Hoc est, cur medicum plagaleonis habet.

FAB LARM AES OPI.

Nam leo pastorem reperit, pastorq; leoni.

Pro dape tendit ouem, respuit ille dapē.

Supplicat & tenso plagam pede monstrat, at ille

Orat opem, pastor vulnera soluit acu.

Exit cum sanie dolor; & res causa doloris

Hic blando medicam circuit ore manum.

Sospes abit; meritumq; notans in corde sigillat.

Tempore deleri gratia firma nequit.

Hic leo vincla subit Romanæ gloria prædæ

Hunc habet, & multas mulcet harena feras.

Ecce necis poenam pastoris culpa propinat.

Clauditur in medijs, & datur esca feris.

Hunc leo præsentit, petit hunc, timer ille, timent

Hæc fera blanditur, sperat, abitq; timor.

Nil feritatis habens ludit fera, cauda resultat.

Dum fera mansuescit, se negat esse feram.

Hunc tenet, hunc lingit, pensatq; salute salutem.

Nulla sinit fieri vulnera, nulla fecit.

Roma stupet, parcitq; viro, parcitq; leoni.

Hic redit in siluas, & redit ille domum.

Non debet meritum turpis delere vetustas.

Accepti memores nos decet esse boni.

De leone & equo.

Tondet equus prædum, petit hunc leo, cura leonis

Hunc fouet, vt fiat esca leonis equus.

Inquit equo, mi frater aue, fruor arte medendi.

Et comes & medicus sum tibi, paret equus.

Sentit equus fraudes, & fraudi fraude resistit.

Mente prius texens retia fraudis ait:

Quæsitus placidusq; venis, te temporis affert

Gratia, te rogitat; pes mihi sente grauis.

Hic fauet, instat equo, subiecto vertice calcem

Imprimit, & sopit membra leonis equus.

Vix fugit ille sopor, vix audet vita reuerti.

Vix leo colla mouens respicit, hostis abest.

b ij

Erasmus Rv Bn 82

LIBER TERTIVS.

Seç leo damnat, patior pro crimine poenam.

Nam gessi speciem pacis, & hostis eram.

Quod non es nec velis, quod es esse fatere.

Est male quod non est, qui negare esse quod est.

De equo & asino.

Gaudet equus phaleris freno sellaçq; superbit.

Ista quidem vestit aureus arma nitore.

Obstat asellus equo: virus premit artus, asellu

Vexat onus, tardat natus eundo labor;

Quod sibi claudit iter, sonipes inclamat asello.

Occurris domino vilis aselle tuo?

Vix tibi do veniam de tanti crimine factus.

Cui via danda fuit libera dignus eram.

Supplicat ille nimis, transitq; silendo timorem.

Fit timor, surda præterit aure minas.

Summus equi declinat honor, dum vincere tentat.

Vincitur, & cursum viscera rupta negant.

Priuatur phaleris, freno priuatur honesto.

Hunc premit assiduo rheda cruenta iugo.

Huic tergum macies acuit, labor vlcerat armos.

Hunc videt inçq; iocos audet asellus iners.

Dic sonipes vbi sella nitens: vbi nobile frenu?

Hæc tibi cur macies: cur fugit ille nitore?

Cur manet hic gemitus? cur illa superbia cessat?

Vindicat elatos iusta ruina gradus.

Stare diu nec vis, nec honor, nec forma, nec ætas

Sufficit in mundo. Plura tamen ista placent.

Vive diu, sed vive miser, sociosq; minores

Disce pati, risum det tua vita mihi.

Pennatis nec crede bonis, te nulla potestas

In miseros armet, nam miser esse potes.

De quadrupedibus & auibus.

Quadrupes pugnant auibus, victoria nutat.

Spes onerata metu vexat utrunq; gregē.

FABVLARVM AESOPI. LIB. I.

Linqvit aues, quæsumit auis de vespere nomen;
 Ne timet opposita castra subire gregis.
 Armataues aquilæ virtus, & viribus implet.
 Et magno torpet altera turba metu.
 Amplexatur aues vlnis victoria lætis.
 Pro titulo pœnam transfuga sumit auis.
 Vellere nuda suo pro plumis vulnera sumit.
 Aedictumq; subit; ne nisi nocte volet.
 Non bonus est ciuis, qui præfert ciuibus hostem.
 Vtiliter seruit nemo duobus heris.
 De philomena & accipitre.
DUm philomena sedet, studiû mouet oris amor.
 Sic sibi sic nido visa placere suo. (ni)
 Impetit accipiter nidum, pro pignore mater
 Supplicat, alter ait: plus prece carnem amo.
 Nec prece nec precio sed amœno flectere cantu.
 Me potes, ille silet, dulcius illa canit.
 Mente gemit licet ore canat, mense eius arefcit,
 Cuius mellifluum manat ab ore melos.
 Impia fatur auis, foderet modus iste canoris,
 Et laniat natum matre vidente suum,
 Mater obit, nec obire potest sed viuît, vt ipsam
 Vincat vita necem plus nece cladis habens.
 Cor patitur matris plus nati corpore, corpus
 Rodit auis rostro, cor fodit ense dolor.
 Vestigat sua pœna scelus nam fraudibus vfo.
 Aucupe: fraudosam viscus inescat auem.
 Fine malo claudî mala vita meretur, iniquus
 Qua capît infantes, se dolet arte capi.

De lupo & vulpe.

Ditat præda lupum, ducit lupus ocia longa.
 Fausto cibo vulpes inuidet ista mouet.
 Frater aue, miror cum tanto tempore mecum
 Non fueris, nequeo non memor esse tui.

LIBER TERTIVS. FABVLA IVBA

Ille refert, pro me vigilat tua cura precari

Numina non cesses, ne mea vita ruat.

Fraude tamen munita venis, falsoq; venentū

Melle tegis, dolor est copia nostra tibi.

Et torquere paras aliquid, furtumq; minaris.

Sed meam furtivam respuit esca gulam.

Spreta redit, spretam stimulat dolor, apta doleri

Fraus subit, ad pecudum transuolat ipsa ducem.

Hunc monet his verbis, tua gratia numinis instar

Sit mihi, nanq; lupum dat mea cura tibi.

Hostem perde tuum; tuus iacet hostis in antro.

Vir fauet, antra petit, hic necat ense lupum.

Ista lupi consumit opes, sed floret ad horam.

Vita nocens, vulpes casse retenta gemit.

Cui nocui, nocet ecce mihi, nocuisse nociuo.

Iure cado, cuius concidit arte lupus.

Vivere de raptō/vitam rapit, invidus instans

Alterius damnis in sua damna ruit.

De ceruo & canibus.

Fons nitet argento similis, sitis arida ceruum

Huc rapit, haurit aquas, se speculatur aquis.

Hunc beat, hunc mulcet ramosa gloria frontis,

Hunc premit, hunc lædit tibia macra pedum.

Ecce canes, tonat ira canum, timet ille, timenti

Fit fuga, culpati cruris adorat opem.

Silvæ claustra subit, cornu retinente morantur

Crura, nec hunc captum cornua longa negant,

Spernere, q̄prosit, vel amore quod obsit ineptū est.

Quod prodest fugimus, & quod amamus obest.

De viro & vxore.

Cvm vir & vxor amant, vxorem priuat amato

Parca viro, nec eam priuat amore viri.

Coniugis amplectens tumulum pro coniuge vexat

Vngue genas, oculos fletibus, ora sono.

FABVLARVM AESOPI.

Hanc iuuat ipse dolor, nequithac de sede reuelli.

Grandine, seu tenebris/ seu prece, siue minis.

Ecce reum damnat iudex, crux horrida punit.

In cruce custodit tempore noctis eques.

Hic sitit, ad tumultum vocat hunc & clamor & ignis.

Orat aquæ munus, hæc dat, & ipse bibit.

Aegrum nectareis audet cor tangere verbis.

Hunc vocat ad primum cura salutis opus.

Sed redit, & dulces monitus intexit amato

Cordi, vita subit claustra doloris amor.

Vir metuens furem capi suspendia furis

Visit, sed viduam tactus amore petit.

Hanc ligat amplexu, fructumq; ligurit amoris.

Hic credit ad furem, sed loca fure carent.

Hic dolet, hic queritur, dolor instigat amicam.

Non bene seruato fure timore premor.

Rex mihi seruandum dederat, me regius ensis

Terret, & extorrem me iubet esse timor.

Hæc ait, inueni spem quæ tibi suscitet artem.

Vir meus implebit in cruce furis onus.

Ipsa viri bustum referat, pro fure catenat

Ipsa virum, restem subligat ipsa viro.

Huic merito succumbit eques, succumbit amor

Illæ nouo, ligat hos firmus amore thorus.

Sola præmit viros poenæq; metuq; sepultos

Fœmina; fœmineum non bene finit opus.

De iuvene & thaide.

A Rte sua Thais iuuenes irretit, amorem

Fingit, & ex ficto fructus amore venit.

A multis fert multa procis, ex omnibus vnum

Eligit, huic veris pōdet amoris opes.

Sum tua sisq; meus, cupio plus omnibus vnum.

Te volo, sed nolo munus habere tuū.

Percipit ille dolos, et dedit qualia sumpsit.

Sis mea, sumq; tuus, nos decet equus amor.

LIBER TERTIVS. FABVLA IV.

Viuerenon vellem, nisi mecum viuerenon velles.

Tu mihi sola salus, tu mihi sola quies.

Sed falli timeo, quia me tua lingua fefellit.

Præteriti ratio scire futura facit.

Vita tapis taxum, quam gustusæpe probauit.

Fallere vult hodie, si qua fefellit heri.

Thaïda si quis amat, sua ne se credat amari.

Thaïs amore caret, munus amanti samat.

De patre & eius filio.

Est pater, est genitus, hic patri credere nescit.

Nam faciendafugit, & fugiendafacit.

Mens vaga discurrit, & menti consonat ætas.

Mentis & ætati turbine frena fugit.

Ira senis feruos pro nati crimine punit.

Instruit ista senem fabula nata sequi.

Cauta bouem manus vitulumq; supponit aratro.

Hic subit, ille iugum pellit, arator ait.

Gaude, lætus ara tu; quem domat vsus arandi.

A boue maiori discat arare minor.

Non placet, vsu des, sed des exempla minori.

Qui pede qui cornu pugnat abire iugo.

Sic domat indomitū domito boue cautus arator.

Sic veterem sequitur iunior ille bouem.

Proficit exempli merito cautela docendi.

Maioriq; sua credat in arte minor.

De vipera & lima.

Viper a fabrilem dapis anxia tendit in ædem.

Incipit hæc limam rodere, lima loqui.

Nescis posse meum quæ sit mea gloria nescis.

Dente meo pateris, non ego dente tuo.

Intenuem forti ferrum molo dente farinam.

Etcadit attritu dura farina meo.

Ferrea mordaci castigo tubera morfu.

Aspera plano, seco longa, foranda foro.

FABVLARVM AES OPIBILIBER

Deliras igitur cum dente minaris inermi.
Rideo si ferior: vulnera ferre genis.
Fortem fortis amet nam fortior fortem agit.
Maiori timeat obuius ire minor.

De lupis & ouibus.

Pugna lupis opponit oues, ouiumq; fatelles.
Est canis: est veruex: hac ope fidit ouis.

Palma diu dormit, desperat turba luporum.

Et simulans lupus fallere tentat ouem.

Fœdus vtrinq; fides iurato numine fulsit.

Id lupus, id simplex obside firmat ouis.

Datq; lupis male sana canes, recipitq; luporum.

Pignora, non metuit, nec sua damna videt.

Dum natura iubet natos vlulare lupinos.

Turba lupina furit, fœdera rupta quærens.

Ergo pecus tutoris egens in viscera mergit.

Præside nuda suo, sic trucidatur ouis.

Tutorem retinere suum, tutissima res est.

Nam si tutor abest, hostis obesse potest.

De securi & nemore.

Quo teneatur eger, nil ausa fecare securis.

Armet eam lucus: vir rogat, ille fauet.

Vir nemus impugnat, lassans in cæde securim.

Arboris omne genus vna ruina trahit.

Lucus ait: pereo, mihi met sum causa pericli.

Me necat ex dono rustica dextra meo.

Vnde perire queas, hostem munire caueto.

Qui dat quo pereat, quem iuuat hoste petit.

De cane & lupo.

Cum cane silua lupū sociat, lupus inquit, amena.

Pelle nites, in te copia sancta patet.

Pro verbis dat verba canis, me ditat herilis.

Gratia, cum domino me cibat ipsa domus.

Nocte vigil fures latratu nuncio, tutam

Seruo domum, mihi dat cumulus æde thorum.

LIBER TERTIVS. PARAVAR

Hæc mouet ore lupus, cupio me viuere tecum.

Communem vt capiant oia nostra cibum.

Verba canis reddit, cupio te viuere mecum.

Vna dabit nobis mensa manusq; cibum.

Ille fauet, sequiturq; canem, gutturq; caninū.

Respicit, & quærit, cur cecidere pilæ.

Inquit, ne valeā morsu peccare diurno.

Vincta diurna fero, nocte iubente vagor.

Reddit verba lupus, non est mihi copia tanti.

Vt fieri seruus ventris amore velim.

Ditior est liber mendicus, diuite seruo.

Seruus habet nec se nec sua, liber habet.

Libertas prædulce bonum, bona cætera condit.

Qua nisi conditur nil sapit esca mihi.

Libertas animi cibus est & vera voluptas.

Qua qui diues erit, ditior esse nequit.

Nollo velle meum pro turpi vendere lucro.

Has qui vendit opes, hoc agit, vt sit inops.

Non bene pro toto libertas venditur auro.

Hoc cœleste bonum præterit orbis opes.

De ventre, pedibus, & manibus.

Incusant auidi pes, & manus oia ventris.

Omnia solus habes lucra labore carens.

Nos labor edomuit, te fouit inertia, sorbes.

Omnia, quæ nostri cura laboris emit.

Disce pati famis acre iugum, vel disce labori.

Crede, tecq; tui cura laboris alat.

Sic ventri seruire negant, se venter inanem.

Comperit, orat opem, nil dat auara manus.

Ille preces iterat, iterum fugit illa præcantem.

In stomachi fundo torpet abiq; calor.

Victa fame natura fugit, vix arida fauces.

Obserat, vt solitum non sinat ire cibum.

Vult epulas dare sera manus, sed corporis egri.

Perdita non reparans, machina tota perit.

FABVLARVM ÆSOPICARVM LIBER III

Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico.
 Si non vis alijs parcere, parce tibi.

De Simia & vulpe.

Simia deturpi queritur nato, porrigit aurem.
 Vulpes, nec recipit mente, sed aure preces.

Simia sic fatur: natis vt mihi dedecus ornet.
 Sufficeret caudæ pars mihi parua tuæ.

Quid prodest nimia campos insculpere cauda?
 Quod mihi prodesset, est tibi pondus iners.

Illa refert nimio damnas de pondere caudam,
 Est breuis atq; leuis, hæc duo dāna queror.

Malo verrat humum, q̃ sit tibi cauda decoris.
 Quā tangat immundas res bene munda nates.

Id minimum minimoq; minus ditaret egenum.
 Quod minimum minimo credis auare minus.

De mercatore & asino.

Vm fora festinus lucro petit, instat asello.
 Institor, & pressum pondere fuste premit.

Ille necem sperat, nece promittente quietem.
 Sed nece completa viuere poena potest.

Tympana nam facit & cribella pellis aselli.
 Hinc lassatur & hinc pulsata tonante manu.

Cui sua vita nocet, caueat sibi rumpere vitam;
 Non nece, sed meriti iure quiescit homo.

Ce Ceruo bobus & canibus.

Motus voce canum ceruus fugit auiā siluæ.
 Deserti arua tenet, claustra bouina subit.

Bos ait: aut luci tenebras, aut æquora campi
 Tutius intrares, hic piger inde leuis.

Nunc veniet custos bouum, stabulicq; magister.
 Si duo vel, tantum te videt alter, obis.

Ceruus ait: mihi vestra necem clementia demat.
 Condite me latebris, vt iuuat vmbra fugā.

Hunc tumulat foenum: præsepe reuisit arator.
 Frondibus & foeno munit alitq; boues.

LIBER TERTIVS. RA IVBAT

Hicabit, & ceruus vitasse pericula gaudet,
 Bobus agit grates, ex quibus vnus ait:
 Est leue vitare cæcum si venerit argus,
 Argum si poteris fallere tutus eris.
 Centum fert oculos, cui se debere fatentur,
 Et domus & serui toraq; iura loci.
 Res tua te repperit argum, res altera cæcum,
 Qui tibi dormit scit vigilare sibi.
 Hic latet, argus adest, pabulum bobusq; ministrat,
 Plus æquo tenues viderat esse boues.
 Dum munit præsepe cibo, dum fulgurat ira
 Ausa videre diem cornua longa patent;
 Quid latet, quid ait video; sentitq; latentem,
 Et bona fortunæ munera lætus habet.
 Exulis est non esse suum, vigilare parentis,
 Stertere seruorum, velle iuuare pñ.
 De ludæo & pincerna Regis.
Fertiudæus opes, sed onus fert pectore maius,
 Intus adurit eum cura, laborq; foris;
 Ergo metu damni sibi munere regis amorem
 Firmat vt accepto pro dūce iunus eat.
 Hunc regis pincerna regit, cor eius adurit
 Auri dira litis, & parat ense scelus.
 Silua patet, subeunt iudæus in ore sequentis
 Cor notat, i sequar, i prior, ille negat.
 Sed gladium nudans nemo sciet, inquit, obito;
 Ille refert scelus hoc ista loquetur auis.
 Proslit ex dūmo perdix, hanc indice signans,
 Altera ait scelus hoc ista loquetur auis.
 Et rapit ense caput & opes metit & scrobefunus
 Celat agit celeres annus in orbe rotas.
 Perdices domini cognæ pincerna ministrat,
 Ridet & a risu vix vacat ille suo.
 Rex audire sitit hic differt dicere causam,
 Fit locus, ambo sedent hic petit ille refert,

Rex dolet, & læto mentitur gaudia risu,
Vocat consilium, consiliumq; sedet,
Pincernam crucis esse reum sententia damna,
Crux perimit meritum iure fauente cruci,
Vt perimas quemq; nullum tibi suadeat aurum,
Nam decus & vitam moesta ruina rapit,

De ciue & equite,

Cuius eques sub rege vigent, hic praelia regis,
Hic dispensat opes, hic vir, & ille senex,
Inuidiæ perlata genis innata doloris,
Flammis fax iuuenem torret honore senis,
Regis in aure truces figit de ciue susurros,
Est tibi non pastor, sed lupo ille senex,
Ditant furta senem, furtis sua copia creuit,
Est sua de censu gaza recisa tuo,
Firmabo mea verba manu, sua furta fateri
Hunc faciam, bello iudice vcrus ero,
Cum moueant obiecta senem, plus debilis ætas,
Hunc mouet, & senij crimine visus hebes,
Parcunt iura seni, si profene pugnet amicus,
Cur sibi nullus honor fœnoris arma præbet,
Mendicat pugilem, sed abest qui pugnet amicus,
Namq; fugit viso turbine falsus amor,
Dum fortuna tonat fugitiuos terret amicos,
Et quis amet quis non, sola procella docet,
Cœna trahit ciuem, differt nox vna duellum,
Sollicitat mentem iusta querela senis,
Quos meritis emi, multos mihi fecit amicos
Longa dies, cunctos abstulit hora breuis,
De tot amicorum populo non restitit vnus,
Quamq; dedi multus, nemo repensat opem,
Rebar pace frui, mea paci congruit ætas,
Sed mea turbauit gaudia liuor edax,

LIBER TERTIVS.

Hosti multa meo palmam pepigere, tepesco.

Ille calet, careo viribus, ille viger.

Arma parum noui, se totum præbuit armis.

Est mihi visus hebes, visus acutus ei.

Nihil mihi spondet opem, nisi iustæ gratia causæ.

De fragili quæritur præside causa potens.

Corporis edipsim timet alta copia cordis.

Nam fragili peccat mens animosa manu.

Si turpes nitidæ mendax infamia vitæ

Infigit maculas, quid nituisse iuuat?

Desperat, lugetq; senex, hunc lenit arator.

Qui senis arua nouat, annua lucra ferens.

Me stimulat pietas pro te proferre duellum.

Est mihi pro domino dextra parata meo.

Ecce dies oritur, locus est tempusq; duelli.

Stant pugiles, ineunt prælia mente manu.

Est equiti fœdum q; stet, q; pugnet arator.

Sedq; putat victum, ni cito vincat eum.

Dese nihil retinet virtus oblita futuri.

Dextraq; corporeas prodiga fundit opes.

Ictus ipse suos steriles expandit in vsus.

Et feriens hostem se magis hoste ferit.

Sed propriæ virtutis opes abscondit arator

Dum locus expensæ detur & hora suæ.

Aut metu fallit, aut armis temperat ictus.

Præciditq; minas frontis vtrumq; inbar.

Dormitans vigilat, & cessans cogitat ictus.

Et metuens audet dextra, notatq; locum.

Hæc mora non artis ratio sed culpa timoris

Creditur, arte fruens esse videtur iners

Gaudet eques vicisse putans: spernitq; bubulcum.

Sudoremq; suum tergit ab ore suo.

Ecce moram nescit equitem speculata morantem.

Et cubiti modum rustica claua terit.

FABULARUM AESOPI.

Huius plaga loci totius corporis aufert
 Robur, cedit eques, sedq; cadentesedat.
 Onoua simplicitas, sedet ipse, vocatq; sedentem,
 Et nisi surgat eques, surgere velle negat.
 Surge bubulcus ait, cui miles surgere nolo.
 Alter ait, sedeas, meq; sedere licet,
 Turba stupet, praefectus adest, equitiq; moranti,
 Imperat ut surgat, aut superatus eat.
 Haeret eques, praefectus ait, te vicit arator.
 Pugna cadit, regi panditur ordo rei.
 Rex ait, incisum nolo praefecte duellum.
 Dedecus explanet iste vel ipse suum.
 Pugna redit, milesq; sedet, velut ante sedebat.
 Surge bubulcus ait, non volo dixit eques.
 Cultor ait, dum stare negas, ego stare negabo.
 Surgere si tentes, surgere promptus ero.
 Ambo sedent, ridet populus, praefesq; bubulco
 Intonat, aut pugna, vel fuge, tempus abit.
 Cultor ait, surgat, cedit si surgere velit.
 Percute praefes ait, percute, surgat eques.
 Te decet aut illum victi sibi ponere nomen.
 Hoc mihi non ponam nomen, arator ait.
 Surge, surge miser, nam turpe ferire sedentem.
 Est mihi, sicq; tibi turpe sedendo mori.
 Sicut ait, & timido vultu rogat ille furem.
 Parce precor, vincor, supplico, victor abi.
 Lata nouat fortuna senem, senis vnicus haeres
 Scribitur, & dignas intrat arator opes.
 Ius superat vires, fors aspera monstrat amicum.
 Plus confert odio gracia fraude fides.
 Fine fruor versugemino, quid cogitet omnis
 Fabula, declarat, datq; quid intus habet.

Fabularum Aesopi finis.

PETRI AEGIDII ANTVER

piani, Endecasyllabon.

Vilquis noscere fabulas iocosas
Aesopi cupis, hunc nouum libellū
Limatum, nitidum, eruditulumq;
Exili tibi compara moneta.
Quo necterior est, venustiorq;
Nec iucundior est, facetiorue,

Seu purum inspicias stylum latinum,

Seu tu bestiolas legas loquentes.

Quin & sensiculis scatens amoenis.

Vt vita instituenda cuiq; monstrat.

Hunc ne barbarus cre Zoileo.

Pinset, deprimet, atq; lancinabit.

Hunc, vel religiosuli probabunt,

Qui fracti piceo caput cucullo

Ipsis sint Cynicis seueriores.

Nullos quippe docet ferōs amores,

Vel, quae lœdere testulam iuuentæ

Possent, illecebras licentiores,

Sed quid plura moror; libellus iste

Prorsus nobilis, elegans, latinus,

Horarum est simul omnium libellus.

FINIS.

APVD INCLYTAM GRANA

TAM, MENSE MAIO

M.D.XLV.

De Luciano
De Joanne Boccaccio
De Merito

FLORETUS.

Omne Floretus liber incipit ad bona coeptus.
Semper erit tutus eius documenta secutus.
Hic liber extractus de pluribus est vocitatus.
Recte Floretus, quia flos est inde receptus.
Et breuiter textus flagrat virtute repletus.
Collegi flores, non omnes sed meliores.

Quos in virgultis vidi domini bene cultis.
Qui non marcescunt seruando dandocq; crescunt.
Ergo dilecte valeas sic viuere recte.
Multis proficere, domino semperq; placere.
Suscipe corde bono hos flores quos tibi dono.
Tollent languores, tribuet tibi semper honores.
Si bene dulcores florum retines & odores.
Summo cultore florum clemente datore.

Dogma sacrae fidei ponit prius ordo libelli.
Postea praecepta ponuntur parte secunda.
Tertia pars vere monstrat peccata cauere.
Inde docet quarta pars ecclesiae sacramenta.
Virtutes quinta mores notat & documenta.
Concludit sexta de morte suaeq; sequella.

¶ Cap. primum de fide catholica.

Credere debemus qui christi nomen habemus.
Doctrinam christi, quia nemo secus placet isti.
Nec poteris fieri saluus, nec sanctus haberi.
Dixit enim christus ad coelum mox rediturus.
Qui baptizatus fuerit, valet esse beatus.
Si bene crediderit aliter sine fine peribit.
Ergo constanter credas & indubitanter.
Quae docet ecclesia Romae petra solidata.

Articuli fidei bis sex sunt corde tenendi.
Quos christi socij docuerunt pneumatate pleni.
Credo deum patrem inquit petrus cuncta creatorem.
Dixit & Andreas, credo deum sicfore christum.

LIBER.

Conceptum & natum iacobus, passumq; iohannes,
 Infera philippus fregit, thomasq; reuixit.
 Scandit bartholomeus, veniet censere mattheus;
 Pneuma minor iacobus, simon peccata remittit.
 Restituit iudas carmen, vitamq; mathias.

Sed tamen hos aliqui sic distinxere magistri.
 Spectat hominem septem, totidem deitatem,
 Sed mihi augetur fides sic, nec remouetur.
 Vnum crede deum, personis dic fore trinum.
 Sunt pater & natus & pneuma sanctū, deus vnus
 Cuncta creans, peccata leuans, æ præmia donans.
 Conceptus, natus, cruce mortuus, infera fregit,
 Surrexit, scandit, cunctos censere redibit.
 Hæc est catholica sincera fides & vna.
 A christo lata per discipulos publicata,
 Signis firmata, diuina lege probata,
 Solus adorandus deus est, sanctusq; rogandus.
 Latria debetur domino: quia summus habetur.
 Nullus adorare sic debet, siue rogare.
 Effigiem fictam, sed significata per ipsam.
 Vera fides saluat: quem vita decens bene format.
 Namq; fides ficta sine factis mortua dicta.
 Non prodest, sed obest si possit: agēs bona pdest.
 Omne malum vita, bona fac, sic est bona vita,
 Sed bene credendo saluaberis & faciendo.
 Cum videas ista, quæ sunt infra tibi scripta.

AD mala vitādum nec non bona continuādū,
 Sunt data pcepta q̄cōmoda sunt & honesta.
 Primo naturæ lex vult sic viuere pure.
 Nec facias alijs quæ nō vis tibi, si bene possis.
 Non facias alijs: ea quæ tibi fieri non vis.
 Postea lex moysi data vult subscripta teneri.
 Sperne deos plures, non per deum male iures.
 Sabbata sanctifices, venerare tuosq; parentes.
 Non interficias, non mœchus corpore fias.
 Non facias furtum, non testeris quocq; falsum.

*las oraciones
 de este libro*

Non cupias sponsam, nec rem quæ scis alienam, neque quod non tuum.
 Sic quoque ius scriptum phibet mala, mādāt honestū.
 Ius mandat cuique & quod viuat semper honeste.
 Vt nullum lædat, cunctis sua iuraque reddat.

Inde iesus cuncta præcepta reduxit ad ista.
 Dilige corde deum toto super omnia verum,
 Dilige quemcunque sicut te diligis ipse.
 Istis completis pendet lex atque propheta.
 Sic non offendas deum, fratrem neque lædas,
 Semper gaudebit, domini qui iussa tenebit.
 Sed male peccabit, qui iussa dei violabit.
 Non fit peccatum nisi per iussum violatum.

De peccatis in generali.

Omnia delicta triplici sunt nomine dicta.
 Originale & mortale, & veniale.

Est hoc peccatum nobis ab origine natum.

Est graue mortale, leuius fertur veniale.

Cum baptizamur ab origine purificamur.

Nec non peccato quocunque sit ante patrato.

Et cum peccamus grauius post nos maculamur.

Cum peccantis in his fertur cuiusque voluntas.

Quod tenet in se quid aliquo modo immoderatum.

Sicut nec domini nec fratris oppugnet amor.

Tale suo genere peccatum fit veniale.

Vt sermo vacuus, vel risus immoderatus.

Sitamen ordinet ut ab hoc mortale sequatur.

Hoc mortale facit intentio praua volentis.

Vt cum quis ridet ad adulterium faciendum.

Aut in contemptum domini consentit in istis.

Discernens ratio mortale fit inde patenter.

Sed quando velle peccantis fertur in illud.

Quod domini de se, vel fratris repugnat amor.

Peccatum graue est: mortaleque dicitur esse.

Sicut homicidium, blasphemia, schisma, furtum.

Sitamen hoc sistat sine consensu rationis.

Quæ meditans dominum cordis reprimat citumotum.

Cum non sit plenus actus; tunc sit veniale.

De septem peccatis mortalibus.

NE careas vita, septem mortalia vita.

Maxima peccata quæ sunt sic iure vocata.

Nam moriens vitio mortali perditur vno.

Quoduis mortale vitium sit pernitiæ.

Nam mentem maculat, & sacro flamine priuat.

Offendit dominum, spernendo vulnerat ipsum.

Aufert splendorem domini, nec non & amorem.

Debilitat mentem, cæcā faciens & egentem.

Annihilatq; bona, quæ sunt in crimine lata.

Mortificat merita, quæ contulerat bona vita.

Interimens animam damnat finaliter ipsam.

Efficat ingratam, vitam tollitq; beatam.

Aeternam pœnam dat, perpetuamq; cathenam.

Sunt tumor, accidia, & gula, luxuries, simul ira.

Liuor, auaritia, septem mortalia dira.

Nunc videas horum plures species vitiorum.

Vt melius vere valeas peccata cauere.

De peccato superbiæ.

TV nō sis tumidus verbis, nec corde superbus.

Ne sis elatus factis si vis fore gratus.

Cum bona quis credit ex se meritis vel habere.

Vel falso tribuit sibi, quos se credit egere.

Aut alios spernit, plus credens sepe valere.

Quattuor his rebus, quis dicitur esse superbus.

Spernit obedire tumidus, vult obuius ire.

Vult apparere melior, male cœpta tenere.

Cunctis præferre & se vult, sua magna referre.

Nuncq; rancores dimittit, & ambit honores.

Nulla molesta pati vult, gestus scit variare.

Quantūcūq; bonus fuerit essendo superbus.

Totum deprauat, te sola superbia damnat.

Sis simplex, humilis, ne damneris quasi vilis.

Nam deus exaltat humiles, tumidos pede calcit.

De peccato accidiæ & eius speciebus.

Accidiam linque: quæ dat mala tedia vitæ.
 Segniciam fugias, nuncq̃ piger ad bona fias.
 Si bona tristis odis, diuina vel ipsa relinquis.
 Tædens & negligens: quæ consummare teneris.
 Vel contristeris, cum nolens hæc operis,
 Aut nimium tristis propter quæuis mala sistis.
 Quattuor his dictis sic accidiosus haberis.
 Ocia qui sequitur, sine crimine vix reperitur.
 Ocia deuota: si vis bona sit tibi vita.
 Sæpe libens ora, faciendo sancta labora.
 Pigris dum possunt operari tempora defunt.

De peccato gulæ.

Pone gulæ frenum, tibi vel dabit ipsa venenū.
 Est sibi damnosus in multis quisq̃ gulosus.
 Nam nimis expendit, citius mala quā bona prędit,
 Qui nimium comedit, bibit ardenter, studiose,
 Præpropere, lente, fertur peccare gulose.
 Crapula vitetur, ne corpus mensq̃ grauetur.
 Nausea non detur, vt morbus non generetur.
 Mens non grauetur, ne vita tibi breuietur.
 Vt tempestatem fugias magis ebricitatem.
 Mens alienatur vino, corpus viciatur.
 Sensus turbatur secretum notificatur.
 Lingua nimis fatur, vino verbum variatur.
 Vultus fœdatur, rixa frequens generatur.
 Vis enervatur, vino sapiens hebetatur.
 Ac diffamatur, necnon & luxuriatur.
 Stulte lætatur, & ni pigeat, reprobatur.
 Prodigia frenetur gula, ebrietas dominetur.
 Ni compescatur gula corpus mensq̃ grauetur.

De peccato luxuriæ.

Luxuriam fugias, castus sine crimine fias.
 Nil domino gratum sit luxuria maculatum.
 Luxuria peccat quisquis consentit in actum.
 Vel cum delectat, consentit, agendoq̃ factum.
 Actus carnalis semperq̃ est pernicialis.

Demptis cōiugibus, quibus est cōsensus honestus.
Luxuriæ species dicuntur scilicet hæc sex.
Inter non nuptos propriæ fornix fore fertur.
Stuprum causetur, cum virgo nolens violatur.
Coniugis alterius violator fertur adulter.
Cum sibi cognatis in cœtus vel moniali.
Cum rapitur raptus, ac opprimitur violenter.
Contra naturam peccat sodomita nefandus.
Effuge luxuriam, quæ tollit nempe sapiam.
Mortificans animam: lædit cum corpore famam.
Excecat mentem, conturbat valde rationem.
Subvertit sensum, consumit tempora, censum.
Offendit dominum, fert hostes, tollit amicum.
Vires debilitat, corpus macerat, bonâ vitat.
Vocem peiorat, vitam semperq; minorat.
Lites adducit, & plurima scandala ducit.
Dona dei tollit, & fortia corda remollit.
Subtenebrat visum, tandem tollit paradysum.
Dæmonibus subdit, inferno deniq; trudit.
Sis semper castus, fugiens & verba; tactus.
Ocia/vina/dapes/ludos caueas: quasi labes.

De peccato iræ.

IRa corda accendit: & protinus ad mala tendit.
Cur bene frenetur, rationi ne dominetur.
Ita furens animo de verbis exit in actum.
Sic triplici numero magnum facit ira reatum.
Iracæatur mens: sensus præcipitatur.
Cor perturbatur, corpus quoq; damnificatur.
Sensus fuscatur, gustus quandoq; grauiatur.
Pax enervatur, discordia progeneratur.
Lingua venenatur, necnon mors anticipatur.
Non odias aliquem potius, sed eum tibi placâ.
Quisquis odit fratrem: censetur ob hoc homicida.
Multâ facit dira, si non compescitur ira.
Cur quasi deliram patientia temperet iram.

De peccato inuidiæ.

Inuidiam fugito, bona fratris amare velito.
 Nam liuor siccum corpus facit, & cor iniquum.
 Inuidus est tristis aliquorum cum bona cernit.
 Gaudet de damnis: bona non noceant sibi quauis.
 Aemulus impugnat verum, de fratre susurrat.
 Detrahit: accusat: aliosq; iuuare recusat.
 Propter liuorem fraternum frangit amorem.
 Lumine cæcatur, de re munda maculatur.
 Languet: marcescit homo inuidus; atq; senescit.
 Corpore marcescit cernens, q; res mea crescit.
 Effuge liuorem zelando fratris honorem.
 Qui bona fratris amat: semet virtutibus ornat.

De peccato auariciæ.

CVM sis præclarus, non sis cupidus nec auarus.
 Vix vlli est char⁹ cupidus, cunctis sed amarus.
 Qui capit aut retinet iniuste res alienas:
 Aut per amant, gazas domini præponit amori.
 Qui satis est diues, cupit, & nunq; satiatur.
 Et qui pauperibus donare superflua non vult.
 Omnes præfati merito censentur auari.
 Furtum/rapinam/scœnus/fraudem, simoniam.
 Causat auaricia ludum/periuiria/bella.
 Omnes thesauri nunquam satiant cor auari.
 Et plus ardescit ambitio quando senescit.
 Quanto plus crescit sensus, plus inde famescit.
 Gazas quærendo labor est: timor in retinendo.
 Ipsas quædendo dolor est labor & cupiendo.
 Nunquã stat charus: nec tutus diues auarus.
 Rapto rem, furem, plæruncq; fore credit egenum.
 Semper egenus eris, si plus semper tibi quæris.
 Cum contentus eris, diues tunc efficeris.
 Gazas lucrando non sis cupidus, nec amando.
 Nec male seruando: sed sis larg⁹ bene dando.

De peccato in spiritum sanctum.

QUI peccat nimium præsumens de pietate.
 Vel qui desperat diuina de bonitate.

Aut induratus non cessat ab impietate.
 Et qui fratris odit virtutes improbitate,
 Impugnans verum certus sine commoditate,
 Qui non sine piget de culparum prauitate,
 Contra pneuma sacrum peccat spreta deitate,
 Primæ quinq; tamen culpæ vix sunt releuatæ.
 Sexta caret venia, quia corruiat immediate.

De quibusdā documētis cōtra peccata.

STringe tuam linguam, ne mentē reddat iniquā;
 Lingua cito lædit, & læsio raro recedit,
 Qui male non loquitur, magna virtute potitur,
 Linguam frenare plus est, quam castra domare.
 Non sis verbosus, iactator, litigiosus,
 Nunq; sis censor, temerarius, aut reprehensor,
 Non sis defensor peccati, siue recensor,
 Non sis detractor rumorū, nec nouus auctor,
 Blandus adulator non sis, nec conuiciator,
 Nec discordator fratrum, nec improperator,
 Nec blasphemator, irrisor, siue minator,
 Non accusabis falsè, nec murmur amabis,
 Non diffamabis alios, nec vituperabis,
 Si diffamari non vis, vel vituperari,
 Non sis scurrilis/rebellis siue bilinguis,
 Nunq; promittas: nisi promissum dare credas,
 Non alijs pandas secretum, nec male dicas,
 Nunq; sis mendax, nec vaniloquens, nec fallax,
 Noli iurare; nisi sit res debita; quare
 Debet & hoc esse verum, licitumq; necesse,
 Ergo sic frena linguam rationis habena,
 Nec te confundat, si verba superflua fundat.

De peccato veniali.

Dicitur a venia veniale cito sibi danda,
 Multis nāq; modis domin⁹ veniale remittit,
 Infra contenta deuote sacra recepta,
 Si tibi mortale non est, delent veniale,
 Confiteor, tundo, respergor, conteror, oro.

Vngor, ieiunio, patior, conuerto, remitto.
Signor, edo, dono, deleo, sic fit veniale.
Quamuis expediat homini veniale fateri.
Vt tamen hoc faciat non dico quemq; teneri.
Ni quando dubitat graue illud forsan haberi.
Velli non habeat grauius decet ista referri.
Vtius perficiat mandans quemcunq; fateri.

De excommunicatione.

TAnquam peccata semper caueas anathema.

Nam grauis est poena, quauis sit pro medicina.

Hæc patitur damna qui magis fert anathema.

Hic non eligitur, nec eligit & prohibetur

Ecclesiæ porta, communio sic sacramenta

Traditus est satanæ, precibus caret ecclesiæq;.

Ac sibi legitimus prohibetur quilibet actus.

Nunquam participes his quos anathema coerces.

Qualicunq; modo, nisi casu iure remisso.

Nam secus est iure restrictus clauē minore.

Quæ solum pellit a sacris percipiendis.

Casus excepti super hoc sunt iure reperti.

Coniunx, & nati, famuli qui debita quærunt.

Ignorans super his, & dicens vtile mentis.

Et qui vitare nequit hos, aut vrgente necesse.

Participant iure strictis anathemate tute.

Sunt interdicta suspensio nempe cauenda.

Quamuis sunt poenæ leuiiores: sunt metuendæ.

De hominis hostibus.

TRiplex est hostis homini: dæmō, caro, mūdō.

Non faueas istis, vt sis a crimine mundus.

Dæmō agit tumidū, mūdus cupidum, caro foedū.

Cur cum tentaris caueas ne decipiaris.

Mundum spernendo vinctes, carnem reprimēdo.

Prosternes satanam, seruando fidem bene sanam.

Tentans a salute, ne cures viuere tute.

Vt male delinquas, nec vt peccata relinquant.

Cur te prudenter serua, meditando frequenter.

A v

my noli dila omē dīna e carps aoi ho dīh

Qlāmy nolle mūy mām gner

Nam damnatus eris si mortaliter morieris.
 Ut mala deuotes aliquid fac; oia vites,
 Nunc age, nunc ora, lege, ne vaga transeat hora.
 Obsta principijs; quia tunc cito mergitur hostis.
 Quando nimis crescit tentatio, raro quiescit.
 Crede deum; qui te semper speculatur vbiq;
 Qui mala vix celat, sed punit, & ipse reuelat.
 Nil est tam tectum; quin sit quādoq; repertū.
 Postea confusus reus est; persepe retrusus.
 Inspice quanta bona dominus tribuit tibi dona.
 Precipue mortem domini bene respice fortem.
 Ne sis ingratus sibi committendo reatus.
 Cum male delinquis; iterum christum crucifigis.
 Inspice sanctorum; necnon exempla reorum.
 Gloria pro meritis iustis, mala dantur iniquis.
 Inspicias animam sic christi morte redemptam;
 Ac tibi commissam; cur crimine destruis ipsam.
 Prospice foctorem culpæ, poenæq; dolorem.
 Longa datur poena, sed delectatio curta.
 Cerne quot & quanta peccatum der tibi damna.
 Nulla queūt tantum te ledere, crimina quantum.
 Cerne diem mortis; quæ pulsat ad ostia fortis.
 Quot quanti subito moriuntur sæpe memento.
 Scisq; obibis homo, nescis vbi, quomodo, quando.
 Iudicium pensa, quo nil remanebit inultum.
 Cerne graues poenas barathri, fortisq; catenas.
 Cerne domum cæli, ne perdas turbine teli.
 Lauda tuum dominum, ne perdas eius amorem.
 Sacræ scripturæ studium quoq; sit tibi curæ.
 Sic mala vitabis, mentemq; tuam satiabis.
 Sanctos sectare; prauos noli sociare.
 Sensus frenare satagas; carnemq; domare.
 Vinum sumendolis sobrius, & comedendo.
 Et loca prompta malis fuge, ne sis pernitalis.
 Nam locus errare promptus facit, & fatuare.
 Hæc bene seruando; christum cum matre rogādo.

FLORETI.

Crimina vitabis, hostesq; tuos superabis.
Nemotamen credat, quod eum tentatio lædat.
Si non consentit animo, quia tunc bene sentit.
Debilis est hostis, quia nullum, ni velit; vrit.
Non est peccatum, nisi per velle patratum.
Velle nequit cogi, quamuis queat ad mala pungi.
Non excusatur ideo quisquis cū superatur.
Ergo tuum velle compescens crimina pelle.
Vt careas pœna, leteris in ede serena;
Te bene conante domino simul auxiliante.
Cap. iij. de septem sacrametis.

Contra peccata deus instituit sacramenta.
Per q̄ delentur; commissa futura cauentur.
Gratia confertur, & sic bona vita refertur.
Percipe mente pia septem fidei sacramenta.
Nam male delinquit, qui digne nō sacra sumit.

Baptizor/firmor/pœniteor/cibor/vngor.
Ordine promoueor, gratis cum virgine iungor
Ordo/thorus/velle sumuntur, quinq; necesse.
Ordinat & firmat p̄sul, dat quinq; sacerdos.
Ordo/baptismus, firmatio non iterantur.
Cætera sumpta semel sacramenta valent iterari.

De baptismo.

Est aqua materia baptismi, verbaq; forma.
Ac baptizantis intentio debet adesse.
Baptismi fructus est plena remissio culpæ.
Gratia confertur; & pœna remittitur omnis.

De confirmatione.

P̄sul, fons, chrisma, firmat intentio verba.
Gratia donatur; constans ad bella paratur.
Qui tenet in fonte, vel vinctum chrismate fronte;
Efficitur talis pater eius spiritalis.

De pœnitentia & eius speciebus.

Contra peccatum graue post baptismum patratum.
Exstitit inuentum sacra pœnæ sacramentum.
Conteror in corde, mala confiteor simul ore.

Emendans opere deus indulget sibi vivere,
 Pœnitet, atq; dolet, & crimina dicere spondet,
 Vultq; satisfacere contritus, iniqua cauere.

Crimina commemoratura, collige flebilis ora.

De cōfessore eligēdo, et de cōditiōib⁹ cōfessoris.

ELige prudentem; te soluere iure potentem;
 Crimina diminuit confessio, cuncta reuela
 Vni presbytero, nullum graue sponte tacendo,
 Integra, festina, simplex, confessio fida,
 Vera libens, clara, discreta, frequens sit amara,
 Accusans propria, parens, humilis, rubicunda.

De modo confitendi, & circun-

stantijs aggratiatibus peccatū.

VT reminiscaris hoc ordine confitearis:

Dic de criminibus mortalibus & speciebus.

Dic de mandatis domini per te violatis.

De male perceptis dicaseriam sacramētis.

Dic si contemnis virtutes: vel caruisti.

De septem factis pietatis: de male factis.

Dic sensibus quinq; nec cætera membra relinque.

Dic bene quæcunq; mala feceris, ac vbicunq;.

In factis, dictis, consensu, siue relictis.

Quæ non dixisti dudum, dic si recidisti

in graue peccatum, per te dudum recitatum.

Res circumstantes dicas peccata grauantes.

Salt em mutantes, crimēq; nouum generantes.

Ista grauant vitium, dignus, status, & recidiūm.

Conditio, numerus, locus, ordo, scientia, tempus.

Copia causa mora, modus, ætas, lucta pusilla.

De conditionibus boni confessoris.

Confessor blādus, verax, prudēs, pius, equus.

Horratur, quærit, terret, punit, mala soluit.

Postea sit tacitus: vt celet crimen alijs.

De modo iniungendi pœnitentias.

Contra peccata detur contraria pœna.

Supplicet elatus, maceretur luxuriosus.

FLORETI.

Propria det cupidus, ieiunet sæpe gulosus.
Inuidus os tundat, iratus corde remittat,
Audiat officia peregrinans accidiosus:
Citius restituat si possit perniciosus.
Reddere si nequeat, saltem sit prompta voluntas.

De illis qui tenentur ad restitutionem.

Fur, vsurator, symon, vrens, quoq; raptor.
Iuris deceptor, alienarumq; repertor.
Rector, dilapidans, quoduis damnum male donās.
Reddere si quid habent, vel amore dei dare debēt,
Iuxta consilium confessorum sapientum.
Mandans, consilians, socians, adiutor, adulans.
Cælans, participans, defendens, atq; receptans.
Quilibet & fautor reddat, nisi redderit actor.

De casibus remittendis ad superiorem.

His quibus est pœna solēnis percipienda,
Crimine pro magno toti villæ publicato.
Qui facit incoestum, deflorans, aut sodomita,
Patrum percussor, sacrilegus aut homicida.
Et voti fractor, periurus, sortilegusq;
Pontificem quærat, nec non qui miserit ignem.
Quilibet arctatus anathemate siue ligatus,
Per papam feriens clericum, falsarius, vrens,
Et qui sunt ausi missas celebrare ligati.
Symon si fuerit, nec fallit regula talis.
Clericus ex culpa confectus anormalus acta.
Ignem succensus ad dandum damna perurens.
Debent pontifici communi iure remitti,
Vt dictos soluat, ad maiorem ve remittat.

Quomodo cōfessio est iteranda.

Si fuerit ignarus confessor, vel sine posse.
Siue fatens tacuit aliquod mortale scienter.
Aut anathema tacens, sic solui iure nequibit.
Oblitus pœnæ non factæ iam sibi iussæ,
Est dudum tæta confessio sic iteranda.

Quomodo pœnitentia iniuncta
non est dimittenda sed facienda.

Postea fac digne poenam patiendō benignē.
 Nam male delinquit, poenā q̄ sponte relinquit.
 Nemo satisfacere poterit de crimine vere,
 Stans in mortali peccato tunc aliquali.
 Iussatamen poena (quamuis non sit bene plena)
 Non est linquenda pro crimine; sed facienda.
 Nam faciens iussum, referes per hoc tibi fructum.
 Omne malū punit deus; omne bonū quoq̄ reddit.

Adquid valent opera facta in peccato mortali.

OMnia que fiunt in mortali bona profunt.
 Nā mūdi bona dāt, et dēmōis arma refrenāt.
 Mentes illustrant citius, tormenta minorant.
 Ad maiora bona donant vsum facienda;
 Non tamen æternam possunt acquirere vitam.
 Nec cum purgantur homines hæc viuificantur.
 Sed bona quæ fiunt post mortificata reuiuunt.

De sacramento altaris.

IN cœna summum deus instituit sacramentum;
 Sub panis specie, cum discipulis tribuit se,
 Ac specie vini, dicens hoc dicite cuncti.
 Missa celebratur vt mors christi recolatur.
 Vt deus oretur specialibus & veneretur.
 Et confortemur, & pane sacro faciemur.

Quid significāt ornāmēta ecclesiæ.

DAnt ornāmētatibi presbyter hæc documēta;
 Signat sub tunica q̄ mens debet fore mūda.
 Desuper alstrictus spem de superis dat amictus.
 Vult candor tunicæ spondeas te viuere caste.
 Signat cinctura, tibi q̄ non sit vaga cura.
 Per manipulum leue, contemnuntur mala vitæ.
 Stola notat semper christo seruire decenter.
 Stringens cuncta foris notat insula lætus amoris

Quid significat altare, & ea q̄ supra ponunt.

Designat signū crucis ara, calixq̄ sepulchrū,
 Sed panis carnem christi, vinumq̄ cruorem,
 Sudorem dat aqua, sudaria linea pala.

FLORETI.

Verba liber scriptus, quæ ptulit in cruce christus;

De forma & materia missæ.

In missa forma sunt verba iesu benedicta,

Panis materia, cum vino vitis & vnda.

Candida triticea non magna leniscq; rotunda.

Expers fermenti non mixta sit hostia christi.

Presbyter hæc facrat; intentio si tamen extat;

Oratio dum leuatur corpus christi.

sacra videntis ora; genibus tu flexis adora,

Dicens deuote hos versus, quos doceo te.

Salue saluator mundi; rex atq; creator.

Qui deus es & homo; natus de virginis aluo,

Tedeus exoro supplex, & pronus adoro.

Vt mihi condones, & cæli gaudia dones.

Nec non defunctis, viuís, fidis quoq; cunctis.

Oratio dicēda dū leuatur eius sanguis.

O Sanguis christi qui fusus amore fuisti.

Cōtra luxuriā / cōtra gulam / quoq; & iram,

Contra inuidiam, contra simul & accidiam.

Contra superbiam; contraq; avaritiam.

Humani generis, nobis præcor auxiliieris.

Dele peccata, da nobis regna beata.

Quomodo qlibet debet recipere corpus christi.

Quisquis dei sumēs corp⁹; sit ei bene credēs.

Orans / deuotus / ieiunus / crimine lotus.

Sitq; timoratus non vlla claue ligatus.

Præfusus percipere poterit cogente necesse.

Corpore percepto te custodire memento.

Nequaquam sancto pellas quid de sacramento.

Redde deo grates, orans tibi det bonitates.

Ne sis ingratus; caueas quoscunq; reatus.

De extrema vnctione quomodo de-

bet fieri, & ubi & ad quid valet.

Presbytero debet infirmus adultus ungi.

In septem membris, oleo, cruce, quoq; verbis,

Vngitur infirmus; vt maior gratia detur,

LIBER.

Sit leuior moribus, & poena minor toleretur.

¶ De septem ordinibus.

Ordoseptenus est claromunere plenus.
Tres sunt maiores, sunt bis duo nempe minores.

Ianitor est primus, lector vult esse secundus.

Exorzista subit, hinc acolytus, sibi nubit.

Subleuita subest, leuitaq; sacrior hoc est.

Septimocollatus est ordo presbyteratus.

Gratia cum posse datur, imprimiturq; character.

De horis dicendis & a quibus.

Quilibet istorum qui sit susceptor eorum.

Ad sacra promotus, debet nec non titulatus.

Horas cotidie septenas, dicere rite.

Ad quid dicuntur horæ, & quid significant.

VT collaudetur christus, & mors memoretur.

Nocte Iesus captus, damnatur iudice prima.

Ducitur in tertia, sexta crucifigitur hora.

Mortuus est nona, fuit lancea vespere fixa.

Conditur extrema, cur septem diximus horas.

Quomodo horæ debent dici.

Cerice paufando dic horas: non properando.

Dicas attente, dic totum supplice mente.

Dic iuxta morem, primo dicaq; priorem.

Cumq; deo loqueris orans, non ergo vageris.

Syncopa vitetur, versus non anticipetur.

Donec finitus omnino sit bene primus.

In templo vanum fuge cantum, dilige planum.

Non clames tantum: vt cogaris linquere cantum.

De sacramento matrimonij, &

vbi statutum fuit, & ad quid.

Coniugium primo statuit deus in paradiso.

Associās hominē, quos fecerat & mulierem.

Ad prolem dandum legaliter atq; fouendum;

Fit quoq; pro culpa luxus carnis fugienda.

Coniugij bona sunt proles, fides, sacramentum.

Hæc tria nubentes debent seruare fideles.

FLORETI.

Vt prolem generent, semperq; fidem sibi seruent.

Vt conferuentur semper simul atq; iuuentur.

¶ Quot requiruntur ad coniugium:

& de impediētib; ipsum.

FIt quoq; coniugium consensu: sed decet ipsum
Consensum signis ostendi siue loquelis.

Quando tractatur coniugium, tunc videatur.

Antequam factum sit, si pateat impedimentum.

Nam male peccarent, si contra ius sociarent.

Error/conditio/votum/cognatio/crimen.

Cultus/disparitas-vis/ordo/ligamen/honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibus.

Hæc faciēda vetant connubia, facta retractant.

De tempore prohibente coniugium.

SEx feriæ vetitum prohibent, sed non ea soluunt.

Aduentus differt sponſos, Fœlix quoq; confert.

septuagesima negat, paschæ lux noua relaxat.

Litania vetat: sed trinum numen adunat.

¶ Caput quintum de virtutibus.

& primo in generali.

Riminibus lotis de mente tuatq; remotis.

Inſere virtutibus ſemen, quæ ſint tibi ſcutum:

Ne quando viuas in peccatum recidiuas.

Sitq; tibi lumen, quo poſſiſcernere numen.

De tribus virtutibus theologali-

bus, & quattuor cardinalibus.

Septem virtutes habeas, aduerſa refutes.

Eſto fide firmus ſpe rectus/amore ligatus.

Prudens, & iuſtus/animo fortis/moderatus.

De donis ſpiritus ſancti.

Donis impleri procura flaminis almi.

Eſto timens/pius/atq; ſciens factis bene conſul.

Hinc intellectus ſapiētia dona dei ſunt.

Oſto beatitudines.

Sis bene dotatus: vt ſis in fine beatus.

Sis pauper, mitis, ſlens, ius ſitiens, miſerator.

LIBER.

Mundus pacificus, sic vult mundi ipse creator.
 Per septem merita dantur tot præmia magna,
 Pauper enim regnat, mitis possessor abundat,
 Flens consolatur, iustum sitiens satiatur,
 Fit pietasq; pijs, dominum mundusq; videbit,
 Est quoq; pacificus domini proles & amicus.

De fide & circa quæ consistit.

Vera fides credit, q non videt, his & obedit,
 De qua præscripti, cur his nō plus tibi scripsi,
 De spe & affectibus eius.

Æternam spectat vitam spes, & meritis stat
 in domino fixa, secus est præsumptio dicta,
 Spernit terrena spes; cæli sperat amœna.
 Aegris solamen, tribulatis dat releuamen,
 Non in diuitijs proprijs speres vel amicis.
 In domino spera qui donat gaudia vera,
 Qui vult prodesse speranti, nescit abesse,
 Debet quisq; fore cum spe simul atq; timore,
 Vt non diffidat peccans, nimium neq; fidat.

De charitate, & primo in generali.

Charus amor dictus est verè maxima virtus,
 Qua fit homo gratus domino, tādēq; beatus,
 Constat amans plenus virtutibus, alter egenus,
 Nullus habet, florē meriti, nisi propter amorem.

A q̄ incipit, & q̄o diligēd⁹ est q̄sq; indifferēter.

Ordō seruatur; vt primo deus perametur,
 Postea dilige te sup omnia; sed magis hūcte,
 Proximus est hīnc plus peramādu iustus amicus,
 Postea vult dominus, vt ametur inimicus.
 In quantum bonus est homo, sed non vt iniquus,
 Post corpus proprium perametur & hīnc aliēū,
 Dilige sic homīnes, vt eorum crimina vites,
 Ac odias culpas homīnum, non qui facit ipsas.

De prudentia, & circa quæ consistit.

Præsens in rebus transactis solertia nescit,
 Constat in insidijs prudentia vera cauendis;

FLORETI.

Ac disponendis sapienter rebus agendis.
Præsens dispone, transactum mente repone,
Prospice ventura, sic est prudens tua cura.
Cum quid vis agere debes bene primo videre.
Antibi conueniat liceat, simul vtile fiat.
Omnia prudenter fac finem cerne frequenter.
Et primo metue quæ possunt inde venire.

De iusticia, & impediētibz ipsam.

Esto vir iustus: cunctis reddendo suum ius.
Redde creditori ius maiorisq; minori.
Serua dulcorem iuris moderando rigorem.
Sæuit iustitia, nisi sit pietas sibi iuncta.
Vt bene procedas, non verba nimis cito credas,
Te prius informa, ne lēdas quem sine norma.
Qui subito credit alios, & se male lēdit,
Qui cito procedit: a iusto sæpe recedit.
Turbant sæpe metus/odium/dilectio/munus,
Iudiciū rectum, cur est vtrūq; cauendum.
Non licet iniustam te causam ducere iustam;
Dicas prudenter seruando iura decenter.

De animi fortitudine.

Fortis sis animo, semper peccata cauendo.
Sis constans/fortis, cum tentat te malus hostis.
Tempore si mœsto vexaris, fortior esto.
Nam post aduersa dominus bona dat vice versa.
Vt non deficias, constans in turbine fias.
Tunc debes esse mage fortis quando necesse.
Semper magnanimus aduersis fortior est plus.

De modestia vel temperantia.

Vt domino gratus viuas esto moderatus.
Non vult sobrietas rationis frangere metas.
Quanto plus poteris, in cunctis te modereris.
Vincere cor propriū plus est quā vincere mūdū.
Temperet excessus qui non vult esse repressus.
Semper adest vitium, si non sit temperamentum.
Quanto maior eris, moderatior esse teneris.

Nam cito stultus eris: ni velle tuum modereris.

De timore, & circa quæ consistit.

PRæ cunctis timeas dominū: simul & reuerere.
Nisi deum timeas: opus est te cuncta timere.

Si dominum metuis: contraria nulla timebis.

Si quis amat dominū: semper reueretur ipsum.

Humano amore non est amor absq; timore.

Non sibi serui: sed amicabili & reuerenti.

Non timeas hominem: nec mūdum te tribulantē.

Sed dominum metue: qui regnat semper vbicq;

Qui valet in patria te ponere, siue gehenna.

Si christum metuis, semper peccare cauebis.

Si metuis dominum, tibi donabit paradysum.

De pietate & misericordia.

Si vis gaudere: semper miseris miserere.

Si pius es miseris, pietate dei poteris.

Vtilis est pietas: plusquam terrena potestas.

Nemo potestate saluatur: sed pietate

De operibus misericordiæ corporalibus.

Septem corpore a: fac corporibus pia facta.

Spasce famentes: pota nimium sitientes.

Indue nudatos, redimas de carcere captos.

Aegros conforta, peregrinos collige porta.

Defunctos sepeli: sic sumes gaudia cœli.

De operibus misericordiæ spiritualibus.

Septem fac opera pia: spiritualia dicta.

Corrige peccantes: ac instrue pauca scientes.

Consule non doctis: exora pro tribulatis.

Conforta mœstos, porta patiens onerosos.

Offensas sponte ledenti corde remitte.

De elemosyna q̄b⁹ pdest: & quādo debet fieri.

Si tibi multum: studeas dare multa frequenter.

Si tibi sit modicum: da iuxta posse libenter.

Si non sufficias dare: sit tibi prompta voluntas.

Si dare non poteris: saltem pro velle mereris.

Tempus confirmat elemosyna fœdera firmat.

FLORETI.

Christo consiliat: dantes a crimine seruat.
Crimina mortificat: redimit poenamq; relaxat.
Gratos conseruat: miseros semperq; visitat.
Omnia multiplicat bona, pro donantibus orat.
Dæmonis expugnat fraudes, a morteq; saluat.
Prodest defunctis: purganti carcere vinculis.
Hic cui das munus: sit vel videatur egenus.
Res quam das propria sit: christus sit tibi causa.
Da bona dū tua sunt: ga nunc data plus tibi p̄sunt.
Quam si preberes: cum non retinere valeres.
Erras si speres: quod plus te diligit hæres.
Sub terra positum: quam tu te diligis ipsum.
De scientia & ignorantia.

Multi multa sciunt: & se bene scire relinquunt.
Temet cognosce: dñm cognoscere polce.
Tu melior fieres: si te prorsus bene scires.
Quam si negligeres te cætera corde teneres.
Discere ne cesses, si doctor maximus esses.
Nam per doctrinam poteris vitare ruinam.
Non curans scire: merito quod scire tenetur.
Si super hoc erret: non excusatus habetur
Præcipue regere: qui debet sibi docere.
Est quasi vile pecus ignorans: & quasi cæcus.
Cæcus ducens cæcum, facit ipsum sternere secum.

De consilio, & experientia.

Omnia consilia tua sint in numine fixa.
Non te præcipitas, si consilio domini stas.
Consilio tracta maturo propria facta.
Nam cito peccabis, quando nimis accelerabis.
Consule maiores/prudentes, & meliores,
Vt non deficias, nec damnosus tibi fias.
Consilium verum docet experientia rerum.
Amplior in senibus est experientia sensus.
Si defendendo causam sumas vel agendo.
Hoc fac consule, nec consumas bona stulte.

De intellectu.

LIBER.

TVnc intellectus hominis constat bene rectus;
Cum sup omne deū timet, ac intelligit ipsum.
Ac recte credit, & iussibus eius obedit.
Cur intellectum teneas in numine fixum.
Sæpe roges dominum: qui confert hoc tibi donū,
Hunc non abscondas in terra, sed bene condas,
Vt tibi donatum reddas domino geminatum,
Si collauderis a christo: non reproberis.

De sapientia,

Est immortalis sapientia spiritualis.
Quamuis mundana, fertur sapientia vana.
Christum diligere super omnia, crimina flere,
Mente deum gerere: cælestia corde tenere,
Singula sic sapere sicut sunt, sic & habere.
Mundum despiciere, peccata futura cauere,
Hæc est sincerae mentis sapientia vere,
Exoptat supera mentis sapientia vera.
Deuitat scelera, mundum contemnit & æra,
Optima discernit a prauis, crimina cernit,
Omnia vult agere consulte, recta tenere.

De paupertate,

Paupertas grata virtus est magnificata,
Cui sunt collata cælorum regna beata,
Pauperies lata, stat multa laude repleta.
Cor leuat ad christū: quia mūdum non amat istum,
Spernit terrena, paradisi sperat amœna,
Paruo contenta patiens non est violenta.
Quamuis inducta male sit: stat libera tuta.
De modico late viuit, sine litæ quiete,
Vix aliquem lædit, humilem mentem q̄q̄ reddit,
Carnem compescit: quia non bene pasta macrescit,
Munere ditatur: diuino fine beatur,
Est humilis talis pauper, sit spiritualis.
Nam non inflatur quare super astra leuatur.

De humilitate

Sis humilis mente verbis factis retinente.
 Sis humilis gestu, semper meditando quis es tu.
 Nullum contemnans, sed te, mundumq; spernās.
 Sperneq; te sperni, noli laudatus haberi.

His gradibus quinq; referes humilis bona vitæ.
 Quanto dignior es, humilis potius fore debes.
 Qui non est humilis: confundetur quasi vilis.
 Cerne quid es, quideris, humilis sic efficiaris.
 Vile cadauer eris, hoc ergo frequens mediteris.
 Subdi maiori decet: æquariq; minori.
 Sic humiles grati, christo sunt associati.

De mititate & mansuetudine.

Sis animo mitis: vt odorem des quasi vitis.
 Esto mansuetus, & simplex, atq; quietus.
 Hac faciunt hominem domino similemq; placētē.
 Non reddas prauis malefacta, sed esto suavis.
 Hoc tibi dat meritum, deus autem punit iniquum.
 Cum magis es dignus, debes magis esse benignus.
 Namq; fit indignus domini pietate malignus.

De malorum contentione.

Si vis saluari debes primolachrymari.
 Qui bene plorabit, deus ipsum letificabit.
 Flere pro peccatis: & pro miseris tribulatis.
 Pro desiderio paradisi flere memento.
 Si non des lachrymas: ipsas optando gemiscas.
 Cum de corde venit dominū mox lachryma lenit.
 Mentem lætificant lachrymæ, peccamina purgāt.
 Et christum placant paradisi gaudia donant.

De virginitate & castitate.

Sis mundus corde, verbis, factis, ne sorde.
 Vt dominum vere possis super astra videre.
 Mundiciæ vitam virgo tenet, & benedictam.
 Dicitur angelicus merito vir virgo, pudicus.
 Virginitas flores virtutum fert & odores.
 Humanos mores transcendit, & auget honores.
 Propter maiores mundanos spernit amores.

Si virgo non sis, castus tamen esse teneris.
 Cuiuscunq; status quisq; debet fore castus.
 Si non sit castus, nemo poterit fore saluus.
 Non sunt coedati, sed mundi corde beati.

De pace.

ESto pacificus, & pacis semper amicus.
 Cum cunctis pacem coneris habere tenacem.
 Christus pacificos dixit sermone beatos.
 Nascens portauit pacem moriens reparauit.
 Surgens indixit pacem; testando reliquit.
 Conserua triplicem christo fratri tibi pacem.
 Ecclesiam placa, suffragia sint sacramenta.
 Hostes pacifica, sed prudenter iniqua.
 Pax confert latam vitam; mentemq; quietam.
 Sedat rancores, fouet & augmentat honores.

De patientia.

VIr patiens esto; nunquā sis corde molesto.
 Nemo sui dominus fertur patiens nisi verus.
 Serua prudenter animam viuens patienter.
 Nam flos cunctorum fertur sapientia morum.
 Fermala cum pausa, nemo patitur sine causa.
 Quamuis hic multa patiatur homo sine culpa.
 Hic homo torquetur, vt sic patiēdo probetur.
 Vt mens purgetur, & præmia multa lucretur.
 Ne sublimetur, vt Christo gloria detur.
 Vt præseruetur, ne perpetuo crucietur.
 Vt mala prudenter tua portes & patienter.
 Inspice maiores aliorum sæpe dolores.

De obedientia.

DEbet obedire domino quicunq; subire
 Vult regnum cœli, parando corde fideli.
 Qui non parebit, cœlesti sede carebit.
 Qui bene parebit, paradisi munus habebit.
 Vt nequeas ledi, maiori semper obedi.
 Ni tibi constaret, q non licitis oneraret.
 Non est illicitum, iussu maioris agendum.

FLORETI.

Est domino semper parandum cuncta regenti.
Plusquam praelato: non iustū præcipiente.

De contēplatione, & vita actiua.

Contemplant bona cæli, pascens tibi dona;
Iugiter æterna conferri, sede suprema.
Vt sic terrena spernas pro luce serena.
Dicitur actiua bona vita, bonum faciendo.
Contemplatiua melior sit excelsa petendo.
Martha bonā partē sumpsit, domino famulando.
Magdalena tamen melior fert speculando.
Cur speculatiuus in domino sis, vt bene viuas.
Sancta gerens opera, sic sumes gaudia vera.

De oratione.

Sedulus exora, deum reuerenter adora.
Vt sibi nunc gratum faciat te, postq; beatum.
Sæpe deum placat oratio, cor bene mundat.
Hostes exuperat: cælos penetrando subintrat.
Christo præsentat quæ posces sedulus optat.
Auxilium præstat, his quos tribulatio vexat.
Nos deus orare iussit, simul & vigilare.
Discipulis formam dāns, orandi quoq; normam.
Quæ brevis est, digna tamen in se cuncta petēda:

Septē petitiones orationis dominicę.

O Pater in cælis regnans, te posco fidelis.
Nomen primo tuum, sit semper sanctificatū,
Adueniat regnum cœleste tuum benedictum,
Velle tuum terris fiat per nos & in altis.
Da panem nostrum nunc nobiscotidianum.
Et parcas nobis mala, sicut nos inimicis.
Et si tentemur, non permittas separemur.
Sed nos a cunctis defende malis iniquis.

De conditionibus orationis.

Sit deuota, gemens oratio sit pia, seruens.
Pura sit, assidua, discreta, sit operosa.
Iusta sit, ac humilis, attenta, sitq; fidelis.

De ieiunio, & quō debet fieri; & de p̄cepto.

Abstineas seruans ieiunia; nulla relaxans,
 Quæ iubet ecclesia seruari; scilicet,
 Vult christus natus/ascensio/spiritus almus.
 Sumpta dei genitrix:ieiunando vult venerari,
 Ante diem festi,nec non apostolus omnis.
 Exceptis iacobo, philippo, sicq; iohanne.
 Cum quadragesima iunguntur tempora quarta,
 Et quæ pontifices, in sede sua instituere.

Quomodo debet fieri ieiunium
 de consequentibus ad ipsum.

Cum ieiunabis:horam non anticipabis.
 Crimina vitabis,epulis non te onerabis.
 Pauperibusq; dabis:dominum laudando rogabis.
 Carnem castigant ieiunia:crimina vitant.
 Ad dñm mentem eleuant:faciuntq; placentem.
 Donant virtutes & præmia,dantq; salutes.

De verecundia.

Esto verecundus:si vis fore crimine mundus.
 Erubeas fari res turpes,ac operari.
 Custos virtutum pudor est, contra mala scutum.
 Virtutum florem perdis,perdendo ruborem.
 Non tamen erubeas tantum q; commoda linguas.
 Quæ debent fieri, seu crimina cuncta fateri.
 Nam rubor hic stultus crimē est & nō bona virtus,
 Sæpe rubor generat scabiem:quā nescius extat.

De veritate.

Sis verax opere, sis corde verus & ore.
 Verax laudatur, sed mendax vituperatur.
 Verus doctrina sis, iustitia, quoq; vita.
 Hoc semper teneas, ne propter scandala linguas,
 Nunquam mentiri debes, nec falsa tueri.
 Ut mala vitentur aliquando vera tacentur.
 Sed cum iurabis, tunc quicquid scis referabis.
 Verum non cæles vnquam, nec mala reueles.

De moderatione linguæ.

FLORETI.

Non sis infestus, in cunctis esto modestus.
Optima res modus est: nā semp ad oīa pdest.
Noli laxare linguam, quonīa reuocare.
Non poteris verbum: quod dices forsan acerbum.
Corā q̄ dicas, quid, quomodo, quando, requiras.
Dicas dicenda docte: sileas reticenda.
Modice responde, pulchre, taceas verecunde.
Vt sic placetur, quando te maior habetur.
Cum de maiore loqueris, sis cautus in ore.
Vtere sermone moderato cum ratione.
Qui spuit ad cælum: sputo fœdat sibi vultum.

De fidelitate.

Si vis in cælis fore gaudens, esto fidelis.
Cunctis præfertur, qui legalis habetur.
Legalis domino sis, semper ipsum amando.
Ac sibi parendo, nec non ipsum reuerendo.
Et dispensando domini bona, & multiplicando.
Legalis probior non est, nec nomine maior.
Tanquam perfectus legalis stat bene rectus.
Non vult fraudare quēquam, nec damnificare.

De ingratitudine.

Non sis ingratus domino, si vis fore gratus.
Redde vices danti, plus q̄ dat cuncta tonanti.
Sumens donatum, debes te reddere gratum.
Grates reddendo verbis, factis recolendo.
Dicitur ingratus benefactori male gratus.
Obliuiscendo, non reddendo: ve nōcendo.

De solutione debitorum.

Debita solue, citone damnum detur amico.
Si cito non soluis, te ipsum crimine voluis.
Solueres si tardas, fieri tibi grata retardas.

De discretione.

Virtutum nutrix discretio dicitur esse.
Insuper est nutrix, quare non debet abesse.
Esto discretus rerum libamine fretus.
Non bene discernes, nisi te ratione gubernes.

LIBER.

Omnia discerne, quæ sunt bona vel male cerne.
Elige quæ bona sunt, sed respue quæ nimis obsunt.
Sis circumspectus: vñ nunquā sis male rectus.
Et sint directra per te, quæ sunt male recta.

De prudentia.

PRouideas cura vigilantī sape futura;
Non nocet cura, quæ sunt caueas nocitura.
Ac bona procura, non spectans tempora dura.
Ne tibi quid desit, prouisio prouida præsit.
Qui de venturis non prouidet, erit inermis.
Non confundetur qui præmunitus habetur.
Nescit prouidisse: qui nescit prouidus esse.
Prouidus est plenus: improuidus extrategenus.

De largitate.

Sis largus & parcus, non vastator, nec avarus.
Stat medio virtus: extrema tenet loca virus.
Prodigus est dando, nimium cupidus retinendo.
Largus dans dando, parcus retinens retinenda.
Prodigus in vanis consumit, cur sit inanis:
Qui sua consumit, eget, & post vndiq; sumit.
Prodigus est prauus, sed peior fertur avarus.
Nam semper obest alijs: nunquam sibi prodest.
Quilibet excessus malus est, cur sit bene pressus.
Tu medium retine, modus est seruandus vbiq;
Serua mensuram semper multum valituram.
Da cito gaudentes, gratis, iuste, sapienter.
Nam dona decorant hæc, & meritum meliorant.

De p̄dicatione, & cōditionibus p̄dicatorum.

VT valeas esse doctor bonus, ista necesse
Sunt tibi præcipue: quæ debes corde tenere;
Sit tibi vita decens, bona lingua, scientia, prudens.
Conueniensq; modus: intentio sit tibi Christus.

De his q̄ p̄dicanda sunt, & quomodo.

Commoda dic verba, sint sacra lege probata.
Sic vt ab errore doctor caueasq; pudore,
Sancta fides, culpa, virtus; & gloria plena.

FLORETI.

Hæc sunt præcipue per te sermone probanda.
Sermo tuus gratus, sit verax & præmeditatus.
Clare prolatus, feruens, bonus & moderatus.
Vtilis, ornatus, sit congruus atq; probatus.
Non tamen elatus sit, nec nimium phaleratus.
Semper sermones: fac iuxta conditiones.
Illorum qui sunt præsentēs, nam mage profunt.
Verba dei recita: documentis facta merita.
Prodest doctorita, si consiet ei bona vita.

De correctione.

FRatrem corripere peccantem quisq; tenetur.
Vt careat scelere, nisi quando per ista timetur.
Deterior fieri, vel non correctus haberi.
Vel si speretur q; proximus inde grauetur.
Aut si tardetur, quia nondum tempus habetur.
In simili peccans publice superis prohibetur.
Vt bene corrigere valeas te corrige vere.
Vt sic correctus possis reprehendere rectus.
Qui non corrigitur aliorum facta videndo.
Corrigitur digne aliorum malefacta sequendo.
Prauos corrigere virtus est maxima vere.
Iusti vexantur, nisi prauī corripiantur.

De somno & vigilia.

PRudenter vigila, ne fallat mors neq; culpa.
Sunt promissa bona vigilantibus atq; corona.
Se bene dictabit meritis, bene qui vigilabit.
Sunt dormitantes reprobati, non vigilantes.
Christus ad orandum monuit nos, & ad vigilandū.
Vt cum tentemur, in nullo decipiamur.
Nam veniet absq; mora, mors qua nō credit hora.
Debes vitare nimium sero vigilare
Nam vigilare nimis sero nocet quando sit ignis.
Nempe sitim generat, in verbis tempora vastat.
Corpus sæpe grauat, animam quandoq; molestat.
Multa mala quæ facit nimius somnus.

Noli dormire nimis, aut pausando pigrescere;
Somnus enim nimis est valde sæpe nociuus.
Cor enim reddit pigrescens, rheumata nutrit.
Vulnerat & mentem, sic oia vana sequentem.
Tempus perdendo, & vitijs alimenta gerendo,
Dat lasciuiare carnem, faciendo perire.

Quomodo se debet homo regere dū intrat
lectū; & quid dicere debet dum se leuat.

Cum vis dormire debet crux sancta præire.
Te sic comendes, domino reuerenter & ores.

Me tibi commendo semper deus alme petendo,

Vt male pausantem conseruet, & vigilantem.

Me tibi virgo pia, genitrix commendo Maria,

Tu mihi saluatrice, sis semper & auxiliatrix,

Angele qui meus es custos pietate superna,

Me tibi commissum serua, defende, gubernas,

Sis mihi tutela Michael, Raphaelq; medela,

Et Gabriel fortis, contra pericula mortis,

Hæc eadem facies de somno quando resurges;

De constantia.

Si vis regnare, studeas bona continuare.

Fac bona continue, poteris sic viuere tute,

Omnes virtutes currunt quærendo salutes.

Continuans cursum scandit constantia sursum,

Incipiunt muti, non perficiunt bona stulti.

Stultus mutatur, vt luna cito variatur.

Quilibet a vento agitur sicut arundo,

Sed prudens constans, vt sol sua lumina prestat,

Quod bene cœpisti comple, nam premia donat

Christus vincenti, finis non pugna coronat.

De custodia quinque sensuum.

Visus, odoratus, auditus, visio, tactus,

Per te claudantur, ne sordes ingrediantur.

De visu.

Noli respicere, quæ possunt visa nocere,

Auertas visum tibi, ne tollat paradysum,

A. B. C. D. E. F. G. H. I.
esloracione

Intrat mors animas per visus sæpe fenestras.

Cor clausis portis euat vulnera mortis.

De auditu.

A Verbis vanis, mendacibus, atq; prophanis.

Aures auertas, & ipsa ad commoda vertas.

Audi sermones, missas, horas, rationes.

Sic te dispones ad rectas condiciones.

De odoratu.

Non sit odoratus, nuncq; tuis immoderatus.

Christus odor tibi sit, cū plusquā cetera p̄sit.

De gustu.

Stringe tuum gustū, qui vult cōsumere multū.

Plurima gustare, vult ventrem sæpe grauari.

Si gustum sequeris, nunquā bene proficies.

Si tibi credideris, non sobrius efficiaris.

De tactu.

Sic compesce manus, ne tactus sit tibi vanus.

Tāgēs immūda, manus ex hinc est male mūda.

Vt vites pœnas, res non tangas alienas.

Non aliquid tangas male, pro quo postea plāgas.

De incessu.

Sic pedes cohibe ne vadant ad mala prompte.

Non ad rixandum vadas, nec damnum facendum.

Non ad cernendum res vanas, nec recipiendum.

Ad dominum gressus dispone, tuosq; regressus.

Et quæ defacili nequeunt assueta relinqui.

Non sumas vsum, qui gignere possit abusum.

De honestate vitæ.

Sit tua mens munda semper, meditatio sancta.

Actio sit iusta, nec non intentio recta.

Commoda sint verba, sit conuersatio grata.

Sit placidus gestus, gressus, inaturus, honestus.

Congrua sit vestis socijs, sociatus honestis.

Compositos mores, habeas laudabiliores.

Quomodo trahendum est bonum

exemplum ab hominibus.

Inspice maiores, mediocres atq; minores;
 Collige sic flores, virtutum commodiores;
 Cum qui bus orneris, salueris, & auxiliaberis;
 Sis bene morosus, & ad impia facta morosus.

De modo viuendi & conuersandi.

Sis bene discretus, inter conuiuia letus;
 Tunc parce comede, mage parce pocula sume.

Ac parcloquere, socios large reuerere.

Non sis ad risum pronus nisi sit tibi visum;

Quod bene conueniat, & honeste tunc tibi fiat.

Illum homo deridet, qui multum vel cito ridet.

Non discurrendo procedas, vel saliendo.

Non vadas nocte, vel saltem eas bene docte.

Si possis tende sociatus bene & honeste.

Signa mali fugias, ne suspectus tibi fias.

A praua specie debet se quisq; cauere.

Non habeas socios stultos, sed dogmate fuitos;

Cum sanctis habita, quæ sunt puerilia vita;

Elige doctorem, qui te faciat meliorem;

Elige consortem: qui sanctam det tibi sortem.

Qui bene vult agere, vel vilia facta cauere.

Prauorum fugere debet consortia vere.

Si sanctos sequeris, sanctus sic effieieris.

Sed peruerteris, si peruersos comiteris;

Pomum corruptum cito corrumpit sibi iunctum;

Omnia contacta denigrat pix calefacta.

Sic maculat cunctos prauus socius sibi iunctos.

De ludis cauendis.

Non ad taxillos ludas; nam ius vetat illos.

Ludi vitantur, ne plurima damna sequantur.

Ludens disperdit res, famam, tempora perdit.

Fraudem committit, mendacia, scandala nutrit.

Se male ditare cupit, ac alios spoliare.

Clamat, blasphematur, irascitur, & male damnatur.

Inferit litigia, periuria, verbaq; furta.

Ecclesiam spernit, nocet huic qui ludere cernit.

Languet/macrescit/dolet;amittendo calefcit,
 Perdens infanit;moleftando corpus inanit.
 Quamuis latetur;modicum fi forte lucretur.
 In hoc non ditatur;iniufte fi teneatur.

Defama.

V Ir bone femper ama,q; fit tibi fplēdida fama.
 Nomen habere bonum,fertur dñi fore donū.
 Quisq; habens vitam,nō debet fpernere famam,
 Sancta tibi vita prodeft,alijs tua fama.
 Si propriam famā fieri vis femper honeftam,
 Crimina deuita,nam famam dat bona vita.
 Necdum per crimen poffes amittere nomen.
 Sed mala per fignafiet tua vita maligna.

De difpofitione domus.

N E perdas subito domui difponere fcito.
 Sic tua difpone,fac omnia cum ratione.
 Sic vt portare valeas, fumptus moderare.
 Qui nimis expendit alienum poftea prendit.
 Vt bene fufficiās,feruare ftatum fapienter.
 Sumptus non facias,nifi iuxta poffe libenter.
 Nec plures teneas famulos inconuenienter.
 In vitijs caueas vafare quid infipienter.
 Sed tibi puideas: de rebus fufficienter.
 In cunctis habeas menfuram conuenienter.
 Difcrete videas,quæ funt faciēda frequenter.
 Et fic difponas,prout expedit ipfa decēter.
 Quotidie multa nobis nafcuntur agenda.
 Cum funt iam nata,velocius expedienda.
 Aut aliter plura remanebunt perficienda.
 Cum tibi fit cura,patrare negocia plura.
 In primo cura,cuius mora plus nocitura.

Vltimū cap.de morte,& eius fequela.

M Ordet mors cuncta q̄ nafcuntur fine cuncta,
 Quæ prius vnita foluit feriendo fagitta,
 Nemo vitare mortem valet aut fuperare.
 Nam claufis portis intrat loca fingula fortis.

Nocte die cuiq; mors insidiatur vbicq;
 Sæpe necat subito, multos gladio bis acuto,
 Quamuis incipias, bonus in medio quoq; fias,
 Sibene non finis, malus hic fert ad mala finis.
 Cur bene credendo, peragēs bona praua cauēdo,
 Nesis damnatusq; semper obedire paratus,
 Viuere coneris bene, nam bene sic morieris,
 Vix bene viuentem, vidi prauē morientem,
 Non est mors subita, quum conscia bona vita,
 Defunctos opera sociant, non arua nec æra,
 Sis animo fortis instanti turbine mortis,
 Sis bene contritus/confessus menteq; punctus,
 Corpore munitus christi, membrisque perunctus;
 Cunctis ignosce, veniam tribuit tibi posce,
 Mundum postponas, nec amicos corde reponas,
 Summa tibi cura sit, q; mens sit bene pura,
 Christum laudare satagas, & sæpe rogare,
 Vt tibi condonet tua crimina, teq; coronet,
 Subde voluntati domini, te corde libenti,
 Est virtus facere gratum, facienda necesse,
 Tunc bene nitaris, vt deuote moriaris,
 Tanq; catholicus, & christi verus amicus,
 In domino spera fidens, in virgine vera,
 Omnia deuote, velit intercedere pro te,
 Mortē cōmemores christi, cum iugiter ores,
 Te cruce signando, vērāq; fidem recitando,
 Cōmendans animam domino, qui condidit ipsam,
 Sed ne sis victus; caueas tunc dæmonis ictus,
 Nam tunc conatur plus dæmon & insidiatur,
 Vt desperare faciat, quem vult cruciare,
 Sed sibi non credas, nec ab his quæ dico recedas,
 Nunquam desperes de diuina pietate,
 Nec propria speres fieri saluus probitate,
 Te potius firmes, saluatoris bonitate,
 Qui bene contritos, sperantes in deitate,
 Saluat clementer, miseranti fertilitate.

FLORETI.

Quantumcūq; malus fueris, poteris fore saluus;
 Si bene contereris in fine libensq; fateris.
 Si nequeas ore, tunc saltem corde fateri.
 Pectus tundendo, signumq; crucis faciendo.
 In cruce pendentem latronem post morientem;
 Christus saluauit, quia compatiendo rogauit.
 Ergo fide firma te christi nomine firma.
 Qui nūquam spernit quos contritos bene cernit.

De pœnis inferni.

Post mortem pœna sequitur vel gloria plena.
 Pœna tamen purgans est vna, altera damnās.
 Mortali vicio moriens mox traditur orcho.
 Semper passurus pœnam, nunquam rediturus.
 Nam non sunt digni residentes morte maligni,
 Quod sint saluati, quia sunt valde maculati.
 Quamuis spectati spreuerunt esse beati.
 Cur sunt damnati iuste, & semper cruciati;
 Et velut ingrati nunquam sunt inde leuati.
 Vermes cum tenebris, & verbera/ frigus/ & ignis.
 Dæmonis aspectus, scelerum confusio, luctus.
 Fœtor/ serpentes/ languor/ sine fineq; vrentes.
 Prætorquebunt, semperq; quiete carebunt;
 Esurient/ sitient/ deformes corpore fient.
 In terræ centro percussi turbine retro.
 Non est orandum pro damnatis, necq; dandum.
 Nam supportari non possunt, necq; iuari.

De pœnis purgatoriij.

Qui sine mortali moritur tamen in veniali.
 Vel nondum plena facta de crimine pœna.
 Carcere seruator, in quo grauiter cruciatur.
 Donec purgatus, scandit super astra beatus.
 Hos supportare nos possumus, atq; iuuare,
 Ut cito purgentur, ac inde cito releuentur.
 Profunt defunctis, purganti carcere punctis.
 Missa/ preces/ dona/ profunt ieiunia prona.
 Ac per eos facta propere legata soluta.

De gaudijs paradisi.

Qui mūdus morit̃, penitus mox pace potit̃.
Gaudens in domino cū sanctis in paradiso.

Non decet orare profanctis; immo rogare.

Debemus canere, atq; ipsos semper celebrare.

De cælorum numero.

Deni sunt cæli referandi corde fideli.

Luna stat in primo, stat Mercuriusq; secūdo.

Ac venus interno, Sol vult lucere quaterno.

Mars niret in quinto, sed Iuppiter ordine sexto.

Saturnus cælo septeno sistitur alto.

Octauo cælo stellas tibi adesse reuelo.

Stat crySTALLINUM super istos luce serenum.

Fulget in empirio summo paradysus olym̃po.

In quo sunt iuncta sine defectu bona cuncta.

Hic deitas trina regnat super omnia digna.

Astat regina sibi mater virgo benigna.

Inde hierarchia triplici sunt agmina nona.

Dat cherubin seraphinq; choros distinctio summa.

In medio dominans princeps simul atq; potestas.

Hinc virtutes sistunt, archangelus, angelus atq;.

His homines grati reuerenter sunt associati.

Iuxta promerita præsente data sibi vita.

Secū laudātes dominum semper speculantes.

Cernit, amatq; deum sanctus, fruītur, tenet ipsum.

Sic gaudet, psallit, laudat, sine fine quiescit.

Diues honoratus, tutus, liber & sociatus.

Clarus, subtilis, agilis, non passibilis fit.

O quam ditati sunt cæli sede beati.

Semper honoratissime sunt glorificati.

Ergo mundanis rebus spretis quasi vanis.

Cælica poscamus, & sursum cor teneamus.

Vt deus a pœnis protectos atq; catenis.

Post mundi cursum faciat nos scandere sursum.

Vt (velut optamus) ibi semper eum videamus.

Qui dat cuncta bona, det nobis hæc pia dona.

LIBER PRIMVS.

Iste liber scriptus Floretus nomine dictus,
 Per me collectus sic, per te sæpe relectus.
 Ac intellectus, ac firmo corde receptus.
 Factus, productus, & sic pariet tibi fructus.
 Cum quibus hic gratus fies & sine fine beatus.
 Christo clemente florum cultore refauente.
 Laus tibi sit Christe bone simul sine fine.
 Quo duce Floretum scripsi bonitate repletum.
 Te rogo des flores nobis fructus & odores.
 Sicq; per mores summos habeamus honores.

FINIS.

¶ Q VINQVE CLAVIVM SAPIENTIAE.

¶ Liber primus incipitur.

Tilis est rudibus præsentis cura libelli,
 Et facilem pueris præbet in arte viam!
 Lactis & instar habet qd' matr' isab vberè fugit
 Infans, qui nondum mandere dura potest.
 Hæc rudiû mētes doctrina repente subibit,
 Vt facili saliant ad potiora gradu.

Huc properate rudes cupitis qui dona sophia,

Et dominum præcibus sollicitate pijs.

Non (nisi dante deo) sapientia dabitur vlla,

Et sine quo nullus rite peritus erit

Omnis namq; salus, omnis sapientia ab illo est.

Qui pater est rerum, conditor & dominus.

Principium leuet magnis in rebus habere.

Quisq; potest: sed non sic tibi finis erit.

Ne cito quæ cupiunt deseruisse velint.

Non datur exemplo bona post primordia merces

Congrua: sed rectus præmia finis habet.

Qui cupit ergo decus cuiuslibet artis habere.

Inchoet, & finem tendat ad vsq; bonum.

Vt non ergo putes doceatq; vana libellus,

Hoc (vt scire poteris) commoditatis habet.

Hic & discipuli per congrua verba monentur.

Hic quoque quid doceat quisque magister erit.

Donec discipuli vult quisque sumere formam.

Quid sibi conveniat praeponet iste liber.

Iura magisterque cupiunt qui recte tenere.

Hic quid eos doceat rite libellus habet.

UT tradunt veteres sapientia quinque seratur.

Clauibus sic statuit omnipotentis opus.

At quoniam Christus sapientia patris habetur.

Hanc ipsam velut est, ducere nemo potest.

Hanc igitur volumus mundano iure notare.

Discere quam studeas; est labor omnis homo.

Quae possesores reddit quandoque superbos.

Sæpius & veram deseruisse facit.

Sed tamen ista Dei dat multis cognitionem.

Et facit ut recolant, atque sequantur eum.

Ista monet mundi contemnere iæpe ruinas.

Vnde fit ut multos linquere vana iuuet.

Philosophi atque etiam (quis errasse probentur)

Mundum cum pompis deseruisse patet.

Isti usque erga donum si vult accedere quisque.

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima sapientiae clavis est, legendi assiduitas.

ERgo qui prima vult ostia pandere clauis.

Hæc legat assidue, & viuere nolit iners.

Et sua non vanis amittat tempora ludis.

Ne ceptum studium sic cito despiciat.

Abque labore graui vix munera magna dabuntur.

Gratior est plenus utilitate labor.

Claudatur omnino sibi ianua prima sophiae.

Cui custodita lectio non fuerit.

Sed datur accensus facilis cui tempore in omni.

Et legisse placet, neque vacasse iuuat.

Dogmata forte leui capiuntur magna labore.

Artis & ad summum sat cito currit homo.

Ast opus magno (fateor tibi vera) labore

SECVNDVS.

Si quis nosse cupit littera quid doceat.
 Autorum magno similatur scriptura profundo.

Et pelagi immensi nō minus instar habet.
 Tempore non magno tantum nisi scripta legūtur.
 Qualiter ergo breui discere quis poterit.
 Consulit ergo tibi lector res ipsa patenter.
 Cautus vt assidue dogmata sumpta legas.

Secunda clavis sapientiæ est memoriæ
 comendatio.

SI cupis ergo aditum clauis referare secūda.
 Protinus ipsorū quæ leges, esto memor.
 Lectio crebra valet, quam non obliuio tollit.

Vt rēcolas plene, cum tibi præbet opus.
 Proficit ille nunq̃, cui semper lecta nouantur.

Quod putat esse aliud hoc erit illud idem.
 Est iccirco decens repetantur vt ista frequenter.

Quæ cupias mentifixæ manere tuæ.
 Vt cum forte tibi fuerint iam lecta necesse.
 Ipsorum facile, possis adesse memor.

Cuiq̃ dare voluit nature prouida cura.
 Dissimiles vultus, dissimilesq̃ animos.
 Sunt cito qui capiunt doctrinā quamlibet, atq̃

Quæ memorari discunt, omnia corde tenent.
 Sunt qui difficile capiunt, sed dogmata sumpta.

Corde tenent memori: quæ didiscere semel.
 Atq̃ melancolicis cædit vis ista frequenter.

Vnde fit vt tales discere pauca velint.
 Sunt hodie facile qui plurima dogmata discunt.
 Cras memores horum nullius esse valent.

Quosdam sic hebetes prorsus natura creauit.
 Qui summis studiis dicere nulla valent.

Consulit his ratio q̃ opus cōmune frequentant.
 Nec sua tempora propter requiem dent vitijs.

Tertia Clavis sapientiæ est, ho-
 nor magistri.

Si præceptorî referas studiosus honorem,

Tunc reuoluta tibi tertia clauis erit.

Quisq; vicem dominiretinet de iure magister.

Dignus honore quisq; ob hoc magister erit.

Discipulis Chironis orat cum magnus Achilles,

Plus etiã domino sæpe timebat eum.

Plato etiã Socrati dignum ferebat honorem.

Philosophus summus quamuis & ipse foret.

Magnus Alexander, qui toto regnabat in orbe.

Profilit ex cursu, quando vidit Socratem.

Quanto maior fueris, sis subditus ipse magistro.

Hæc tibi vera loquar gloria maior erit.

Nam sunt nonnulli qui delectantur honore,

Et sibi latus honor muneris instar habet.

Et siquidem magnum placidū retinere magistrū,

Vt documenta sibi persudiosa ferat.

Est enim expertum, q̃si contraria menti

Dogmata det doctor, discere male potest.

Ergo discipuli lætum seruare magistrum

Persudeant, vt sic dogmata grata ferant.

Pertimeant, venerentur eum, meritumq; laboris.

Non retrahant, optat præmia quisq; labor.

Nam qui doctori gratum prætendit honorem.

Suscipiet & similem quando magister erit.

¶ Quarta clauis sapientiæ est,

contemptus diuitiarum.

Clauis quarta monet contemptus diuitiarum.

Quas qui corde tenet discere vix poterūt.

Sperne diuitias, moneat cum philosophia

Ipsas qui sequitur qualiter eius erit.

Vtile sit cunctis cor non apponere gazis.

Est tamen utilis discere quæ cupiunt.

Diuitias nullas sanctus cupiuit habere.

Afflue diuitijs, sed non peccabis in ipsis.

Cur non apponas, psalmus vt ipse docet.

In se cor apponit, qui ni studiosus exoptat,

Et præponit eas omnibus officijs.

Qui faciles aditus clauī vellit pandere quarta,

Hæc stabili semper iussa tenore legat.

Diuitiæ multis excæcant corda cupite,

Quisquis eas optat, hic nec honestus erit.

Ni sapiens diuina refert in pagina fallum.

Auctorem studijs nec bene proficient.

Ex his procedunt, periuria, furta, rapina,

Criminis & multum vilia lucra ferunt.

Has magis quisq; cupit, quāto magis multiplicā.

Vnde fit vt subeat crimen auariciæ.

Quas qui sectatur colit idola, paulus vt inquit,

Atq; creatorem deserit ille suum.

Ex quibus ergo tibi tot crimina progrediuntur.

Diuitias lector linquere tu stude,

Quinta clauis sapientiæ est,

frequens interrogatio.

HAud procul a vero potior quam reliquarum

Clauis quinta monet, nosse velur poteris.

Hoc est vt quæras quæ sunt ignota frequenter.

A quocunq; vides posse satisfieri.

Prudentis mos est varias inquirere causas,

Vt valeat mentem certificare suam.

Et quanto potior est, tanto prudentior extat.

A quocunq; valet discere, si studeat.

Qui super ambiguis cognoscere certa laborat;

Laudibus eximjs hic dignus quoq; erit.

Discere si quenquam verecundia forte retardat,

Improbis, insipientis, & reprobandus adest.

Opportuna tibi semper prudentia gliscit,

Namq; solet dubitans quærere certa fari.

Pandit enim gratis quæstio certa frequens,

Pythagoram legimus memphis petisse poetas.

Vt quæ nesciret discere posset ab his.

Hunc philosophum iam græcia tota tenebat.

Miratur tanto Memphis & ipsa viro.
 Summis gymnasijs academia tota Platonis.
 Cognita magnifici partibus orbis erat.
 Hic tamen ægyptum nimio peragrandolabore.
 Venit ad Architam, qui quoque magnus erat.
 Lac pueros foueat, fortes hoc panis adultos.
 Vt triplici studio congruat ordo triplex.
 Tunc non diffident pueri gravitate laboris.
 Nec doctrina rudi congrua fortis erit.
 Nec leuitas nimia proectum reddit inertem.
 Cum sibi quæ dantur plena laboris erunt.
 Indiscretus homo merito reprehenditur omnis.
 Qui proprijs factis spernet habere modum.
 Omnibus in rebus res est discretio summa.
 Et modus in rebus facit & esse bonum.
 Nam quæcunque facis, si non discreueris ante.
 Ad reprobum finem sæpe venire solent.
 Si quondam Tisbe melius discreta fuisset.
 Non denigrasset sanguine poma suo.
 Si genitus Phœbi, Pheton discretior esset.
 Non patri currus peteret ille sibi.
 Hic fuit exemplo scribendi iussa potestas.
 Sed dictare alijs carmina cura fuit.
 Terpsicore Vrania manu venire tenendo.
 Quas Erato sequitur musa iocunda satis.
 Confedere simul sumpto quoque themate dicant.
 Atque liber dicunt iste secundus erit.

LIBER SECVNDVS DE QVIN

que moderamini bus, quæ erga discipulos ma
 gister debet habere. Incipitur feliciter.

Actenus hic noster per dogmata certa libellus
 Discipulos docuit congrua iura sequi.
 Ammodo quod deceat reuerēdos cura magistros
 Imparibus metris, nostra Thalia refert.
 Nemo tamē speret quod deroget ipsa magistris.
 Doctrina, tantos instituendo viros.

SECVNDVS:

At bene quæ noscunt ad eorum corda reducit.

Vt nihil indignum quisq; quod oblit, amet,
Lædere doctores si mihi foret vlla voluntas,

Percuterem pectus forsitan ipse meum.
Sed nihil referam veterum nisi verba virorum;

Quæ velut autorem tempora nostra colunt.
Quod sint doctrinæ merito moderamina quinq;

Credo q; in promptu quisq; magister habet.
Primum moderamen est, vitiorū correctio,

Ordine nanq; prius correctio sit vitiorum.
Quæ iuuenū mētes prorsus ad ima trahūt

Sicq; mouent animos, nisi sit castigata frequenter,
Vt nil vel modicum discunt in his residentes,

Ergo si quis habet socios, quos diligit ipse,
A vitijs retrahat, vocibus & baculo.

Si quem forte minis correctio digna grauabit,
Iura magisterij, tu tibi firma tene.

Et si noluerit habere te forte magistrum;
Ipsū discipulum nō fateare tuum.

Quamuis nobilibus stultis tamen esto superbus,
Nec melius stultos perdomuisse potes.

Ibit ad alterius forsā documenta magistri,
Sed nisi equalis eris, nullus habebit eum.

Tu probus vitium temnis, tibi displicet illud,
Pro quo te refugit cui vitiosa placent.

Sed si forte alios socios nanciscitur ipse;
Omnes prorsus eant, quis vitiosa placent.

Ipsē magisterij teneas tibi recte vigorem.
Esto constans, animo ne moueare tuo.

Commoneas alios, ipse placitura ministres,
Qui se doctrinæ supposuere tuæ.

Stulta loqui fatuus consuevit, recta peritus.
Conuenienter eos non tenet vna domus;

Si vitium semper reprehendis discipulorum
Primum doctrinæ tunc moderamen habet.

Sed in moderamē est, bonorū morū informatio, ut bene
 Si cupis iuxta moderamen habere secundū,
 Informes socios moribus ipse bonus,
 Nam bene tunc rectus seruatur in omnibus ordo;
 Ut demptis vitijs instituare bonis.
 Dic quid eos doceat, quid competat ut documenta,
 Quæ dederis, nullo præpudiente ferant,
 Ut per honesta sequitotiens quis viderit eos,
 Dicat, qui docet hos, iure magister adest.
 Semper crescit honor, & gloria celsa magistro,
 Cuius discipulus dicitur esse bonus.
 Moribus at prauis fuerit si forte repletus,
 Ipsi in culpa iure magister erit.
 Hic quoque discipulus fuerit si forte superstes,
 Vix vnquam poterit immemor esse tui.
 Rebus & exemplis (illa informatio vera est)
 Instituas socios sapius ipse tuos.
 Rebus idem, ut te videant exemplar honesti,
 Sed quodcumque monestū videre sequi.
 Nam quicumque docet bona, cum male vixerit ipse,
 Se perimit iaculo reprobis ipse suo.
 Tertium moderamē est, magistri temperata correctio.
 Non nimium socijs consuescas esse seuerus,
 Indociles feritas immoderata facit.
 Sæpe iuuare solent, si ludicra congruat angas,
 Et recreant animos talia verba suos.
 Maxima cum fuerit nimium velle lectio fortis,
 Lætificent mentes, qualiacumque feras.
 Tullius illud idem: quoties auditor hebescit,
 Iussit ut orator ludicra ponat ei.
 Austerum vitijs semper decet esse magistrum
 Præsertim in scholis cum coiuere simul.
 Sed decet ut gratus ipso sermone notetur,
 Pro minimis etiam congrua verba ferens.
 Congrua facta loco, grauet hunc & quæstio nulla;
 Sed sibi grata ferat, nouerit ut melius.

SEC VNDVS:

Non nimum nugas referat cū quærit ab ipso.

Talia namq; animos, sæpe grauare solent.

Non debet doctor sociorum spernere quemq;.

Vnus enim socius doctior esse solet.

Si noscent omnes quantum scit & ipse magister.

Vt cuperent forsan discere dogma suum.

Necnon pro minus solet aptior esse magister.

Pro quibus & reliquis gratia maior erit.

Fama volat, transitq; modum quocunq; feratur.

Hæc cito mortales deprimat atq; leuat.

Quicunq; ergo sibi famam seruari honestam

Promeruit decori munera magna suo.

Neglector fame, fiet neglectior honorum,

Et merito cunctis ille perosus erit.

Quicunq; ergo sibi famam gliscit retinere.

Omnibus hic studeat gratus adesse bonis.

Sit cunctis mitis, tractabilis, atq; benignus.

Subleuet vt nomen prospera fama suum.

Et si displicet prauis: non sollicitetur.

Quis (nisi sit prauus) nemo placere potest.

Opto placere bonis, prauus odiosus haberi.

Namq; solent odio prauos habere bonos.

Quartū moderamen est magistri,

discipulos triplex modus docēdi.

NVnc supest quartū moderaminis optima cura

Qua sine perfectus nemo magister erit.

Congrua personis studeat conferre quibusq;.

Nec superexcedat iura magisterij.

Instar habet siquidem verę sapientia matris,

La ste fouens pueros, pane cibans validos.

Cum iuuenilis habet quid dens rodere possit,

Vnde queat vires sollicitare suas.

Quæ possessores reddit quandoq; superbos.

Sæpius & veram deseruisse facit.

Sed tamen ista dei dat multis cognitionem.

Et facit vt recolant, atq; sequantur eum.

Ista monet mundi contemnere sæpe ruinas.

Vnde fuit, vt multos linquere vana iuuat.

Philosophi atq; etiam (quamuis errasse probetur)

Mundum cum pompis deseruisse patet.

Istius erga donum si vult accedere quisquam;

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima species clauis est, legendi assiduitas.

ERgo qui prima vult hostia pandere clauis,

Hic legat assidue, & viuere nolit iners.

Non aliqua tellus parte perusta foret.

Aschalaphus speciem nondum bubonis haberet;

Si discretus homo per sua verba foret.

Ex indiscretis, veniunt mala plurima rebus:

Discretum merito quisq; probabit opus.

Quintum moderamen est magistri erga

discipulos frequens q̄stio cū satisfactione.

QVintum restat ei solū moderamen habēdū,

Qui vult doctoris munera bona sequi,

Hos igitur curet sat sollicitare frequenter,

Qui documenta sequi proposuere sua.

Nā solet esse vagum genus hoc nimiumq; petulū.

Respicias socios, vt documenta firment.

Atq; cateruatim verba benigna refer.

Omnes sollicita videas quos fore vagantes;

Quid dubitet quæras, atq; satisfacias.

A minimo poscas si nouerit omnia recte.

Hunc ignota docens præcipe q̄ studeat.

Vtq; rudes doceant iubeas persæpe peritis.

Exortando viros sæpius ipse tuos.

Paulatim subeant morum documenta moderni,

Diffidunt aliqui lectio quando grauat.

Sed diffidenti conuitia congrua profer.

Quem libet exemplo restituendo virum.

Torquentem in medio referas quæcunq; vagantē,

Dic socijs coram quam male cessit ei.

Et resuæ alium ponas in honore magistrum.

SECVNDVS:

Quem labor & vehemens cura dedere tibi,
Si ingeniosus erit per idonea verba loquendo.

Cur poteris facile sollicitare suum.

Quid prodest tibi nobilitas, qd virtus clara parētū,

Vt Iuuenalis ait, stemata quid faciunt?

Multa sub exemplis prodest recitare magistrum;

Multoties animo stalia verba mouent.

Discipulis quaecunq; potes placitura referre;

Iugiter vt faciant dicta vel acta stude.

Verum confiteor, simul omnibus opto placere;

Si nequeo, saltem glisco placere bonis.

Inuidie vitium, probitas cui displicet omnis,

Abstet, & vestrum cuiq; placebit opus.

Cui bona nulla placent, nisi q̄ mala iure probātur,

Respueo, quo placeant crimina nostra sibi.

Omne bonum reprobatur ergo, qui reprobatur istud,

Argumenta feram, hoc opus esse bonum.

Cur non ergo bonis quę sunt bona iure placebūt,

Si bona placent, cur mala forte placebunt.

Nullus & auctorem (quia sit fortasse modernus)

Spernat, adhuc priscus (non dubitetur) erit.

Tempore Nasonis fuit idem Maro modernus,

Sed tamen est habitus iure poeta bonus.

Non ego q̄ tanto similis ferar esse poetę.

Consueuere tamen infima summa sequi.

Quod si magnates sua siccunt metra colebant;

Cur est indignum carmina nostra coliz?

Iste liber merito rudium doctrina vocatur;

Quod leuiter rudibus præparat artis iter.

Hic quasi primus erit, quia lac puerile ministrat,

Atq; valent leuius dogmata nulla legi.

Sum rudis, idcirco rudibus satis opto placere,

Et dare quo valeam gratus eis fieri.

Hæc sibi si placeant citius potiora feremus,

Nam bene pierides ad mea vota fauent.

LIBER SECVNDVS,

Lac degustetur prauis sine dentibus aptum,
 Dentis exortis ammodo panis erit.
 Cumq; renascentur septeno tempore dentes.
 Ossa parabit eis philosophia parens.
 Incolumes propius sapientia seruat alumnos.
 Namq; scit discrete matris habere modum.
 Cuius corde humili si quis fomenta requirit.
 Non sinit expertem quemlibet esse sui.
 Scripserat, sed totas impleuit musa tabellas,
 Si foret vlla vacans, carmina plura forent.
 Tunc alias poscit, prohibet sed calliopeia,
 Cuius ad imperium queq; camœna fauet.
 Ipsa thalia dedit tabulas mihi grata camœna,
 Addidit hoc scribas, ædere iussa paro.
 Scribe recentes dixerunt quinque camœne,
 Nos iterum reuoces, si tibi prebet opus.
 Et tunc eximias refero pro munere grates,
 Urbem ego, nemorum hæc loca grata petunt.
 Dogmate perfecto socijs exemplar habendum
 Tradimus, & nostrum fert cita fama librum.
 Constituire simul doctores denique vt ipsum
 Suscipiant pueri discipuliq; rudes.

¶ LAVS DEO.

APVD INCLYTAM GRANA.
 TAM MENSE APRILI.

M. D. XLV.

Sum. Stephani Rodriguez
Chacon

